

ISSN 2774 1354 (Print)

ISSN 3056 9842 (Online)

วารสารวิชาการสังคมศาสตร์วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

**JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES ROI ET BUDDHIST
COLLEGE**

**252 หมู่ 4 วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
ต.นิเวศน์ อ.ธวัชบุรี จ.ร้อยเอ็ด**

**ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2567)
Vol. 3 No. 1 (January-April 2024)**

ISSN: 2774 1354 (Print)

ISSN: 3056 9842 (Online)

วารสารวิชาการสังคมศาสตร์วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
Journal of Social Sciences Roi Et Buddhist College

Volume 1 No.1 January-April 2024

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-เมษายน 2567

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

วารสารวิชาการสังคมศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด ปีที่ 3 ฉบับที่ 1

มกราคม-เมษายน 2567

Journal of Social Sciences Roi Et Buddhist College

Volume 3 No.1 January-April 2024

จัดทำโดย สำนักงานวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โทรศัพท์ 043-568487

วารสารวิชาการสังคมศาสตร์วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด Journal of Social Sciences Roi Et Buddhist College

- **เจ้าของ**

สำนักงานวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- **Owner**

Office of Academic Affairs Roi Et Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

- **สำนักงาน**

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 252 หมู่ที่ 4 ตำบลนิเวศน์
อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด 45170

โทร/โทรสาร (043) 569517, (043) 569487 <http://roiet.mcu.ac.th/>

Email: Roiet@mcu.ac.th

- **Officer**

Roi Et Buddhist College

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

252 M.4, Niwet, Thawutburi, Roi-et, Thailand, 45170

Tel/Fax: +66 43 569 517, 66 43 569487 <http://roiet.mcu.ac.th/>

Email: Roiet@mcu.ac.th

● ที่ปรึกษา (Advisors)

อธิการบดี

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณบดีคณะพุทธศาสตร์

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ผู้อำนวยการกองวิชาการ

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

Rector

Vice-Rector for Administration

Vice-Rector for Academic Affairs

Vice-Rector for Planning and Development

Vice-Rector for General Affairs

Vice-Rector for MCU

Dean, Graduate School

Dean, Faculty of Buddhism

Dean, Faculty of Social Sciences

Director, Buddhist Research Institute

Director of Academic Division

Director of Buddhist College

● บรรณาธิการ

พระครูสุตวรธรรมกิต, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร.

Phrakhrusutawarathammit, Asst.Prof. Dr.

● ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกานดา จันทวารีย์

Asst.Prof. Dr. Sukanda Junthavaree

● กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

ผศ.ดร.สยามพร พันธุ์ไชย

ผศ.ดร.ไพฑูรย์ สอนมะไฟ

ผศ.ดร.สุทธิพันธ์ อรัญญาวาส

พระครูปริยัติวรเมธี, ผศ.

ผศ.อภิชา วรรณศรี

ผศ.กิตติพัทธ์ เทศกำจร

พระครูภาวนาพัฒน์บัณฑิต, ผศ.ดร.

พระอธิการณัฐวุฒิ สิริจันโท, ดร.

ผศ.ดร.สนุก สิงห์มาตร

ดร.พิกุล มีมานะ

รศ.ดร.ภักดี โพธิสิงห์

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

ผศ.ดร.สรพงศ์ แสงเรณู

ผศ.ธรรมรัตน์ สันตุเดช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

● ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Reviewers)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.

พระสุวรรณเมธากรณ์, ผศ.

พระเมธีธรรมจารย์, รศ.ดร.

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.

พระครูปริยัติกิตติธารัง, รศ.ดร.

พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิโก, รศ.ดร.

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.

พระปลัดระพิน พุทธิสาร, ผศ.ดร.

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, ผศ.ดร.

พระมหาโยธิน โยธโก, รศ.ดร.

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง

ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม

รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง

รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก

รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน วามสนิท

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร

รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั้งโต

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน

รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ ศุภสร

รองศาสตราจารย์ ดร.ชัชชนันท์ อิศรเดช

รองศาสตราจารย์ ดร.เติมศักดิ์ มออินทร์

รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิน ทองปั้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพันธ์ วงศ์พรพวัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประเสริฐ ธลา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ประณีต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดา วัฒนภูมิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุริยา รักษาเมือง

ดร.กรกต ชาบบัณฑิต

ผศ.ดร. สุรพล พรหมกุล

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.นิเทศ สนั่นนารี
รศ.ดร.วิทยา ทองดี
ผศ.ดร.เรียงดาว ทวะชาลี

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ศาสตราจารย์ พลโท ดร.โอภาส รัตนบุรี
รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์
รศ.ดร.ยุภาพร ยุภาศ
ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา
รศ.ดร.ฉลอง พันธุ์จันทร์
รศ.ดร.ธีรพงษ์ มีไธสง
รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา
ผศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ
ผศ.ดร.สาคร พรหมโคตร
ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี
ผศ.ดร.สุรพงษ์ แสงเรณู
ผศ.ดร.เบญจวรรณ บุญโทแสง
ผศ.อภิรักษ์ บุรุ่มโรจน์
ผศ.ธรรมรัตน์ สันธเดช
ผศ.พิมลศักดิ์ นิลผาย
พลเอก ผศ.ดร.เกษมชาติ นเรศเสนีย์

ดร.พรนภา เตียสุธิกุล

อาจารย์อรัญญา เดชพงษ์

นักวิชาการอิสระ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ตะวันออก
วิทยาเขตจักรพงษ์ภูวนารถ

● ฝ่ายประสานงานและการจัดการ (Coordination and Management)

พระครูวินัยธรวรารุณี มหาวโร, ดร.
พระอธิการณัฐวุฒิ ฐานวุฑโฒ
พระณัฐวุฒิ ศิริจินโท, ดร.
พระครูใบฎีกาชาญยุทธ จิรสุโภ
พระอธิการระพีณ จิตธมโม
นายนาวิ แก้วดี
นางสาวอนงค์ นินทราช
นางสาวชนัญชิตา ถาวะโร
นายจักรี ฝารัตน์

● ฝ่ายประสานงานต่างประเทศ (Coordination of Foreign)

พระมหาคมคาย สิริปัญญา, ดร.

- ฝ่ายนิติกร (Legal officer)

พระพลากร สุ่มงคโล, ดร.

ผศ.ดร.สนุก สิงห์มาตร

ผศ.ดร.สุทธิพันธ์ อรัญวาส

- พิสูจน์อักษร (Proofing)

ดร.พิกุล มีมานะ นางสาววิกุล วิลัยหล้า

- ศิลปกรรม (Designed) พระครูปริยัติวรเมธี, ผศ.ดร

ผศ.กิตติพัทธ์ เทศกำจร

- ฝ่ายสมาชิก

ผศ.อภิชนา พรรณศรี นางรมิตา สอนมะไฟ นางสาวณัญชิตยา แก้วดี

- กำหนดออกเผยแพร่

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน-ธันวาคม

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการสังคมศาสตร์วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด ได้จัดพิมพ์ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ผลงานทาง วิชาการ ผลงานวิจัย และแลกเปลี่ยนแนวคิด ความก้าวหน้าใหม่ทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปะศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ พร้อมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วารสารวิชาการสังคมศาสตร์วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด ได้ดำเนินการนำองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ค้นคว้าวิจัย จากหลายกลุ่มสหวิทยาการ ซึ่งได้ผ่านการกลั่นกรอง พิจารณา จากผู้ทรงคุณวุฒิที่ทรงความรู้ เพื่อให้ได้คุณภาพ และถูกต้องตามหลักวิชาการ ทางกองบรรณาธิการได้ดำเนินงานพัฒนาวารสารอยู่ตลอด ปรับปรุงระบบงานให้ สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน ปัจจุบันได้พัฒนาสู่การเป็นวารสารที่ได้มาตรฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิง วารสารไทย (TCI)

ในนามของบรรณาธิการ ขอเจริญพรขอบคุณผู้ร่วมเสนอผลงานทั้งบทความวิจัยและบทความวิชาการทุกท่าน รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินบทความวิจัยที่ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ส่งผลให้วารสารวิชาการสังคมศาสตร์ มีคุณภาพและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น หากผู้อ่านมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาวารสารให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ทางกองบรรณาธิการวารสารวิชาการสังคมศาสตร์ขอน้อมรับด้วยความยินดี และขอเจริญพร ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระครูสุตวรธรรมกิจ, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

- **ไสยศาสตร์ : การพัฒนาความเชื่อในสังคมชาวพุทธ**
Superstition: Developing the faith in Buddhist society
พระมหาศมคาย สิริปณฺโญ, พระอธิการระพีณ จิตฺตมโม.....1
- **ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะของสังคมไทย**
The relationship between political parties and interest groups in public policy formulation in Thai society
กิตติพงษ์ ตีปุ๊กเปียง และคณะ.....7
- **ระบบการเลือกตั้งของประเทศไทยและจีน: มุมมองเชิงเปรียบเทียบ**
Comparison of electoral systems in Thailand and China
กนกวรรณ ฤกษ์ฉาย และคณะ..... 21
- **วัฏจักรวงจรอุบาทว์กับการเลือกตั้งของไทย: แนวคิดและข้อถกเถียงทางวิชาการเพื่อหาทางออก**
The Vicious Cycle and Election in Thailand: Concepts and Academic Controversies for Solutions
ทศพร ปิงคำ และคณะ..... 36
- **พรรคการเมืองในการผลักดันนโยบายพืชกัญชา ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว ของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา**
Political parties in pushing for cannabis plant policy under the concept of bioeconomy Circular Economy and Green Economy of the government of General Prayut Chan-o-cha
จรัณ หนักแน่น และคณะ..... 50

ไสยศาสตร์ : การพัฒนาความเชื่อในสังคมชาวพุทธ

Superstition: Developing the faith in Buddhist society

พระมหาคมคาย สิริปัญญา

Phra Maha Khomkhai Siripakko

พระอธิการระพิน ฐิตธมฺโม

Phra Athikarapin Thitadhammo

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Roi Et Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: komkai.singh@gmail.com

บทคัดย่อ

ไสยศาสตร์ คือ การทำให้สิ่งใด สิ่งหนึ่งให้เกิดขึ้นโดยผิดแปลกจากกฎของธรรมชาติ โดยทั่วไปการใช้วิธีทางไสยศาสตร์เพราะมนุษย์มีความเกรงกลัวในเรื่องของภัยที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติที่เป็นสิ่งที่มนุษย์คาดเดาไม่ได้ อีกทั้งไม่สามารถจะต่อสู้หรือต้านทานภัยเหล่านั้นได้ก็เลยนึกว่าเป็นเพราะผีหรือเทวดาหรือผู้มีอำนาจอยู่เหนือตนเป็นผู้บันดาลให้เป็นไป มนุษย์จึงจะต้องหาวิธีการในการป้องกันและขจัดปัดเป่าเหตุร้ายนั้นให้ผ่านพ้นไปเสียด้วยการพึ่งพาวิธีการทางไสยศาสตร์ ไสยศาสตร์ จึงเป็นความเชื่อเกี่ยวกับเวทมนต์ คาถา อาคม และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่เหนือธรรมชาติ โดยผ่านทางพิธีกรรมการเคารพบูชา สวดมนต์อ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการขอในสิ่งที่ตนปรารถนา สวนทางกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สอนให้พึ่งพาตนเอง เชื่อในเรื่องผลของกรรม ทุกคนย่อมเป็นไปตามผลกรรมของผู้ทำกรรมอย่างไร่อมได้รับผลของกรรมเหล่านั้นไม่มีใครสามารถมาช่วยรับผลของกรรมเหล่านั้นได้

คำสำคัญ: ไสยศาสตร์; ความเชื่อ; ผี; เวทมนต์; กรรม

Abstract

Superstition is the act of making something happen in a strange way by the laws of nature. In general, using superstitious methods because humans are afraid of natural disasters that are unpredictable to humans. Also unable to fight or resist them, I thought it was because ghosts or angels or those with authority over them made it happen. Humans must find ways to prevent and eliminate disasters through dependence a superstitious method. So superstition is a belief about magic and supernatural sacred things by through a ritual of worship, praying to various sacred things to ask for what they want. In contrast to the Buddhist doctrine taught to take oneself and believe in the consequences of every karma. How can a man follow the consequences of his karma the consequences of those karma are unknown be able to help take the consequences of one's karma.

Keywords: Superstition; the faith; Ghost; Magic; Karma

1. บทนำ

ประเทศไทยต้องยอมรับว่ามีพระพุทธศาสนาเป็นที่หล่อหลอมจิตใจของคนในประเทศไทยมาอย่างยาวนาน เมื่อมาดูในวิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ที่นับถือพระพุทธศาสนาจะมีประเพณีวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาตั้งแต่กำเนิดจนถึงตาย หากกล่าวถึงหลักคำสอนในทางศาสนาพุทธคนไทยส่วนใหญ่เชื่อว่าเป็นหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนามีคุณค่าและมีความสำคัญในการดำเนินชีวิต เพราะเชื่อกันว่าเมื่อปฏิบัติตามแนวคำสอนในทางศาสนาจะเป็นการสร้างความมั่นคงทางจิตใจหากบุคคลใดประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีงามก็จะทำให้ตนเองและผู้อื่นมีความสุข โดยในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอันเป็นแก่นแท้ของเป้าหมายของการดำรงชีวิตมีหลักคำสอนเพื่อเป็นแนวทางเพื่อให้ทุกคนรู้และเข้าใจความจริงของชีวิตให้รู้จักพึ่งตนเอง เชื่อในการกระทำและผลของการกระทำของตนเอง เมื่อทำความดีและความชั่วผลนั้นก็เป็นของตัวเอง ไม่มีผู้อื่นที่จะสามารถมารับผลเหล่านั้นได้

แต่ในความเป็นจริงชาวพุทธบางส่วนยังมีความเชื่อในเรื่องของไสยศาสตร์ โดยเฉพาะถ้าเป็นกระแสความเชื่อทางไสยศาสตร์ยิ่งพากันนิยมกันเป็นอย่างมาก เพราะคนส่วนมากพอใจที่จะเลือกทางสะดวกง่ายๆ เพื่อให้ตนประสบความสำเร็จด้วยวิธีที่ลัดสั้นที่สุดและเร็วที่สุด โดยผ่านทางพิธีกรรมการด้วยการสวดมนต์ อ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ หรืออาศัยสิ่งศักดิ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการขอในสิ่งที่ตนปรารถนา หรือการลบล้างความผิดให้กลับกลายเป็นถูกให้บุคคลอื่นมารับกรรมที่ตนเองทำไว้ นั้นเป็นสาเหตุที่ทำให้สังคมชาวพุทธพากันเข้าใจแก่นแท้ของหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาคลาดเคลื่อนไป ทั้งที่ความจริงพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่อาศัยสติปัญญา ความเห็นที่ถูกต้อง หรือ ความสามารถของตนเองในการดำเนินชีวิต เพื่อประสบความสำเร็จในเป้าหมายของชีวิต ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความสนใจในการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อแบบไสยศาสตร์ในมุมมองของชาวพุทธ เพื่อจะเป็นการกระตุ้นเตือนให้ชาวพุทธมีเชื่อที่ถูกต้องและเข้าใจอะไรคือแก่นแท้ในหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

2. ความหมายของคำว่า ไสยศาสตร์

เมื่อกล่าวถึงความหมายของคำว่า ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ได้แบ่งความหมายของ ไสยศาสตร์แยกออกเป็น 2 คำ คือ ไสย – ศาสตร์ “ไสย” แปลตามรูปศัพท์ว่า นอนหลับ ดึกกว่า ประเสริฐ วิเศษ และแปลว่า ลัทธิอันเนื่องด้วยเวทมนตร์คาถาซึ่งได้มาจากพราหมณ์ ส่วนคำว่า “ศาสตร์” แปลว่า ระบบวิชา ตำรา ความรู้ ดังนั้น ไสยศาสตร์ จึงหมายถึง วิชาหรือความรู้เกี่ยวกับลัทธิอัน เนื่องด้วยเวทมนตร์คาถา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552) ซึ่งเป็นที่สอดคล้องกับแนวความคิดของนักวิชาการว่า ไสยศาสตร์ เป็นวิทยาการแขนงหนึ่ง อันว่าด้วยการใช้มนตร์ คาถาเสกเป่าทำให้เกิดอิทธิฤทธิ์ขึ้น สามารถบันดาลให้เป็นไปตามที่ปรารถนา เช่น การรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ให้หายไปได้โดยการเสกเป่า การรดน้ำมนต์ การประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จ ความมีโชค ความเจริญรุ่งเรือง (เทพย์ สาริกบุตร, 2514) เมื่อมองในอีกมุมก็จะพบว่าไสยศาสตร์เป็นศิลป์ที่วาดด้วยอำนาจของความลึกลับที่อยู่เหนือธรรมชาติ โดยมักจะเกิดขึ้นจากระบบความเชื่อทางศาสนา ซึ่งมนุษย์พยายามที่จะคิดหาวิธีการที่จากสิ่งที่ไม่เห็นเพื่อก่อให้เกิดผลในทางที่ดี และเกิดความสุขให้กับตนเอง โดยผ่านกระบวนการทำให้เกิดเป็นแนวทางปฏิบัติที่ผ่านทางพิธีกรรม หรือศาสนาเกิดขึ้น อันนี้เป็นบ่อเกิดที่สำคัญของไสยศาสตร์ พุดอีกนัยหนึ่งว่า “ไสยศาสตร์ คือองค์ความรู้ หรือความไม่รู้ที่มนุษย์ได้มาโดยการคาดคะเนหรือเดาสุ่ม

ดังนั้นตามความหมายของคำว่าไสยศาสตร์ที่ระบุข้างต้นนั้น เป็นการตีความหมายที่มีความคล้ายกัน หากพิจารณาแล้ว ไสยศาสตร์ก็ตี เวทมนตร์คาถาก็ตี ต่างก็ผูกพันกันและกันโดย ไสยศาสตร์ ต้องใช้

เวทมนต์คาถา เครื่องมือในการดำเนินบทบาทให้เป็นไปอย่างใดอย่างหนึ่ง เวทมนต์คาถา ถือว่าเป็นไสยศาสตร์ เพราะเป็นแม่พิธีในการกระทำต่าง ๆ

3. ที่มาของความเชื่อทางไสยศาสตร์

เมื่อจะกล่าวถึงที่มาของความเชื่อทางไสยศาสตร์ ในเบื้องต้นจะพบได้ว่าสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นเพราะมนุษย์มีความเกรงกลัวในเรื่องของภัยที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติที่เป็นสิ่งที่มนุษย์คาดเดาไม่ได้ อีกทั้งไม่สามารถจะต่อสู้หรือต้านทานภัยเหล่านั้นได้ก็เลยนึกว่าเป็นเพราะผีหรือเทวดาหรือผู้มีอำนาจอยู่เหนือตนเป็นผู้บันดาลให้เป็นไป มนุษย์จึงจะต้องหาวิธีการในการป้องกันและขจัดปัดเป่าเหตุร้ายนั้นให้ผ่านพ้นไปเสีย เหตุผลในการสนับสนุนแนวความคิดนี้ คือ มนุษย์โบราณมีความเชื่อที่คล้ายคลึงกัน คือเชื่อว่า ธรรมชาติมี 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นรูป คือ ส่วนที่สามารถมองเห็นและสัมผัสได้ และส่วนที่เป็นนาม คือส่วนที่มองไม่เห็นและไม่สามารถสัมผัสได้ หรือ ที่เรียกว่า เจตภูตหรือวิญญาณ แต่มนุษย์โบราณเรียก วิญญาณ (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2547) ไสยศาสตร์ ในอดีตคือแสวงหาวิธีการสร้างความปลอดภัยให้มนุษย์ โดยวิธีการของแต่ละคนต่างล้วนพยายามแสวงหาให้ได้มาเพื่อตนเองมีความปลอดภัยตามประสงค์ของตนเอง แต่เมื่อวิธีการใดที่มนุษย์หาเหตุผลมาอธิบายไม่ได้ จึงเกิดความคิดว่าต้องมีสิ่งใด สิ่งหนึ่งบันดาลให้เป็นไปและสิ่งนั้นจะต้องมีอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยที่ทุกคนไม่สามารถบอกได้ว่าอำนาจเหนือธรรมชาตินั้นคืออะไร ทำได้แค่การจินตนาการขึ้นตามความรู้สึกลึกๆว่าสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติคือ ภูตผีปีศาจ วิญญาณ เป็นต้น สอดคล้องกับ ดิเรก พรตตะเสน (ดิเรก พรตตะเสน, 2534) แบ่งความเชื่อทางไสยศาสตร์ ไว้ 3 ยุค คือ

1. ยุคแรก เชื่อว่าภูมิภาคของโลกทุกสรรพสิ่งในโลกมีผี เทพ สิ่งสถูอยู่ พร้อมทั้งจะให้คุณและโทษ กำหนดเรียกกันว่า ยุคผี

2. ยุคที่สอง ศาสนาฮินดูถือกำเนิด ได้ปรับปรุงเรื่องผีและเทพเจ้าอยู่ในระบบศาสนาบัญญัติไสยศาสตร์และพิธีกรรมขึ้นแล้วโฆษณาชวนเชื่อว่าไสยศาสตร์และพิธีกรรมสร้างมงคลและทำลายอาถรรพ์ร้าย อันเกิดจากผีและเทพให้แก่สัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ยุคที่สาม คือศาสนาเมื่อช่วงพุทธศาสนิกชนกับศาสนาฮินดูซึ่งถือกำเนิดจากแหล่งเดียวกัน เกจิอาจารย์ทางพุทธศาสนาจึงรวบรวมเอาผี เทพ ไสยเวท และพิธีกรรมมาปรับเปลี่ยนอีกทีแล้วค่อย ๆ โนม้นำจิตใจ เข้าหลักสัจธรรมในแนวบาปบุญ ทำดีให้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

จะเห็นได้ว่ายุคที่สามจะมีคติความเชื่อเรื่องวิญญาณ (Animism) นี้ เป็นก้าวแรกของการ พัฒนาไปสู่การนับถือศาสนาและพัฒนาไปสู่คติความเชื่ออีกหลายอย่าง เช่น ความเชื่อเรื่องการเวียนว่าย ตายเกิด ประเพณีบูชาบรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ที่มาของแรงจูงใจที่ทำให้มนุษย์พึ่งพาไสยศาสตร์ไม่ได้มาจากความกลัวเพียงอย่างเดียว แต่มนุษย์พึ่งพาไสยศาสตร์เพราะความอยากได้ อยากมี อยากเป็น และความอยากนี้เองทำให้เกิดความเชื่อทางไสยศาสตร์ สรุปได้ว่าไสยศาสตร์มาจาก 2 แหล่ง คือ ความเชื่อของมนุษย์ที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม ความเชื่อที่รับมาจากศาสนา นำมาผสมผสานกับความเชื่อแบบดั้งเดิม

4. ประเภทของไสยศาสตร์

ความเชื่อเรื่อง “ไสยศาสตร์” มีอยู่ในสังคมต่างๆ ตามคติความเชื่อและวัฒนธรรมมากน้อยและยาวนานแตกต่างกันไป ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์พอจะแบ่งได้เป็น 5 ประเภทใหญ่

1. วิญญาณ จากการที่มนุษย์อยู่กับธรรมชาติ แต่ไม่เข้าใจธรรมชาติอย่างถ่องแท้ บางอย่างไม่สามารถหาคำตอบว่ามันเกิดขึ้นได้เพราะอะไรกันแน่ คิดว่าต้องมีสิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านั้นเป็นผู้กระทำให้

เป็นไป ซึ่งสิ่งที่เหนือธรรมชาตินั้นอาจจะแบ่งเป็นประเภทใหญ่ได้ 2 ประเภท คือ (1) เทพเจ้า (God) และจิตวิญญาณ (Spirit) (2) ผี ปีศาจ หรือวิญญาณมนุษย์ที่ตายไปแล้ว

2. ผีसाทเทวดา คติความเชื่อเรื่องผีมีมายาวนานนับตั้งแต่ยังไม่มีศาสนา จวบจนกระทั่งมีการเกิดขึ้นของศาสนา ในช่วงแรกจะเรียกว่าศาสนาผีหรือศาสนาวิญญาณ ต่อมาความเชื่อเหล่านั้นก็ได้พัฒนาจากศาสนาผีเป็นศาสนาเทพเจ้า (God) ขึ้นมาในมิติของศาสนาที่มีความเชื่อในพระเจ้า (เทวนิยม) สำหรับศาสนาที่ไม่เชื่อในเทวนิยมก็ยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับผีซึ่งปรากฏในวรรณกรรมทางศาสนามากมาย ดังในทางพระพุทธศาสนาก็ได้กล่าวถึง “ผี” ว่าเป็นวิญญาณ ย่อมมีการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสารตามกำลังแห่งกรรมที่ได้กระทำเอาไว้ ถ้าทำกรรมดีก็ไปในภพภูมิที่ดีได้ไปเกิดในโลก มนุษย์สวรรค์ เป็นต้น ส่วนผู้ทำกรรมไม่ดีก็จะไปเกิดในนรกภูมิซึ่งจะเป็นเกิดเป็นผีเปรต ผีนรก เป็นต้น

3. เครื่องราง ของขลัง หากกล่าวถึงสิ่งที่เรียกว่าเป็นเครื่องรางของขลังก็จะปรากฏพบว่าสิ่งเหล่านี้มีอยู่ในสังคมของมนุษย์มายาวนานและมีรูปแบบที่แตกต่างหลากหลายตามความเชื่อ หากกล่าวถึงความหมายของเครื่องรางของขลังมักจะมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อที่มนุษย์มีต่ออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพลังเหนือธรรมชาติโดยแสดงออกผ่านการสร้างวัตถุสิ่งของเพื่อนำไปปลุกเสกโดยผู้ที่มีคาถาอาคม และผ่านพิธีกรรมบางอย่าง เพื่อให้วัตถุเหล่านั้นมีพลังพิเศษที่ช่วยทำให้มนุษย์ได้รับประโยชน์และความสำเร็จ (Bosman, 1705) กล่าวไว้ว่า เชื่อว่าผู้ที่มีคาถาอาคมในสังคมของชาวแอฟริกันจะสร้างเครื่องรางของขลังขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านนำไปใช้ปกป้องคุ้มครองจากอันตรายและรอดพ้นจากภูตผีปีศาจ

4. โชคลาง ความเชื่อในเรื่องเหล่านี้มนุษย์จะเชื่อในเรื่องโชคลางก็ต่อเมื่อต้องอยู่ในสถานการณ์ที่รับรู้ถึง ความเสี่ยงความไม่แน่นอน หรือความหวาดกลัว (Jahoda, 1969) โดยความเชื่อเหล่านี้จะเป็นความเชื่อที่มักสวนทางกับความเชื่ออย่างมีเหตุผล หรืออาจจะกล่าวถึงความเชื่อเหล่านี้ไม่ได้เป็นไปตามกฎของธรรมชาติตามความปกติ หรือความเชื่อโชคลางที่เกี่ยวข้องกับความคิดเชิงไสยศาสตร์ ที่ผู้ฝึกฝนเชื่อว่าอนาคตหรือผลลัพธ์ ของเหตุการณ์บางอย่าง สามารถถูกดลบันดาลให้เป็นไปได้ด้วยพฤติกรรมที่กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับ "โชคดี" และ "โชคร้าย" ก่อให้เกิดความเชื่อโชคลางมากมาย

5. ไสยศาสตร์ในความหมายทางพระพุทธศาสนา

ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้า ทรงบัญญัติให้ ไสยศาสตร์ เป็น เจริญงานวิชา โดยปรากฏเป็นภาพรวมเด่นชัดในสามัญญผลสูตรพระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสห้ามพระภิกษุ ให้เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพผิดทางด้วยเจริญงานวิชาเช่นที่สมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางพวกฉันทโภชนาหารที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้วยังเลี้ยงชีพผิดทางด้วยเจริญงานวิชา (ที.สี. (ไทย) 9/205-211/69-74) เจริญงานวิชาจึงกล่าวได้ว่าเป็นวิชาความรู้ที่พระภิกษุในพระพุทธศาสนาศึกษาแล้วไม่เป็นประโยชน์แก่การบรรลุนิพพาน หากตีความหมายของความหมายของไสยศาสตร์ในทางพระพุทธศาสนาสาขาวิชาเหล่านี้จะครอบคลุมถึงวิชาการทำนายดวงชะตา สักเสกเลขยันต์ ร่ายมนต์ขับผี สะเดาะเคราะห์ต่อชีวิต ทำเสน่ห์ รวมทั้งวิชาปฐยาและวิชาผ่าตดเพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ

ในสังคมไทยของชาวพุทธต้องยอมรับกันว่าในอดีต คนไทยเคยนับถือผีสาทและศาสนาพราหมณ์มาก่อน เมื่อรับเอาหลักพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาปฏิบัติก็ไม่อาจจะทิ้งความเชื่อดั้งเดิมได้ ความเชื่อแบบพระพุทธศาสนาจึงมีความปะปนกับความเชื่อแบบดั้งเดิมผสมผสานกับตามแนวไสยศาสตร์ จึงอาจกล่าวได้ว่าความเชื่อแบบพุทธศาสนากับไสยศาสตร์เป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก ดังคำกล่าวที่ว่า “พุทธกับไสยย่อมอาศัยกัน” ทั้งนี้เพราะก่อนที่คนไทยจะนับถือพระพุทธศาสนาก็นับถือผีมาก่อนแล้ว ช้ายังได้รับอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูเข้ามาทั้งก่อนและพร้อมกับพระพุทธศาสนา จึงทำให้ผสมผสานองค์ประกอบของความเชื่อทั้งสองไปด้วยกัน

หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนามีเป้าหมายหลักคือหลักของการพึ่งพาตนเอง การกระทำต่างๆ ทั้งดีและชั่ว ล้วนมีสาเหตุมาจากการกระทำของตนเองทั้งสิ้น (กรรม) ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ดังทุกคนย่อมเป็นไปตามอำนาจของกรรมเหล่านั้น ดังคำกล่าวที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” แต่ในสังคมของชาวพุทธจำนวนไม่น้อยยังพากันไปพึ่งพาความเชื่อทางไสยศาสตร์ ด้วยการฝากความหวังไว้กับอำนาจลึกลับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ มีการสวดมนต์อ้อนวอน บนบานศาลกล่าวให้ตัวเองเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ พาเชื่อเรื่องมงายใน เรื่องนอกเหนือจากกฎแห่งกรรมอันเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามหลักของพุทธศาสนา เมื่อมองตามความเป็นจริง เป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาไม่ได้สอนให้ความปรารถนาสำเร็จด้วยการอ้อนวอน แต่จะสำเร็จด้วยการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของตนเอง

6. สรุป

ไสยศาสตร์ คือ การทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นโดยผิดแปลกจากกฎของธรรมชาติ โดยทั่วไปแล้วการใช้วิธีทางไสยศาสตร์เกิดขึ้นเพราะมนุษย์มีความเกรงกลัวในเรื่องของภัยที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติที่เป็นสิ่งที่มนุษย์คาดเดาไม่ได้ อีกทั้งไม่สามารถจะต่อสู้หรือต้านทานภัยเหล่านั้นได้ก็เลยนึกว่าเป็นเพราะผีหรือเทวดาหรือผู้มีอำนาจอยู่เหนือตนเป็นผู้บันดาลให้เป็นไป มนุษย์จึงจะต้องหาวิธีการในการป้องกันและขจัดปัดเป่าเหตุร้ายนั้นด้วยวิธีบางอย่างไม่สามารถที่จะอธิบายได้ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไรก็ต้องพึ่งพาวิธีการทางไสยศาสตร์ด้วยการคาถาคะเนหรือคาถาเอาตามความเชื่อของตนเอง โดยวิธีการเกิดขึ้นของไสยศาสตร์มีอยู่ 2 ทาง คือ ความเชื่อของมนุษย์ที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม และความเชื่อที่รับมาจากศาสนานำมาผสมผสานกับความเชื่อแบบดั้งเดิม ในสังคมไทยของชาวพุทธต้องยอมรับกันว่าคนไทยในอดีตเคยพากันนับถือผีสงและศาสนาพราหมณ์มาก่อน เมื่อรับเอาพระพุทธศาสนามาปฏิบัติก็ไม่อาจละทิ้งความเชื่อดั้งเดิมได้ จึงมีความเชื่อผสมผสานศาสนาพุทธเข้ากับเรื่องไสยศาสตร์จนแยกไม่ออกว่าสิ่งไหนเป็นพุทธแท้ โดยวิธีการปฏิบัติชาวพุทธชอบที่การฝากความหวังไว้กับอำนาจลึกลับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ในการอ้อนวอนเพื่อความสำเร็จของตนเอง และช่วยขจัดสิ่งไม่ดีออกไปจากตนเองได้ โดยความเชื่อเหล่านี้สวนทางกันหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่สอนให้พึ่งพาตนเอง เชื่อในเรื่องของผลของกรรม ทุกคนย่อมเป็นไปตามผลของกรรมของผู้ทำกรรมอย่างไร่อมได้รับผลของกรรมเหล่านั้นไม่มีใครสามารถมาช่วยรับผลของกรรมเหล่านั้นได้

เอกสารอ้างอิง

- ดิเรก พรตตะเสน. (2534). *ประเพณีของจังหวัดนครศรีธรรมราช*. นครศรีธรรมราช: สำนักพิมพ์ นาค-บวรรัตน์.
- เทพย์ สาริกบุตร. (2514). *ไสยศาสตร์โชคลาภ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ วรพากย์พิณิจ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). *พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานามีบุ๊คส์ จำกัด.
- อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2547). *ความเชื่อเรื่องทรงเจ้าเข้าผี*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Bosman, W. (1705). *A New and Accurate Description of the Coast of Guinea*. London: J. Knapton.

ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย
สาธารณะของสังคมไทย

The relationship between political parties and interest groups in
public policy formulation in Thai society

กิตติพงษ์ ดีบุกเปียง

Kittipong Deepookpiang

จิตติพล เทพคำ

Jittipol Thepcome

ปิยพัชร เสี่ยงสะอาด

Piyapat Seangsaard

เปรมยุดา วัฒนกิจเจริญ

Premyuda Wattakeecharoen

พานุเดช กองวี

Panudet Kongwee

วัชรพล แสนภักดี

Watcharapon Sanpakdee

รัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Bachelor of Political Science Program, School of Administrative Studies,

Maejo University.

Email : panudet11043@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในการกำหนดนโยบายสาธารณะของสังคมไทย โดยเริ่มศึกษาจากแนวความคิดและบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองไทยตามระบอบประชาธิปไตย ที่มีความมุ่งหวังในเป้าหมายสูงสุดคือการได้จัดตั้งรัฐบาลและผลักดันนโยบายสาธารณะของประเทศตามที่พรรคการเมืองได้กำหนดไว้ และที่สำคัญคือกลุ่มผลประโยชน์ได้เข้ามาแทรกแซงทางการเมืองโดยใช้กระบวนการผ่านทางพรรคการเมืองที่ทั้งสองฝ่ายต่างมีผลประโยชน์ที่สัมพันธ์กันและยอมรับผลประโยชน์ซึ่งกันและกันได้ โดยต่างฝ่ายต่างต้องการผลประโยชน์เหมือนกันจึงได้หาทางร่วมมือกันเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและนำไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์ ด้วยความสัมพันธ์ของทั้งสองสถาบันทางการเมืองนี้ ทำให้ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะที่จะต้องให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย และรวมถึงศึกษา

มุมมองปัญหาต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ ตลอดจนปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ที่ทำให้พรรคการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์มีความสัมพันธ์กัน อันจะส่งผลต่อการดำเนินนโยบายสาธารณะของสังคมไทยในหลาย ๆ รูปแบบ

คำสำคัญ: กลุ่มผลประโยชน์; นโยบายสาธารณะ; พรรคการเมือง

Abstract

This academic article aims to study the relationship between political parties and political interest groups in shaping public policy in Thai society. The study begins with the concepts and roles and responsibilities of political parties and interest groups in Thai politics under democracy. The aim of the ultimate goal is to form a government and push forward the country's public policies as specified by political parties. And most importantly, interest groups have come to intervene in politics through the process through political parties where both parties have relative interests and can accept each other's interests. As each party wants the same benefits, therefore has to find a way to cooperate in order to gain power and lead to the pursuit of benefits. With the relationship between these two political institutions As a result, it affects the formulation of public policies that must focus on the mutual interests of both parties. and also to study perspectives on problems affecting public policy formulation by political parties and interest groups. as well as various important factors that make political parties and interest groups have a relationship This will affect the implementation of public policies of Thai society in many ways.

Keywords: Interest group ; Public policy ; Political party

1. บทนำ

ภายในสังคมทางการเมืองไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงในทุกยุคทุกสมัย อีกทั้งยังเกิดการเข้าร่วมของกลุ่มคนเพิ่มมากยิ่งขึ้นจากแต่ก่อน โดยจะมีกลุ่มคนที่ถูกเรียกว่าพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ที่ถือว่าเป็นตัวการสำคัญต่อการขับเคลื่อนทางการเมืองให้พัฒนาไปมากยิ่งขึ้นได้ ริเริ่มมาจากกลุ่มคนที่ต้องการจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและแสวงหาผลประโยชน์ให้กับประชาชนในประเทศ พร้อมทั้งกับการมองเห็นถึงปัญหาของประชาชนแล้วนำมาาร่วมกันจัดทำนโยบายเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติแก่คนให้สังคมได้จริง โดยที่ในสังคมประชาธิปไตยนี้จะมีทั้งพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ที่ต้องมีความสัมพันธ์ควบคู่กันไปก็เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและใช้อำนาจนั้นในการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่ประชาชน (ไพรวลัย เคนพรม, 2563)

อย่างไรก็ตาม สังคมไทยในปัจจุบันพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่ก่อตั้งขึ้น ประชาชนก็ได้ให้ความสนใจมากยิ่งขึ้น เพราะถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญในการเลือกคนมาปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายที่ตนได้กำหนดขึ้นมาในพรรค จึงทำให้อำนาจของพรรคการเมืองนั้นมีอิทธิพลต่อคนในประเทศเป็นอย่างมาก ในทางที่ดีก็เหมือนกับการได้เลือกให้คนดีได้มาปกครองบ้านเมือง แต่ถ้าพรรคการเมืองนั้นใช้อำนาจที่ตนมีอย่างไม่ชอบธรรมก็ย่อมจะส่งผลเสียแก่คนหมู่มากอย่างแน่นอน จึงควรมีการไตร่ตรองและพิจารณาให้ดีต่อการเข้าใจถึงอำนาจของพรรคการเมืองในสังคมไทยและถ้าเป็นสิ่งที่ดียกควรจะได้รับผลประโยชน์ทั้งสองฝ่ายเช่นกัน (ศุทธิกานต์ มีจั่น, 2557, หน้า 183)

อีกทั้งการที่กลุ่มผลประโยชน์มีความสัมพันธ์กับนักธุรกิจและพรรคการเมืองไทยแต่ละช่วงเวลาก็จะมีบทบาทหน้าที่ที่ไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะในตอนที่มีการปกครองระบบเผด็จการในช่วงสมัยจอมพลสฤษดิ์ ซึ่งมีการนำรูปแบบพ่อขุนอุปถัมภ์มาใช้ โดยกลุ่มนักธุรกิจ นายทุน พ่อค้า จะสนับสนุนเงินให้กับผู้มีอำนาจทางการเมือง และกลุ่มนักธุรกิจก็จะได้รับความคุ้มครองทางการเมืองเป็นสิ่งตอบแทน ทำให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองได้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และนักธุรกิจก็ได้อิทธิพลในการแทรกแซงทางการเมืองด้วย (สุदारณ ประชุมแดง, 2563)

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น โดยที่บทความนี้คณะผู้ศึกษามีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะในสังคมไทย คณะผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้ 1. แนวความคิดและบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองในสังคมไทย 2. แนวความคิดและบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองไทย 3. ความสัมพันธ์ของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะในสังคมไทย พร้อมทั้งมุมมองของปัญหาต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะร่วมกัน

2. แนวความคิดและบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองในสังคมไทย

2.1 ความหมายของพรรคการเมือง

คำว่าพรรคการเมือง (political party) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินจากคำว่า "Pars" ที่แปลว่า ส่วน จึงหมายถึง การที่ประชาชนแบ่งออกเป็นส่วน ๆ หรือกลุ่มต่าง ๆ อาจเป็นได้ทั้งในเชิงของความคิดเห็นหรือการเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการเมืองจึงนิยามได้ว่า พรรค ในความหมายทางการเมืองนั้นหมายถึงกลุ่มองค์กรของประชาชนที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่ออำนาจทางการเมือง ซึ่งในการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ของแนวคิดนี้ค่อนข้างมีความสลับซับซ้อน ทั้งนี้คำว่า พรรค ไม่มี ความหมายอย่างที่เป็นอยู่ในขณะนี้ โดยต้นกำเนิดพรรคการเมืองนั้นถูกกล่าวถึงว่าเป็นกลุ่มที่รวมตัวกันเพื่อนำเสนอถึงความต้องการของกลุ่มตนเอง รวมทั้งดำรงอยู่และดำเนินงานเพื่อก้าวสู่อำนาจที่ทำลายความเป็นเอกภาพของผลประโยชน์และความคิดเห็นในสังคม (วิทยา นภาศิริกุลกิจ, 2557, หน้า 3) คล้ายกับความหมายที่ว่า พรรคการเมือง เป็นองค์กรหรือสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในประเทศหรือรัฐที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย คือ กลุ่มของประชาชนที่มีการรวมตัวกันอย่างชัดเจนและเป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์แสดงออกซึ่งเป้าหมายและอุดมการณ์ทางการเมืองผ่านกลไกทางรัฐสภาและเข้าร่วมในการเลือกตั้งเพื่อให้ผู้แทนไปแสดงออกซึ่งเป้าหมายและอุดมการณ์

ดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่ใช่การรวมตัวกันชั่วคราว แต่เป็นการรวมตัวที่มีความมุ่งหมายให้มีระยะเวลา ยาวนานที่สุดเพื่อที่จะมีผู้แทนในสภาผู้แทนราษฎร (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2554)

ในประเทศไทยพรรคการเมืองหมายถึง สถาบันทางการเมืองอย่างหนึ่งที่เกิดจากการ รวมตัวของกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกัน เพื่อเจตนารมณ์ทางการเมืองในการดำเนิน กิจกรรมทางการเมืองโดยที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะเป็นรัฐบาล มีลักษณะเป็นสื่อกลางระหว่าง ประชาชนกับรัฐบาล เช่น การสื่อสารทางการเมือง การอบรมกล่อมเกลากล่อมการเมือง (อนุก สุขัตติ, 2564) ส่วนในบทความวิจัยของ คเชนทร์ พันธุมมา ได้มีข้อเสนอแนะให้กำหนดข้อความใหม่ว่า พรรค การเมือง ให้ความหมายรวมถึง การแสดงออกของปัจเจกบุคคลโดยเป้าหมายหรือพิจารณาจาก พฤติการณ์ เมื่อมีการรวมกันเพื่อเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมในทางการเมือง ย่อมได้รับการ รับรองและคุ้มครองเป็นพรรคการเมืองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (คเชนทร์ พันธุมมา, 2564) และยังคงคล้ายกับบทความที่ว่า กลุ่มคนที่มีแนวความคิดทางการเมืองหรือมีผลประโยชน์บางอย่าง ร่วมกัน ซึ่งการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์การดำเนินกิจการทางการเมืองเพื่อแสวงหาการเมืองมีสิทธิพลใน รัฐ หรือได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยการส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันชิงตำแหน่งทาง การเมืองอีกทั้งเป็นตัวแทนในการรวบรวมผลประโยชน์ที่หลากหลายให้แก่คนกลุ่มต่าง ๆ โดยได้รับ การจัดตั้งจัดตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง (สำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2544)

จะเห็นว่าแนวความคิดหรือความหมายที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองนั้นต่างเป็นสิ่งที่ แสดงให้เห็นถึงนัยความเป็นจริงที่มีความหมายสอดคล้องและคล้ายคลึงกันทั้งสิ้น จากกลุ่มคนที่มี ความคิดเห็นที่อยากจะเข้ามาเสนอแนวคิดหรือเข้ามาทำหน้าที่ให้แก่ประชาชนรวมตัวกันสู่กลุ่มคนที่ ถูกเรียกว่าพรรคการเมือง เพราะเป้าหมายหลักสำคัญของกลุ่มพรรคการเมืองก็คือการเข้ามามีส่วน ร่วมในทางการเมือง และแสวงหาอำนาจในทางการเมืองพร้อมกับแสดงจุดยืนทางสังคมว่าตนจะเข้า มาเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาลและประชาชนเพื่อให้เข้าใจกับความต้องการที่หลากหลายของ ประชาชน อีกทั้งนำมาซึ่งการจัดทำนโยบายสาธารณะและลงสมัครเลือกตั้งเป็นผู้แทนพรรคต่อไป

2.2 บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง

สิ่งที่สำคัญของพรรคการเมืองในทางระบอบประชาธิปไตยนั้นก็คือการมีบทบาทหน้าที่ที่ สำคัญทางการเมืองและยังแสดงให้เห็นถึงการเข้ามาเป็นอีกหนึ่งตัวแทนที่แสวงหาอำนาจ ประชาธิปไตยให้แก่คนในสังคมโดยผ่านหน้าที่ที่สำคัญ 6 ประการ คือ

2.2.1) หน้าที่ในการให้ทิศทางทางการเมือง พรรคการเมืองเป็นการรวมกลุ่มของผู้มี อุดมการณ์หรือแนวคิดในทางการเมืองร่วมกันจึงเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการชี้แนะทิศทางทาง การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยผ่านอุดมการณ์หรือแนวนโยบายของพรรคและเมื่อพรรคเป็น รัฐบาลอุดมการณ์และแนวนโยบายดังกล่าวก็จะกลายเป็นทิศทางของประเทศในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม พรรคการเมืองจึงมีบทบาทในการกำหนดทางเลือกให้กับสังคมการเมือง

2.2.2) หน้าที่ในการรวมตัวของผู้มีแนวคิดร่วมกัน พรรคการเมืองจะมีบทบาทสำคัญใน การรวบรวมบุคคลที่มีแนวคิดและอุดมการณ์ที่คล้ายคลึงกันหรือร่วมกันบทบาทดังกล่าวนี้จะมี

ความสัมพันธ์กับบทบาทในการให้ทิศทางทางการเมือง กล่าวคือเมื่อมีการรวบรวมบุคลากรที่มีแนวคิดทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมร่วมกันแล้ว พรรคการเมืองเหล่านี้ก็จะพยายามชี้แนะทิศทางดังกล่าวให้กับประชาชน

2.2.3) หน้าที่ในการกระจายค่านิยม พรรคการเมืองมีหน้าที่ในการสื่อสารอุดมการณ์หรือแนวคิดดังกล่าวให้กับประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของการเลือกตั้ง หน้าที่ดังกล่าวของพรรคการเมืองจึงมีลักษณะเป็นการกระจายค่านิยมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ให้อยู่ในวงกว้าง และหากพรรคใดได้รับชัยชนะสามารถจัดตั้งรัฐบาลก็เท่ากับว่านำเอาค่านิยมดังกล่าวมาดำเนินการในทางปฏิบัติ ซึ่งเป็นค่านิยมที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนโดยมีผลการเลือกตั้งเป็นประจักษ์พยาน

2.2.4) หน้าที่ในการเป็นตัวแทนของประชาชน พรรคการเมืองจะทำหน้าที่ในการจัดสรรบุคลากรที่จะกลายมาเป็นตัวแทนของประชาชนในการดำเนินทางการเมือง พรรคการเมืองจึงทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของอำนาจอธิปไตยของชนส่วนหนึ่งโดยเฉพาะการเริ่มต้นกระบวนการทางการเมืองที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดอย่างการเลือกตั้ง พรรคจะต้องพิจารณาเลือกบุคคลที่จะนำเสนอให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นตัวแทนอย่างรอบคอบ

2.2.5) หน้าที่ในการคัดสรรบุคลากรทางการเมือง พรรคการเมืองมีหน้าที่สรรหาและคัดสรรบุคคลเข้าสู่ระบบการเมือง โดยการจัดส่งบุคคลที่มีความเหมาะสมเพื่อเสนอให้ประชาชนพิจารณาเลือกตั้ง และเมื่อบุคคลดังกล่าวได้รับการเลือกตั้งก็จะเข้ามาทำงานในฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติ ในลักษณะดังกล่าว พรรคการเมืองจึงทำหน้าที่เปรียบเสมือนผู้คัดสรรบุคลากรเข้าสู่ระบบการเมือง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พรรคการเมืองจะทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างโครงสร้างเบื้องล่างอันหมายถึง สังคมกับโครงสร้างเบื้องบนอันหมายถึงระบบการเมืองนั่นเอง

2.2.6) หน้าที่ในการสร้างความชอบธรรม บทบาทของพรรคการเมืองที่สำคัญประการหนึ่ง คือ เป็นกลไกในการสร้างความชอบธรรมของการขึ้นสู่อำนาจและการรักษาอำนาจทางการเมืองของกลุ่มบุคคล โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนาพรรคการเมืองมักจะมีบทบาทในลักษณะนี้ อย่างเห็นได้ชัด (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2546, หน้า 190)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่าบทบาทที่สำคัญของกลุ่มพรรคการเมืองก็คือการเป็นตัวแทนให้แก่ประชาชนต่อการเข้าไปรับหน้าที่ในรัฐสภาพร้อมกับชี้ให้เห็นถึงปัญหาและร่วมกันจัดตั้งกำหนดนโยบาย พร้อมกับการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อที่จะได้นำมาตอบสนองต่อความต้องการของคนในสังคมให้ได้มากที่สุด

3. แนวความคิดและบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองไทย

3.1 ความหมายของกลุ่มผลประโยชน์

โดยในด้านแนวความคิดของนักวิชาการในการให้ความหมายที่เกี่ยวกับหลักเหตุผลของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองโดยเป็นการพูดถึงความสำคัญของคำว่ากลุ่มผลประโยชน์ไว้ว่า

กลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง การรวมตัวกันโดยความสมัครใจ ของบุคคลที่มีความสนใจ หรือมีผลประโยชน์ร่วมกันพยายามกระทำการเพื่อให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจทางการเมืองกระทำ หรือไม่กระทำการอันใดเพื่อสอดคล้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มตน แต่ไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดตั้ง รัฐบาล เช่น สหภาพแรงงานสมาคมผู้ส่งออกข้าว สภานายความเป็นต้นซึ่งกลุ่มผลประโยชน์เป็น สถาบันการเมืองอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพราะระบอบประชาธิปไตยนั้นถือว่าอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของ ประชาชนเสรีภาพในการจัดตั้งกลุ่มประชาชนมีสิทธิในการแสดงออกและเสรีภาพในการจัดตั้งกลุ่ม

อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวความคิดของ Gabriel A. Almond and Bingham Powell Jr. ที่ได้ให้ความหมายถึงกลุ่มคนที่เชื่อมโยงกันโดยมีความสนใจหรือห่วงใยในสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือมีผลประโยชน์ร่วมกันโดยมีความสำคัญอยู่ไม่มากนักน้อยกว่ามีความเชื่อมโยงดังกล่าวยู่ ในขณะที่ Dennis Kavanagh ให้ความสำคัญต่อการแสดงบทบาทว่า กลุ่มผลประโยชน์ คือ กลุ่มที่มีอิทธิพล ต่อรัฐบาลในการเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือการนำนโยบายไปปฏิบัติ ลักษณะโดยรวมของกลุ่ม ผลประโยชน์นั้นจึงหมายถึง การรวมตัวของบุคคลที่มีอุดมการณ์หรือเป้าหมายร่วมกันและต้องการ ให้เป้าหมายนั้นบรรลุผลด้วยการต่อรอง กดดันเพื่อสร้างอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายหรือการ บริหารงานตามนโยบายรัฐ (อภิญา รัตนมงคลมาส, 2557)

นอกจากนี้ ยังเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเสถียรภาพและ พัฒนาการของระบบการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยและเป็นองค์กรหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ ประชาชนมีส่วนในการกำหนดนโยบายด้วยวิธีการเรียกร้องผลประโยชน์นอกรัฐสภา พร้อมกับเป็นส่วนหนึ่งของพลังทางการเมือง คือ กลุ่มคนที่มีแนวคิดฐานะในสังคม เชื้อชาติ ศาสนา และอาชีพ ที่ คล้ายกันมารวมกลุ่มกันเพื่อจุดประสงค์ทางสังคม

จากที่กล่าวมานั้นจะพบว่า แนวความคิดที่เกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์เป็นการสื่อถึง กลุ่มคนที่ต้องการจะเข้ามามีบทบาทและแสวงหาผลประโยชน์กับกลุ่มของตนเอง โดยที่เป็นการมี ส่วนเกี่ยวข้องกับทางการเมืองจนนำไปสู่การเข้ามามีส่วนได้ส่วนเสียต่อผลประโยชน์ภายในสังคม โดยทั้งนี้แล้วนั้นลักษณะของกลุ่มก็จะมีหลากหลายประเภท หลากหลายรูปแบบ และในกลุ่มต่าง ๆ ก็จะมีอิทธิพลทางการเมืองรวมไปถึงการแทรกแซงทางการเมือง เพื่อให้ตรงตามบรรลุ วัตถุประสงค์ของกลุ่มตนเอง

3.2 บทบาทหน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์

โดยในทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผลักดันในวงวิชาการสังคมไทยก็มักจะกล่าวถึง หน้าที่ของกลุ่มเอาไว้ซึ่งอาจจะจัดหมวดหมู่หน้าที่และบทบาทออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ตำราทฤษฎี กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผลักดันในวงวิชาการสังคมไทยก็มักจะกล่าวถึงหน้าที่ของกลุ่มเอาไว้ซึ่ง อาจจะจัดหมวดหมู่หน้าที่และบทบาทออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1) หน้าที่ในด้านความเป็นตัวแทน กล่าวคือ การสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองและเชื่อมต่อระหว่างประชาชนกับระบบการเมือง เนื่องจากการเลือกตั้งมักจะมีวาระนาน ๆ ครั้งทำให้การต่อรองหรือการผลักดันผลประโยชน์ของผู้คนในสังคมผ่านระบบการเลือกผู้แทนหรือ

ตัวแทนจึงมีความจำกัด (มนตรี เจนวิทย์การ, 2558) กล่าวถึงหน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์ในระบบการเมืองในแง่ที่ว่า กลุ่มผลประโยชน์ทำหน้าที่ในการสร้างสมดุลในการเรียกร้องของกลุ่มต่างๆ ในสังคมการเมืองทำให้การตัดสินใจการเมืองมีฐานอยู่บนการพิจารณาผลประโยชน์ความต้องการของผู้คนและทำหน้าที่เป็นกลไกที่ช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงออกซึ่งผลประโยชน์และความต้องการของกลุ่มตนทำให้ผลประโยชน์ของทุกฝ่ายได้รับการพิจารณาเกิดการต่อรองเจรจา

3.2.2) หน้าที่ด้านการขยายช่องทางมีส่วนร่วมทางการเมือง ในสภาวะการเมืองปัจจุบันผู้คนในสังคมเข้าไปสังกัดกลุ่มทางสังคมการเมืองจำนวนมากยิ่งขึ้นนักทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์มองเห็นถึงปรากฏการณ์ความขัดแย้งใหม่ ๆ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมการทำแท้งอัตลักษณ์ของผู้คนซึ่งการเมืองเช่นนี้ผู้คนไม่ได้อาศัยช่องทางการเมืองในระบบปกติ เช่น ลงคะแนนเลือกตั้งการอาศัยกลไกพรรคการเมือง แต่อาศัยการระดมผู้คนผ่านการรณรงค์เพื่อแสวงหาการสนับสนุนจากสาธารณชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการร่วมลงชื่อการเดินขบวนหรือรูปแบบอื่น ๆ

3.2.3) หน้าที่ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มผลักดันช่วยทำให้ผู้คนในสังคมได้รับรู้และเข้ามามีส่วนถกเถียงประเด็นสาธารณะที่สำคัญ ๆ ช่วยทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและสร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้แก่ผู้คนในสังคม

3.2.4) หน้าที่ในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ซึ่งก็คือบทบาทในกระบวนการกำหนดนโยบายการนำนโยบายไปปฏิบัติรวมทั้งในการประเมินนโยบายด้วย กลุ่มผลักดันทำหน้าที่ในการเชื่อมต่อกับพรรคการเมืองและรัฐบาลในการป้อนข้อมูลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลและผู้มีอำนาจในการตัดสินใจทางการเมืองและต่อกระบวนการนโยบายสาธารณะขั้นตอนอื่น ๆ (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2552)

และบางมุกกลุ่มผลประโยชน์ก็มีบทบาทหน้าที่ในด้านลบต่อระบบการเมืองด้วยปฏิบัติการของกลุ่มผลักดันบางครั้งใช้วิธีการที่ไม่มีความชอบธรรมเพิ่มความไม่เท่าเทียมกันทางการเมืองได้ในบางประการที่มีต่อไปนี้

1. กลุ่มมักใช้วิธีการสร้างอิทธิพลแบบหลังฉากอยู่ในห้องลับ ๆ ไม่โปร่งใสตรวจสอบยากไม่ที่เป็นที่รับรู้ของผู้คนโดยทั่วไปไม่มีใครรู้ว่าใครพูดกับใครด้วยเรื่องอะไรซึ่งอาจเป็นอำนาจที่ขาดความรับผิดชอบและการส่งเสริมให้เกิดคณาธิปไตยและการตัดสินใจแบบเผด็จการเสียงส่วนน้อยที่ผูกขาดโดยบางกลุ่มคนเพราะโดยธรรมชาติแล้วกลุ่มผลประโยชน์เป็นตัวแทนของคนส่วนน้อยมากกว่าคนส่วนใหญ่

2. แม้ว่ากลุ่มผลประโยชน์จะสร้างหลักประกันไม่ให้เกิดเผด็จการอำนาจนิยมแต่อีกด้านหนึ่งก็สร้างปัญหาในทางตรงกันข้ามเพราะกลุ่มมักสนใจแต่ผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มที่ไม่ครอบคลุมผลประโยชน์ของคนในวงกว้างของสังคม ในสังคมที่กลุ่มผลักดันบางกลุ่มผูกขาดก็จะเป็นการยากที่จะทำให้รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งตอบสนองต่อความต้องการของคนส่วนใหญ่

3. กลุ่มผลักดันแบบวงนอกที่ใช้วิธีการแบบกระทำการโดยตรงก็มักจะมีลักษณะที่ไม่ยอมรับต่อกฎหมายกติกาหรือสถาบันที่ลงหลักปักฐานซึ่งเป็นปฏิบัติการที่ล่อแหลมต่อการละเมิดกระบวนการของประชาธิปไตย

4. การเมืองแบบกลุ่มอาจเกิดคำถามต่อความชอบธรรมของผู้นำกลุ่มนักลอบบี้และความเป็นตัวแทนเนื่องจากไม่ได้ผ่านกระบวนการที่เป็นทางการ หรือแม้ได้มาจากการเลือกตั้งก็มาจากการลงคะแนนเสียงของคนไม่มากนักกลายเป็นว่ามีคนจำนวนไม่มากที่ทำงานอยู่ในการเมืองแบบวงในที่เรียกว่า ประชาธิปไตยแบบวงใน หรือประชาธิปไตยของคนวงใน

5. การเมืองแบบกลุ่มอาจจะยิ่งสร้างความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคมกลุ่มผลักดันมักจะเป็นกลุ่มอภิสิทธิ์ชนที่มีทรัพยากรมากมีความเชี่ยวชาญและมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับรัฐบาลหรือพรรคการเมืองไม่ได้มีลักษณะเป็นตัวแทนของคนส่วนใหญ่หรือเป็นเพียงตัวแทนปากเสียงของคนส่วนน้อยเท่านั้น (มะลิ ทิพย์ประจง, 2562)

จากที่ได้ศึกษามานี้ กลุ่มผลประโยชน์เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนผู้ที่มีความต้องการเหมือนกัน รวมไปถึงเป็นกลุ่มบุคคลที่ช่วยส่งเสริมทางการเมืองโดยที่กลุ่มเหล่านี้จะเป็นตัวช่วยขยายช่องทางทำให้ผู้คนหันมาให้ความสนใจกับทางการเมืองเพิ่มมากยิ่งขึ้น และยังทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้สร้างองค์ความรู้และร่วมกันเสนอข้อแตกต่างที่เกี่ยวกับปัญหาภายในสังคม รวมไปถึงการสร้างจิตสำนึกให้กับผู้คนภายในประเทศต่อไป

4. ความสัมพันธ์ของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะในสังคมไทย

4.1 ความสัมพันธ์ของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์

ปัจจัยสำคัญของสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์คือการร่วมกันกำหนดนโยบายสาธารณะ หรืออาจจะมีเหตุผลด้านอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่สอดคล้องต่อกัน

โดยในมุมมองของ พรศรี วิโรจน์วุฒิกุล กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มนักธุรกิจและพรรคการเมืองไทยได้มีมาเป็นเวลานานแล้วแต่บทบาทและอิทธิพลของนักธุรกิจนายทุนเหล่านี้มักจะแตกต่างกันไปตามบริบทแวดล้อมในแต่ละช่วงเวลา ตัวอย่างเช่น ในช่วงที่ประเทศไทยถูกปกครองด้วยระบอบเผด็จการทหาร โดยเฉพาะในช่วงสมัยรัฐบาลของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งมีรูปแบบการปกครองแบบพ่อขุนอุปถัมภ์ นักธุรกิจ นายทุน พ่อค้า จำเป็นต้องผูกมิตรสนิทชิดใกล้กับผู้มีอำนาจทางการเมือง โดยการให้การสนับสนุนทางการเงินหรือการให้ผู้นำทางการเมืองเข้าไปถือหุ้นและบริหารบริษัท ขณะเดียวกันนักธุรกิจก็จะได้รับการคุ้มครองทางการเมืองเป็นการตอบแทน โดยเป็นการการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันของสองกลุ่มนี้ซึ่งส่งผลให้ผู้นำทางการเมืองและผู้มีอำนาจจะได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ส่วนนักธุรกิจก็จะได้รับผลประโยชน์ทางเส้นสายและมีอิทธิพลที่จะได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การออกกฎหมาย กฎระเบียบที่เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจของพวกเขา แต่อำนาจทางการเมืองก็ยังคงเป็นของผู้นำทางการเมืองอย่างเบ็ดเสร็จอยู่เช่นเดิม ดังนั้น บทบาทของนักธุรกิจและกลุ่มนายทุน จึงเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนกับผู้นำทางการเมืองเท่านั้น ยังไม่ได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงและชัดเจนเหมือนกับปัจจุบันนี้ (พรศรี วิโรจน์วุฒิกุล, 2548)

หรือในอีกบทความวิจัยได้ให้ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกันไว้ว่า

1. การกำหนดนโยบายสาธารณะและการสร้างค่านิยม กล่าวคือ กลุ่มผลประโยชน์เป็นตัวเชื่อมช่องว่างระหว่างผู้ตัดสินใจทางการเมืองกับปัจเจกชนบุคคลในสังคม ซึ่งกลุ่มผลประโยชน์มีอิทธิพลต่อรัฐสภาที่เข้าไปมีบทบาทในกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐ และดำเนินนโยบายด้วยเหตุที่รัฐบาลจะต้องคำนึงถึงแรงผลักดันอื่นๆ นอกเหนือจากกลุ่มผลประโยชน์จะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อคะแนนเสียงเลือกตั้งและต่อผลประโยชน์ของผู้สนับสนุนรัฐบาลโดยตรง สิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้รัฐบาลจำเป็นต้องหาทางประนีประนอมหรือประสานประโยชน์

2. การสนับสนุนการสร้างสาขาและเครือข่ายพรรคการเมือง

3. การคิดสรรและสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในขณะที่พรรคการเมืองมีการคัดเลือกผู้สมัครด้วยกระบวนการต่าง ๆ ภายในพรรค กลุ่มผลประโยชน์ถือได้ว่าเป็นตัวแสดงสำคัญในการสนับสนุนผู้สมัครที่เป็นตัวแทนของกลุ่มให้ได้รับการคิดสรรเป็นผู้สมัครของพรรคการเมืองในการเลือกตั้ง โดยเฉพาะความต้องการผลักดันให้เกิดนโยบายที่สอดคล้องกับเป้าหมายของกลุ่ม

4. การพัฒนาการ ด้วยเหตุที่พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์เป็นลักษณะการรวมตัวกันของประชาชนที่มีเป้าหมายบางอย่างร่วมกัน ซึ่งลักษณะหรือรูปแบบของการรวมตัวและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อาจมีผลต่อการปรับตัวของกลุ่มที่เกิดขึ้น กล่าวคือ การรวมกลุ่มเมื่อมีความมั่นคงก็จะจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองได้ หากประสบความสำเร็จก็จะพัฒนาเป็นพรรคการเมืองที่มีความเข้มแข็ง แต่หากประสบความล้มเหลวในการแข่งขันเลือกตั้งแล้ว การรวมตัวนั้นอาจยังคงมีอยู่แต่พรรคอาจจะกลายสภาพเป็นเพียงกลุ่มผลประโยชน์ (ศุทธิกานต์ มีจัน, 2557)

จากการวิเคราะห์ประเด็นนี้การรวมตัวกันของกลุ่มผลประโยชน์ที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับ การแสดงบทบาทเพื่อเป็นการกดดันทางการเมืองและเพื่อเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐ กลุ่มต่าง ๆ นี้ อาจพัฒนาขึ้นเป็นขบวนการทางการเมืองและสามารถพัฒนาขึ้นเป็นพรรคการเมืองได้ แต่นอกจากนี้ แล้วพรรคการเมืองก็ยังคงอาศัยกลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มในฐานะที่เป็นองค์กรหรือแนวร่วมอุดมการณ์ของพรรค

4.2 ความสัมพันธ์ของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย

กล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์นั้นต่างฝ่ายต่างจะต้องการผลประโยชน์เหมือนกันทั้งสิ้น แต่จะมาในแนวของการเข้ามามีส่วนร่วมกันเพื่อให้ได้ซึ่งอำนาจและนำมาแสวงหาผลตอบแทนให้แก่ตน การกำหนดนโยบายสาธารณะก็เช่นเดียวกันนับเป็นความสัมพันธ์ที่ทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องให้ความสำคัญโดยที่จะไม่ใช่แค่เพื่อกลุ่มของตนเองอย่างเดียว แต่จะต้องเล็งเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนร่วมด้วย โดยจะมาในรูปแบบของการจัดทำนโยบายเพื่อตอบสนองความต้องการแก่สังคมและกลุ่มของตน (ไพบูรณ์ สุขเขตน์, 2565)

การกำหนดนโยบายจะโคจรเป็นวัฏจักรกล่าวคือเมื่อพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ได้ร่วมกันนำความต้องการของ ประชาชน ปัญหาทางสังคม ปัญหาทางการเมือง ปัญหาความเป็นอยู่ของประชาชนมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของพรรคเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนของประชาชนเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองหรือการบริหารก็จะนำไปสู่การตัดสินใจเมื่อ

ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาบริหารประเทศ การนำนโยบายไปปฏิบัติและเกิดผลกระทบต่อประชาชนทั้งในทางดีและไม่ดีซึ่งขึ้นอยู่กับตัวนโยบายนั้น และผลของนโยบายจะสะท้อนกลับเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองอีกครั้งว่าจะยังคงดำเนินนโยบายนั้น ๆ ต่อไปหรือไม่หรือจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่ายให้มากที่สุด (ไพบูรณ์ สุขขเจตน์, 2565)

โดยการวิเคราะห์นโยบายของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์นั้นจะช่วยให้นักวิเคราะห์นโยบายสามารถกำหนดประเด็นของการวิเคราะห์ที่ได้ถูกต้องและสอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาของสังคม ซึ่งจะทำให้การวิเคราะห์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ในแต่ละเหตุผลจำต้องได้รับการออกแบบจากผู้เชี่ยวชาญที่เข้าถึงเทคนิคของนักวิเคราะห์ในการสร้างระบบและกลไกในปัจจุบัน สามารถออกแบบทั้งด้านความคุ้มค่า ความเสี่ยง และอื่น ๆ ได้ทั้งทางการตลาด ทางธุรกิจ และทางเศรษฐกิจ กลไกการกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองไทยดังที่ได้อธิบายมานั้นพรรคการเมืองต้องมีความจริงใจต่อการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังไม่ใช่การกำหนดนโยบายเพื่อผลแพ้ชนะในการเลือกตั้งเพียงประการเดียว แนวคิดการวิเคราะห์กำหนดนโยบาย คือ การวิเคราะห์ตัวแบบระบบหมายถึง การเมืองดำรงอยู่เสมือนมีชีวิตเป็นชีวิตการเมือง ดังนั้น ชีวิตการเมืองจึงต้องดำรงอยู่อย่างเป็นระบบซึ่งประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการเมืองและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยนำเข้าซึ่งเป็นเงื่อนไขหรือสถานการณ์สำคัญประกอบไปด้วยความต้องการเรียกร้องและการสนับสนุนของประชาชนและสังคม ส่วนระบบการเมืองเปรียบเสมือนกล่องดำ คือ กลุ่มของโครงสร้าง มีกิจกรรมทางการเมืองและการบริหารที่สัมพันธ์กันส่วนการใช้อำนาจในการบริหารตามค่านิยมของสังคม ประเพณีและกฎระเบียบต่าง ๆ เมื่อปัจจัยนำเข้าได้เข้ามาสู่กระบวนการของกล่องดำก็จะผลิตผลลัพธ์หรือผลผลิตออกมาเรียกว่าปัจจัยนำออก ของระบบการเมือง หรือผลผลิตของระบบการเมือง และผลผลิตของระบบการเมืองนี้เองก็จะทำหน้าที่ส่งย้อนกลับเข้าสู่สิ่งแวดล้อมในรูปของผลสะท้อนกลับหรือผลกระทบเพื่อสนองตอบความต้องการของสังคม และการสนับสนุนของประชาชนอันเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างแรงผลักดันของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อระบบการเมือง เกิดความสัมพันธ์แบบพลวัตร โดยจะมีการปรับตัวเพื่อสร้างระบบให้มีความสมดุลเพื่อให้ชีวิตการเมืองดำรงอยู่ได้ตลอดไป (ภูริวัจน์ ภูณยุฒิปริดา, 2564)

ด้วยเหตุนี้ การกำหนดนโยบายจึงจะต้องอาศัยปัจจัยในหลาย ๆ ด้านเพื่อนำมาซึ่งข้อตกลงระหว่างกลุ่ม เพราะต่างก็มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันอีกด้วย แต่อย่างไรก็ดีการกำหนดนโยบายร่วมกันของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์จะเป็นช่วยทำให้ความต้องการของประชาชนเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น หากการเสนอนโยบายต่อสังคมแล้วได้รับความสนใจด้วยนั้นจะยิ่งส่งผลให้การเลือกตั้งเพื่อหาตัวแทนเข้ามาดูแลและแก้ไขปัญหาตามนโยบายสาธารณะที่ได้กำหนดย่อมมีผลทำให้พรรคการเมืองนั้นเป็นที่ยอมรับต่อผู้คนภายในสังคม และเมื่อถูกเลือกแล้วก็ต้องปฏิบัติได้จริงตามที่ได้อ้างไว้

4.3 มุมมองปัญหาต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์

การจัดทำนโยบายสาธารณะของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์นั้นต่างจะต้องเอาปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคมหรือเป็นที่ต้องการของประชาชนแล้วนำมากำหนดเป็นนโยบายให้แก่พรรคการเมืองกลุ่มตน แต่สิ่งที่ตามมาระหว่างกลุ่มนั้นก็คือปัญหาในการกำหนดนโยบายร่วมกันโดยที่จะต้องมองว่าสิ่งใดไม่เกินความสามารถต่อการแก้ไขได้จริง รวมถึงข้อคิดเห็นที่แตกต่างของคนในกลุ่มที่เล็งเห็นว่าตรงส่วนไหนจะได้ผลประโยชน์มากและส่วนไหนจะเสียผลประโยชน์น้อยที่สุดจึงต้องมีการหารือและช่วยกันแก้ไขปัญหานั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งนโยบายที่ตอบโจทย์แก่สังคมและกลุ่มของตนนั่นเอง (ภุริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา, 2564)

สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองไทยมีเหตุปัจจัยที่มีความซับซ้อน และหลากหลายกระจายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะต่อเหตุผลที่ยึดโยงอยู่กับขบวนการทางสังคมการเมืองภายนอกมากกว่ายึดโยงอยู่กับตัวผู้นำและแกนนำภายในพรรค ขณะเดียวกัน การวัดผลสำเร็จก็จะถ่ายเทน้ำหนักไปที่การสร้างอิทธิพลต่อสังคม การเมือง และเป้าหมายคือการได้รับเลือกตั้งเพียงประการเดียว นโยบายพรรคการเมืองมีลักษณะขายฝันไม่สามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนได้จริง ในการทำความเข้าใจสภาพการณ์หรือปัญหาของการกำหนดนโยบายอาจมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้าใจขั้นตอนและโครงสร้างของพรรคการเมืองอย่างถ่องแท้เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ผ่านมาอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาเรื่องการกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองมีเพียงความมุ่งหมายหรือมีเป้าหมายเพียงผลได้เสียในการเลือกตั้ง มากกว่า การกำหนดนโยบายที่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับท้องที่หรือสังคมได้จริงจึงประสบกับปัญหาของการเหมารวมและไม่สามารถอธิบายปัญหาที่เกิดขึ้นจริงได้ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองไทย คือ 1) นโยบายเหล่านั้นทำให้เกิดปัญหาหรือภาระหนี้สินแก่ประชาชนในระยะยาว เช่น นโยบายรถคันแรกที่ให้ผู้ที่ยังไม่เคยมีรถยนต์ซื้อรถยนต์ แม้รัฐบาลจะมีเงินช่วยเหลือแต่ก็ก่อให้เกิดภาระหนี้สินแก่ประชาชนเกินจำเป็น ส่วนใหญ่มักจะเป็นกลุ่มนักศึกษาที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาใหม่และเพิ่งเข้าสู่ระบบงานและผู้ที่ได้ผลประโยชน์โดยมาก ก็คือกลุ่มบริษัทคาร์ดินัลใหม่เป็นต้น 2) นโยบายส่วนใหญ่ถูกกำหนดมาเพื่อผลลัพธ์ คือ คะแนนเสียง บางนโยบายก็ไม่สามารถทำได้จริงเพราะไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง เช่น กำหนดนโยบายให้ค่าแรงขั้นต่ำที่สูงเกินไป ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง (ภุริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา, 2564)

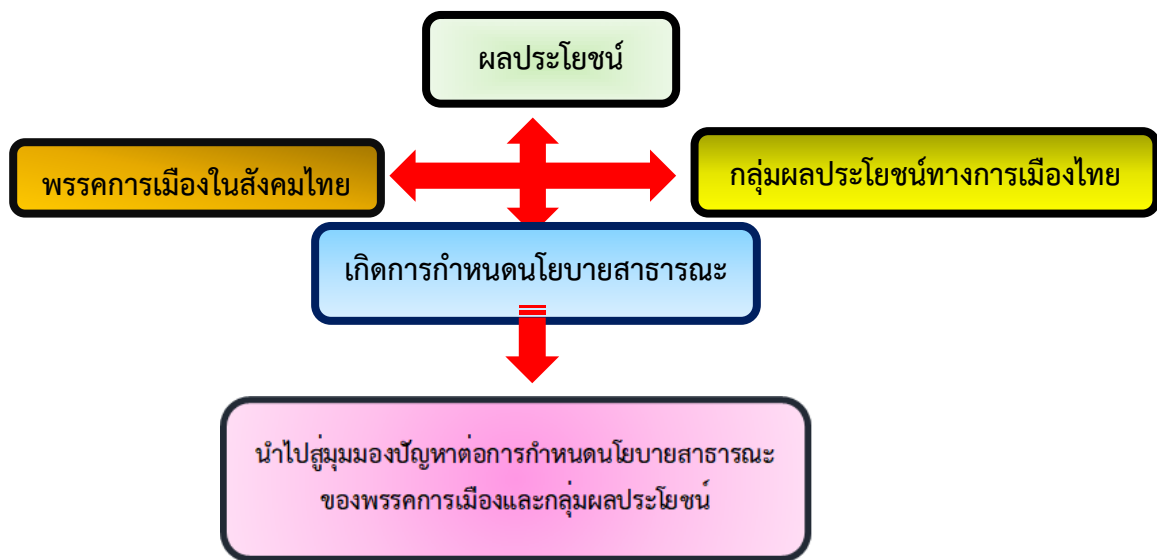
โดยจะเห็นได้ว่าปัญหาที่มีต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้นส่วนใหญ่แล้วมักไม่ได้เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม แต่เกิดจากปัจจัยที่ซับซ้อนในการกำหนดนโยบาย เพราะด้วยความหลากหลายของปัญหาและการวางแผนต่อการแก้ไขในอนาคตข้างหน้าจึงต้องมีการวิเคราะห์นโยบายให้มองเห็นเป็นรูปธรรมให้ได้มากที่สุดก็เพื่อที่จะได้นำมาปฏิบัติได้จริง หากนโยบายใดที่มีปัญหาแล้วนั้นจะยิ่งส่งผลให้นโยบายต้องถูกยกเลิกไปและเท่ากับว่าพรรคการเมืองนั้นไม่สามารถทำตามเป้าประสงค์ได้นั่นเอง

5. สรุป

พรรคการเมืองก็คือการเป็นตัวแทนให้แก่ประชาชนต่อการเข้าไปปรับหน้าที่ในรัฐสภา พร้อมกับชี้ให้เห็นถึงปัญหาและร่วมกันจัดตั้งกำหนดนโยบาย พร้อมกับการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อที่จะได้นำมาตอบสนองต่อความต้องการของคนในสังคมให้ได้มากที่สุด กลุ่มผลประโยชน์เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนผู้ที่มีความต้องการเหมือนกัน รวมไปถึงเป็นกลุ่มบุคคลที่ช่วยส่งเสริมทางการเมืองโดยที่กลุ่มเหล่านี้จะเป็นตัวช่วยขยายช่องทางทำให้ผู้คนหันมาให้ความสนใจกับทางการเมืองเพิ่มมากยิ่งขึ้น การรวมตัวกันของกลุ่มผลประโยชน์ที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทเพื่อเป็นการกดดันทางการเมืองและเพื่อเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐ แต่นอกจากนี้แล้วพรรคการเมืองก็ยังต้องอาศัยกลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่มในฐานะที่เป็นองค์กรหรือแนวร่วมอุดมการณ์ของพรรค การกำหนดนโยบายจึงจะต้องอาศัยปัจจัยในหลาย ๆ ด้านเพื่อนำมาซึ่งข้อตกลงระหว่างกลุ่ม เพราะต่างก็มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันอีกด้วย หากใช้เลนส์ทฤษฎีภูเขาน้ำแข็งมองความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะของสังคมไทย เช่น โครงการคนละครึ่ง สิ่งที่เราได้เห็นประชาชนอย่างเราเห็น คือ การที่ประชาชนได้ใช้สิทธิ์เข้าร่วมโครงการคนละครึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐบาลได้เยียวยาความเป็นอยู่ของประชาชนในระยะสั้น ๆ แต่หากมองให้ลึกลงไปหรือสิ่งที่ไม่ได้ปรากฏให้ประชาชนเห็น คือ โครงการคนละครึ่งนี้ ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์อย่างมากมายมหาศาล ก็คือ กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มนักธุรกิจ แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลที่สังกัดพรรคพลังประชารัฐนี้มีความสัมพันธ์กับกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะนั่นเอง

ทั้งนี้ ปัญหาที่มีต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้นส่วนใหญ่แล้วมักไม่ได้เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม แต่เกิดจากปัจจัยที่ซับซ้อนในการกำหนดนโยบาย เพราะด้วยความหลากหลายของปัญหาและการวางแผนต่อการแก้ไขในอนาคตข้างหน้าจึงต้องมีการวิเคราะห์นโยบายให้มองเห็นเป็นรูปธรรมให้ได้มากที่สุดก็เพื่อที่ว่าจะได้นำมาปฏิบัติใช้ได้จริง หากนโยบายใดที่มีปัญหาแล้วนั้นจะยิ่งส่งผลให้นโยบายต้องถูกยกเลิกไปและเท่ากับว่าพรรคการเมืองนั้นไม่สามารถทำตามเป้าประสงค์ได้นั่นเอง

6. องค์ความรู้ใหม่

จากบทบาทหน้าที่และเป้าหมายของพรรคการเมืองไทยจะมีความสัมพันธ์กับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองไทยอยู่เสมอเพราะทั้งคู่ต่างอาศัยผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน พรรคการเมืองต่างต้องการชัยชนะจากการเลือกตั้งได้จัดตั้งเป็นรัฐบาลชูนโยบายของพรรคที่เปรียบเหมือนกับการทำสัญญากับประชาชนให้ตรงกับความต้องการที่หลากหลายของประชาชน ในส่วนของกลุ่มผลประโยชน์ต่างต้องการมีบทบาททางการเมืองเพื่อนำความต้องการของกลุ่มตนเองเสนอให้กับพรรคการเมืองเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ ดังนั้น จึงทำให้เกิดเป็นการกำหนดนโยบายสาธารณะขึ้นมาที่เป็นรูปธรรมและสามารถทำได้จริง แต่ปัญหาในการกำหนดนโยบายสาธารณะก็ยังมีให้แก้ไขอยู่ หากพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองไทยจับมือกันกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริงจะทำให้การเมืองไทยมั่นคงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งประเทศไทยมีคุณภาพมากขึ้นอย่างแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

- คเชนทร์ พันธุมมา. (2564). ปัญหาทางกฎหมายในการจัดตั้ง การสืบสภาพและการยุบพรรคการเมือง. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพ*, 8(2), 115-124.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2558). กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบกลุ่มผลประโยชน์: พัฒนาการ ข้อถกเถียง และสถานภาพการศึกษาวิจัย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 41(2), 1-18.
- ภุริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา. (2564). การกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองไทยตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 6(3), 264-276.
- มะลิ ทิพย์ประจง. (2563). พรรคการเมืองกับระบอบประชาธิปไตย. *วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์*, 3(1), 1-13.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2554). บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาในการรักษาวินัยพรรคการเมืองและการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้แทนปวงชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- ศุทธิกานต์ มีจั่น. (2557). พรรคการเมืองและการเลือกตั้ง. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุดาวรรณ ประชุมแดง, ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ และวินัย ผลเจริญ. (2563). การขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(6), 102-117.
- อเนก สุขดี. (2564). การเปลี่ยนแปลงของพรรคการเมืองไทย ภายหลังการนำบทบัญญัติว่าด้วยพรรคการเมืองของกฎหมายพรรคการเมือง. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 12(1), 135-156.
- อภิญา รัตนมงคลมาส. (2557). *กลุ่มผลประโยชน์และแรงกดดัน*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพบูลย์ สุขเจตน์. (2565). ปัจจัยการกำหนดนโยบายของพรรคการเมือง. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(5), 85-93.

ระบบการเลือกตั้งของประเทศไทยและจีน: มุมมองเชิงเปรียบเทียบ

Comparison of electoral systems in Thailand and China

กนกวรรณ ฤกษ์ฉาย

Kanokwan Logechay

กัญญาลักษณ์ อาทะ

Kanyalak Arta

กิตติมา จันทรชาวใต้

Kittima Janchaotai

วีรดา ท้าวศิริ

Weerada Thaosiri

วีรดา อยู่เอม

Weerada Yooaem

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

School of Administrative Studies, Maejo University, Thailand

E-mail: snanpras@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในมุมมองเชิงเปรียบเทียบ ระบบการเลือกตั้งเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งของการเมือง ซึ่งในประเทศไทยมีการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตยได้มีการบัญญัติระบบการเลือกตั้งไว้ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับให้ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และระบบการใช้เสียงข้างมากใช้ในระดับท้องถิ่นที่มีทั้งข้อดีและข้อเสีย โดยพรรคการเมืองสามารถส่งผู้สมัครได้ทุกเขต คะแนนเสียงทุกคะแนนได้รับการพิจารณาโดยไม่สูญเปล่า ทำให้พรรคการเมืองเกิดความขัดแย้ง และเป็นระบบที่ประชาชนเข้าใจได้ยาก ส่วนในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนใช้ระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์จะใช้ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก ให้ประชาชนเลือกผู้แทนของตนซึ่งเป็นการเลือกตั้งแบบทางตรง และในทางอ้อมใช้ตัวแทนของประชาชนไปเลือกผู้นำประเทศ ซึ่งมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ทำให้การเมืองมีความกระตือรือร้น สร้างความปรองดองในสังคม แต่ยังมีจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการลงสมัครรับเลือกตั้ง ระบบการเลือกตั้งไม่เหมาะสมกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองที่รุนแรง ระบบการเลือกตั้งจะนำมาใช้ได้ ย่อมขึ้นอยู่กับบริบทและสถานการณ์นั้นที่เปลี่ยนแปลงไป

คำสำคัญ: ระบบการเลือกตั้ง; ประชาธิปไตย; คอมมิวนิสต์

Abstract

This academic article presents the electoral system of Thailand and the People's Republic of China in a comparative perspective. The electoral system is an important part of politics. In Thailand, there is a democratic system of government, the election system has been prescribed in the constitution to use the constituent allocation system in the election of members of the House of Representatives. And the majority system used at the local level has both advantages and disadvantages. The political party can send candidates from every district. Every vote was considered and was not wasted. causing conflicts between political parties and a system that is difficult for the public to understand. In the People's Republic of China, the communist regime uses a majority election system. Let the people elect their representatives, which is a direct election. and indirectly using representatives of the people to elect national leaders which has both advantages and disadvantages. make politics more active create harmony in society but there are still restrictions on the right and freedom to apply for election. The electoral system is not suitable for expressing strong political views. The electoral system that can be used depends on the context and circumstances that change.

Keywords: Electoral system; Democracy; Communist

1. บทนำ

ระบบการเลือกตั้งเริ่มต้นขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่ 19 ถึงช่วงศตวรรษที่ 20 เกิดขึ้นในยุโรปตะวันตกโดยเริ่มแพร่หลายไปทุกภูมิภาคของโลก ช่วงแรกการเลือกตั้งให้ความสำคัญเพียงแค่ว่าบุคคลที่มีฐานะหรือชนชั้นสูงเท่านั้น จึงทำให้ประชาชนที่อยู่พื้นที่ชนบทไม่สามารถเข้าถึงระบบการเลือกตั้ง ต่อมาในช่วงศตวรรษที่ 20 ระบบการเลือกตั้งเริ่มมีการเผยแพร่ออกไปสู่ประชาชนในเขตพื้นที่ชนบทมากขึ้น การเลือกตั้งจึงเป็นหัวใจสำคัญของกิจกรรมทางการเมือง ทำให้ผู้คนเริ่มให้ความสนใจต่อระบบการเลือกตั้งเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เพราะว่าการเลือกตั้งช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมและความมั่นคงภายในประเทศนั้นๆ เป็นผลให้การเลือกตั้งช่วยพัฒนาในด้านการเมืองและสังคมให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการเลือกตั้งช่วยให้ประชาชนเลือกตัวแทนไปทำหน้าที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแทนตนเอง (ฐากร ศิริฤทธิ์วัฒนา, 2561)

การเลือกตั้งเป็นส่วนสำคัญในการเลือกผู้นำมาปกครองประเทศทั้งระบอบประชาธิปไตยและระบอบคอมมิวนิสต์ การเลือกตั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแทนประชาชน ไม่ว่าจะเป็นระดับชาติรวมถึงระดับท้องถิ่นล้วนมี

ความสำคัญ การเลือกตั้งคือหลักเกณฑ์ วิธีการในการลงคะแนนเสียงที่สะท้อนถึงความต้องการของประชาชน ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดระบบการเมืองการปกครอง และยังมีผลต่อการแพ้หรือชนะในการเลือกตั้ง โดยพรรคการเมืองจะเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งผ่านการจัดกิจกรรมทางการเมือง เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ทำให้ประชาชนเข้าใจถึงกระบวนการการเลือกตั้งที่แท้จริง ซึ่งให้ได้มาถึงการเลือกตั้งที่มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ (ชนิดาภา มงคลเลิศพล, 2560)

ผู้ศึกษาจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของระบบการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตยและระบอบคอมมิวนิสต์ ซึ่งทั้งสองระบบล้วนใช้รูปแบบและวิธีของระบบการเลือกตั้งที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศ ผู้ศึกษาจึงอยากทราบระบบการเลือกตั้งของระบอบประชาธิปไตยและระบอบคอมมิวนิสต์ว่าเป็นอย่างไร ทั้งสองระบบมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันอย่างไร โดยผู้ศึกษามีความต้องการที่จะศึกษาแนวคิดและทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาคำตอบและใช้ในการสนับสนุนในการแสดงความคิดเห็นของผู้ศึกษาในการทำบทความวิชาการในครั้งนี้

2. ระบบการเลือกตั้ง

ระบบการเลือกตั้งในภาพรวมนี้ใช้เพื่ออ้างถึงบรรทัดฐานและขั้นตอนที่เฉพาะเจาะจงที่ใช้ในการเลือกตั้ง เพื่อตัดสินใจเลือกผู้ที่จะดำรงตำแหน่ง การเลือกระบบการเลือกตั้งเป็นหนึ่งใน การตัดสินใจเชิงสถาบันที่สำคัญที่สุดสำหรับระบอบการปกครองทุกประเทศ การใช้ระบบการเลือกตั้งใดเลือกตั้งหนึ่งมีผลอย่างลึกซึ้งต่อการเมืองของประเทศในอนาคต และระบบการเลือกตั้งที่ได้รับเลือกแล้วมักจะเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่พวกเขาได้เสนอ อย่างไรก็ตามระบบการเลือกตั้งจะแพร่หลายมากยิ่งขึ้น แต่ตามธรรมเนียมแล้ว จะต้องเลือกระบบการเลือกตั้งที่มีความเหมาะสมกับระบอบประชาธิปไตยและระบอบคอมมิวนิสต์ อาจจะต้องมีการทดลองใช้ระบบให้มีการได้ผลและเหมาะสมกับระบอบการปกครองภายในประเทศนั้นให้ได้มากที่สุด ซึ่งระบบการเลือกตั้งแบ่งออกเป็น 4 ระบบ ดังนี้

1. ระบบการเลือกตั้งเสียงข้างมาก เป็นระบบในการตัดสินผู้ชนะที่ได้รับคะแนนมากที่สุด ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 5 ระบบ ประกอบด้วย

1.1 ระบบคะแนนกำชัย ใช้การลงคะแนนเสียงแบบเขตเดียวเบอร์เดียว จะได้ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนมากที่สุดเพียงบุคคลเดียว ข้อดีของระบบนี้เป็นระบบที่มีความเรียบง่ายและสะดวกต่อผู้สมัครที่เป็นคนในเขตพื้นที่ได้รับเลือก ข้อเสียจะเป็นการขัดขวางพรรคการเมืองเล็กๆให้ออกจากระบบการเมือง จึงทำให้เกิดความไม่ยุติธรรม

1.2 ระบบคะแนนเสียงพวง การลงคะแนนเสียงข้างมากเกี่ยวกับหนึ่งเขตมีหลายเบอร์ ทำให้ประชาชนสามารถลงคะแนนเสียงได้หลายเบอร์ตามจำนวนที่มีอยู่ในเขตนั้นๆโดย

ประชาชนไม่ต้องคำนึงถึงพรรคการเมือง ซึ่งระบบนี้จะใช้ในประเทศที่ไม่ให้ความสำคัญกับพรรคการเมือง รวมถึงประเทศไทยเองก็เคยใช้ระบบการเลือกตั้งนี้ข้อดีของระบบคะแนนเสียงพวงจะเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเลือกบุคคลที่ลงรับสมัครได้หลายคนตามที่ตนเองมีความสนใจนโยบายของผู้ลงสมัคร ข้อเสียในระบบนี้จะทำให้ไม่ได้สัดส่วนของคะแนนเสียงและจำนวนผู้สมัคร

1.3 ระบบคะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค ระบบนี้จะเน้นถึงพรรคการเมืองมากกว่าเน้นตัวผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ประชาชนจะลงคะแนนเลือกตั้งได้เพียงแค่หนึ่งเบอร์โดยจะต้องเป็นเบอร์ของพรรคการเมืองที่ส่งบัญชีรายชื่อลงสมัครเท่านั้น ข้อดีจะช่วยให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งส่วนข้อเสียจะทำให้คะแนนเสียงออกมาไม่เป็นสัดส่วน และทำให้พรรคการเมืองสามารถชนะได้เพียงแค่พรรคเดียว

1.4 ระบบคะแนนเพื่อเลือก เป็นการเลือกตั้งเป็นเขตเดียวเบอร์เดียวหรือเรียกว่าการลงคะแนนเสียงตามลำดับความชอบ การลงคะแนนในระบบนี้จะให้ประชาชนลงคะแนนตามลำดับความชอบโดยใส่เป็นตัวเลขเรียงตามลำดับลงมา ข้อดีของระบบนี้จะเป็นการสะสมคะแนนของผู้ลงสมัคร ทำให้ผู้ตั้งลงสมัครแต่ละบุคคลมีอำนาจในการต่อรองกันและกัน ข้อเสียประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบบนี้ อาจทำให้คะแนนออกมาไม่เหมาะสมกับจำนวนประชาชนในแต่ละพื้นที่

1.5 ระบบเลือกตั้งสองรอบ ในการเลือกตั้งครั้งที่หนึ่งจะใช้ระบบเสียงข้างมากหรือระบบอื่น ๆ มาใช้ในการเลือกตั้ง ส่วนในครั้งที่สองจะนำผู้ลงสมัครที่มีคะแนนเสียงเลือกตั้งมากที่สุดสองคนมาหาคะแนนเสียงข้างมาก หรือจะต้องมีการกำหนดเกณฑ์คะแนนร้อยละของรอบที่หนึ่งผู้รับสมัครที่ผ่านเกณฑ์เข้ามาถึงในครั้งที่สองทุกคนรับเสียงคะแนนข้างมากไม่จำเป็นต้องรวบรวมคะแนนเสียง ข้อดีของระบบการเลือกตั้งนี้เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตัดสินใจในการเลือกตั้งในครั้งที่สองได้ ข้อเสียระบบนี้ทำให้ต้องเสียเวลา งบประมาณ รวมไปถึงประชาชนที่ต้องมาเลือกตั้งอีกครั้ง

2. ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน ระบบการเลือกตั้งที่ใช้การคำนวณคะแนนเสียงของพรรคการเมืองให้มีความเหมาะสมกับที่นั่งในรัฐสภา ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระบบประกอบด้วย

2.1 ระบบเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนโดยใช้บัญชีรายชื่อ พรรคการเมืองต้องมีการส่งรายชื่อผู้ลงสมัครเลือกตั้งให้ประชาชนรับทราบ จะใช้การเลือกตั้งแบบเขตเดียวหลายเบอร์ ประชาชนจะเลือกพรรคการเมืองได้เพียงแค่พรรคเดียว ผู้รับสมัครเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเสียงมากจะเป็นผู้ชนะโดยเรียงตามลำดับบัญชีรายชื่อที่พรรคได้มีการจัดเรียงลงมา และการเลือกตั้งในระบบนี้จะต้องมีการใช้สูตรคำนวณที่นั่งแล้วแต่ประเทศต่าง ๆ จะเลือกใช้ ข้อดีทำให้มีการเลือกตัวแทนที่มีคะแนนเสียงน้อยจะได้รับการเลือก ข้อเสียเป็นระบบที่สร้างความสัมพันธ์แบบไม่เกิดความใกล้ชิดระหว่างผู้รับสมัครเลือกตั้งกับประชาชน ทำให้ประชาชนไม่สามารถเลือกลงคะแนนให้กับบุคคลที่ตนเองจะเลือกเป็นผู้แทนได้

2.2 ระบบคะแนนเสียงเดียวโหวตได้ ระบบการเลือกตั้งแบบเขตเดียวหลายเบอร์ ประชาชนจะลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งตามลำดับความชื่นชอบ ประชาชนไม่ต้อง

ลงคะแนนให้กับผู้สมัครทุกคนแต่ลงให้กับบุคคลที่ตนเองมีความประสงค์จะลงคะแนนให้ เมื่อการลงคะแนนเสียงสิ้นสุดลง เลือกคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งหนึ่งคนแล้วใช้สูตรในการคำนวณ ข้อดีจะทำให้พรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถรักษาความเป็นสัดส่วนได้ดี ระบบการเลือกตั้งนี้สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพกับเขตพื้นที่ที่มีขนาดเล็ก ข้อเสียทำให้ประชาชนเข้าใจถึงขั้นตอนในการเลือกตั้งได้ยาก ขาดความรู้ ความเข้าใจ และระบบนี้ยังสร้างความกดดันให้กับพรรคการเมืองเพราะต้องมีการแข่งขันกันภายในพรรคและนอกพรรค จึงทำให้เกิดการทุจริตในการเลือกตั้ง

3. ระบบการเลือกตั้งผสม ใช้ระบบเสียงข้างมากและสัดส่วนมาใช้ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แบ่งออกเป็น 2 ระบบ ประกอบด้วย

3.1 ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม การใช้ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนมาใช้ในการจัดสัดส่วนในระบบการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต ระบบใช้แก้ปัญหาในเรื่องจำนวนที่นั่งในสภาที่ได้รับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตที่มีปริมาณไม่ได้สัดส่วน ข้อดีทำให้ได้ตัวแทนที่ได้รับชนะมาจากการเลือกตั้งยังมีความสัมพันธ์กับประชาชน และได้สัดส่วนของคะแนนเสียงที่มาจากประชาชน ข้อเสียมีการแบ่งประเภทของผู้แทน เช่นผู้ลงสมัครที่มาจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง และการเลือกตั้งที่มาจากประชาชนในเขตพื้นที่

3.2 ระบบคู่ขนาน การใช้ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนและเสียงข้างมาก จะไม่ได้นำมาใช้ในการจัดสัดส่วนของผู้รับสมัครเลือกตั้ง ประชาชนจะใช้บัตรเลือกตั้งหนึ่งใบหรือสองใบก็ได้ ซึ่งระบบจะเป็นการผสมผสานระหว่างระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนบัญชีรายชื่อและระบบเสียงข้างมาก ข้อดีทำให้ผลของการเลือกตั้งอยู่ในช่วงประมาณเสียงข้างมากและสัดส่วน ทำให้มีที่นั่งระบบสัดส่วนเพียงพอ ข้อเสียจะมีการแบ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งออกเป็นสองแบบเหมือนระบบสมาชิกแบบผสม และยังไม่สามารถแก้ปัญหาความไม่เป็นสัดส่วนได้

4. ระบบการเลือกตั้งอื่น ๆ ไม่จัดอยู่ในระบบสัดส่วนและระบบคะแนนเสียงข้างมาก แบ่งออกเป็น 2 ระบบ ประกอบด้วย

4.1 ระบบคะแนนเสียงเดียวโหวตไม่ได้ ระบบที่ประชาชนจะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เพียงบุคคลคนเดียว ซึ่งในแต่ละเขตจะมีผู้ได้รับเลือกจำนวนหลายคน โดยนับคะแนนรวมตามลำดับ ระบบนี้จะใช้ในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งประเทศไทยระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ข้อดีจะทำให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง ข้อเสียจะทำให้พรรคการเมืองขนาดเล็กจะได้คะแนนเสียงกระจายไปในวงกว้าง

4.2 ระบบคะแนนเสียงจำกัด ระบบการเลือกตั้งที่มีความเหมือนกับระบบคะแนนเสียงเดียวโหวตไม่ได้มีลักษณะเป็นเขตเดียวหลายเบอร์ มีความแตกต่างกันตรงที่ประชาชนมีมากกว่าหนึ่งเสียงแต่มีจำนวนเสียงน้อยกว่าผู้รับสมัครเลือกตั้งในเขตนั่น ๆ ข้อดีและข้อเสียของระบบนี้มี

ความเหมือนกับระบบคะแนนเสียงเดียวโอบไม่ได้เช่นกัน มีความแตกต่างกันของผลซึ่งออกมาเป็น สัดส่วนน้อยกว่าคะแนนเสียงเดียวโอบไม่ได้ (ณสตนธ์ ธิติปรีชา, 2560)

จากที่กล่าวมาในข้างต้นสรุปได้ว่า ระบบการเลือกตั้งเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งของ สถาบันทางการเมืองที่กล่าวถึงเกี่ยวกับเรื่องผลประโยชน์และความต้องการของประชาชน ซึ่งจะนำ ระบบการเลือกตั้งมาใช้ขึ้นอยู่กับกรอบการปกครองของประเศนั้น ๆ ระบบการเลือกตั้งแบ่งออกเป็น 4 ระบบ ได้แก่ ระบบเสียงข้างมากจะใช้การลงคะแนนแบบเขตเดียวเบอร์เดียว ผู้ที่ได้รับคะแนนมากที่สุดก็จะเป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนเป็นการคำนวณคะแนนของพรรคการเมืองให้เหมาะสมกับที่นั่งในสภา ระบบการเลือกตั้งผสมจะใช้ระบบเสียงข้างมากและสัดส่วนมาใช้ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และระบบการเลือกตั้งอื่น ๆ ไม่จัดอยู่ในระบบสัดส่วนและระบบเสียงข้างมาก

3. ระบบการเลือกตั้งของประเทศไทย

ประเทศไทยได้มีการปฏิวัติการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง พ.ศ.2475 จากระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่พระมหากษัตริย์มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศมาเป็นระบอบ ประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ (ปุน วิเศษศรี, ประณต นันนทิ ยะกุล, สุรพล สุษะพรหม, สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล, 2563) ในรัฐธรรมนูญปี 2540 กล่าวไว้ว่าในการเลือก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะใช้บัตรเลือกตั้งจำนวนสองใบ คือบัตรใบที่หนึ่งเลือกสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ และบัตรใบที่สองเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต ต่อมาใน รัฐธรรมนูญปี 2550 กล่าวไว้ว่าในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะใช้บัตรเลือกตั้งจำนวน สองใบ บัตรใบที่หนึ่งเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต และใบที่สองเลือก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน แต่ในรัฐธรรมนูญปี 2560 ใช้บัตรเลือกตั้งเพียงจำนวนหนึ่งใบ ในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต (อมร พิกุลงามโชติ, 2564) เป็นการให้อำนาจ ประชาชนในการตัดสินใจการเลือกตัวแทนที่ดีที่สุด โดยการไต่ตรองตามนโยบายของผู้สมัครรับ เลือกตั้งของแต่ละพรรคการเมืองที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน เช่น นโยบายของ พรรคไทยรักไทย คือ นโยบายสามสิบบาทรักษาทุกโรค และพรรคประชาธิปัตย์ คือ นโยบายแจก เบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุ ซึ่งทั้งสองนโยบายนี้ถือได้ว่าตอบสนองตรงตามความต้องการของประชาชน การเลือกตั้งในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ

1) การเลือกตั้งระดับชาติ ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และสมาชิกวุฒิสภา(ส.ว.) ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะใช้ระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมตามรูปของประเทศไทย โดยมีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ขั้นตอนของระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมที่มีการใช้บัตรเลือกตั้งจำนวนหนึ่งใบ เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ตนชื่นชอบ เลือกพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์และนโยบายที่ตรงตามความต้องการและสามารถนำนโยบายเหล่านั้นไปผลักดันให้เกิดผลอย่างแท้จริง ซึ่งในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบจัดสรรปันส่วนผสมแบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เป็นการให้ประชาชนลงคะแนนเสียงหนึ่งคนหนึ่งสิทธิหนึ่งเสียง โดยลงคะแนนเสียงแบบตรงและไม่เปิดเผย ต่อมาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ต้องมีจำนวนหนึ่งร้อยห้าสิบคน ซึ่งในแต่ละพรรคการเมืองจะต้องส่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตมาก่อนจึงจะสามารถส่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อลงสมัครรับเลือกตั้ง (พรณรัตน์ ดิษฐ์เจริญ และคณะ, 2563) การคำนวณคะแนนเสียงการเลือกตั้ง นำคะแนนเสียงของทุกพรรคการเมืองที่มีการส่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อทั้งประเทศที่มาจาก การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตนำมาหารด้วยห้าร้อย ซึ่งจะได้ค่าเฉลี่ยของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละบุคคล จากนั้นนำคะแนนรวมของพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศไปหารค่าเฉลี่ยจำนวนคะแนนต่อสมาชิกหนึ่งคน จึงจะได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรค จากนั้นนำจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคที่มีอยู่ จากนั้นนำมาลบกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตของพรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้ง จะทำให้ทราบจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรค พรรคการเมืองใดมีผู้ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเป็นจำนวนที่เท่ากันหรือมีจำนวนมากกว่าของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคที่มีตามการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ทำให้ไม่มีสิทธิในการมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ จึงทำให้จำนวนรายชื่อทั้งหมดนำไปให้พรรคการเมืองที่มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่มีจำนวนน้อยกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองของพรรคนั้น และนำรายชื่อของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อมาจัดเรียงตามลำดับหมายเลขของแต่ละพรรค ผู้ที่ได้รับเลือกหมายเลขหนึ่งจะได้รับเลือกเป็นบุคคลที่หนึ่งเรียงลงมาตามลำดับ (ปิยนันท์ ช่วงวงษ์หล้า, 2564)

2) การเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ประกอบด้วยกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ให้โอกาสแก่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ทำให้ประชาชนเข้าใจถึงการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นไปสู่ระดับชาติ ซึ่งการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น (สุพัฒน์จิตร ลาดบัวขาว, 2561) ได้นำเอาระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากมาใช้ในการเลือกผู้แทน โดยใช้การลงคะแนนเสียงแบบเขตเดียวเบอร์เดียว ผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดเป็นบุคคลที่ได้รับ ความนิยมสูงสุดจะเป็นผู้ชนะในการเลือกตั้งผู้แทนท้องถิ่นในครั้งนี้

4. ข้อดีและข้อเสียของระบบจัดสรรปันส่วนผสม

ข้อดี พรรคการเมืองขนาดกลางหรือพรรคใหญ่ที่มีทุนมากจนสามารถส่งผู้สมัครลงเก็บคะแนนได้ทุกเขต มีโอกาสได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบัญชีรายชื่อง่ายขึ้นพรรคการเมืองที่มีขนาดกลางและขนาดเล็กมีโอกาสจะได้ที่นั่งในสภาเพิ่มมากขึ้น มีอำนาจในการต่อรองมากขึ้น และเป็นปัจจัยที่ชี้ขาดในการจัดตั้งรัฐบาล คะแนนทุกคะแนนได้รับการพิจารณาอย่างไม่สุญเปล่าทำให้ได้

สัดส่วนที่นิ่งกับคะแนนใกล้เคียง และสามารถลดอิทธิพลของพรรคการเมืองขนาดใหญ่ได้สามารถกุมที่นั่งในสภาได้อย่างเบ็ดเสร็จ

ข้อเสีย บัตรเลือกตั้งใบเดียวไม่สะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชน เพราะต้องเลือกตัวบุคคลของแต่ละเขต และเลือกพรรคการเมืองจากนโยบายและอุดมการณ์ทางการเมือง พรรคการเมืองขนาดเล็กและพรรคการเมืองใหม่ที่มีทุนน้อยจึงยากที่จะมีโอกาสได้มีที่นั่งในสภา ทำให้พรรคการเมืองไม่มีความเข้มแข็งและเกิดความขัดแย้งภายในพรรคการเมือง ทำให้พรรคการเมืองที่มีคะแนนเสียงเลือกตั้งมากไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพได้ และเป็นระบบการเลือกตั้งที่ประชาชนสามารถเข้าใจได้ยากจึงทำให้เกิดความสับสน (ไทยรัฐออนไลน์, 2558)

5. ข้อดีและข้อเสียของระบบเสียงข้างมาก

ข้อดีเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ส่วนประชาชนที่เป็นเสียงข้างน้อยมีสิทธิที่จะดำรงอยู่และทำการคัดค้านฝ่ายปกครองที่มีเสียงข้างมากได้ เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนใช้สิทธิเสรีภาพได้อย่างเสมอกัน ยกตัวอย่างเช่น ไม่ว่าจะเป็นคนที่ย่ำรวยหรือคนที่ยากจน ก็มีสิทธิที่จะรวมตัวกันเป็นพรรคการเมือง ซึ่งทำให้ประชาชนมีโอกาสเลือกคนดีและมีความสามารถเข้าดำรงตำแหน่ง และช่วยระงับความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับประชาชน

ข้อเสียมีความล่าช้าในการตัดสินใจทำการต่าง ๆ เนื่องจากต้องมีการปรึกษา วางแผน และมีหลายขั้นตอน ยกตัวอย่างเช่น การตรากฎหมายแต่ละฉบับต้องใช้เวลาเนิ่นนาน เนื่องจากต้องมีการอภิปรายกันในสภา และต้องใช้เวลาในการแก้ไขโดยเร่งด่วนมักจะคิดว่าระบบประชาธิปไตยไม่เหมาะสมกับประเทศของตน บางครั้งรัฐบาลก็ทำงานไม่มีประสิทธิภาพ ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการปกครองมาก ยกตัวอย่างเช่น ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เลือกตั้งวุฒิสภา แต่ละครั้งต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก อาจนำไปสู่ความสับสนวุ่นวายได้ ถ้าประชาชนส่วนมากในประเทศที่ใช้ระบอบประชาธิปไตยไม่รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพให้อยู่ภายใต้กฎหมาย ผู้แทนราษฎรอาจเห็นแก่ประโยชน์ท้องถิ่นของตนเองมากกว่าของประเทศ และอาจมีการใช้กระบวนการทางประชาธิปไตยในทางที่ไม่ชอบหรือการใช้เสียงข้างมากโดยการกีดกันการใช้สิทธิของบุคคลอื่น

จากที่กล่าวมาในข้างต้นสรุปได้ว่า ประเทศไทยหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบบการเลือกตั้งได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมเป็นการเลือกตั้งในระดับชาติ โดยการใช้บัตรเลือกตั้งเพียงหนึ่งใบในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเท่านั้น ข้อดีของระบบนี้พรรคการเมืองสามารถส่งผู้สมัครเก็บคะแนนเสียงได้ทุกเขต ทุกคะแนนเสียงได้รับการพิจารณาไม่สูญเปล่า และข้อเสียทำให้ประชาชนเข้าใจได้ยาก ไม่สะท้อนถึงความต้องการประชาชนส่วนในระดับท้องถิ่นจะใช้ระบบเสียงข้างมาก ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดก็จะเป็นผู้ชนะ ข้อดีเปิดโอกาสในประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศและใช้สิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน และข้อเสียมีความล่าช้าในการตัดสินใจในการทำสิ่งต่างๆ

6. ระบบการเลือกตั้งของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ประเทศจีนในอดีตได้มีการปกครองแบบระบอบกษัตริย์มาหลายพันปี จนถึงราชวงศ์ชิงเป็นคนสุดท้าย จากนั้นประเทศจีนเริ่มอ่อนแอลง รวมทั้งเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ในทุกๆด้าน เนื่องจากประเทศจีนได้แพ้สงครามลง ประชาชนจึงได้มีการประท้วงต่อต้านรัฐบาล ในปี 1911 จึงส่งผลทำให้ประเทศจีนกลายเป็นประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ต่อมาพรรคก๊กมินตั๋ง ที่มี ดร.ซุน ยัตเซน เป็นผู้นำในการปฏิวัติราชวงศ์ชิง โดยได้ส่งอาวุธหรือเงินเข้ามาบริหาร ทำให้พรรคของก๊กมินตั๋งยอมให้พรรคคอมมิวนิสต์เกิดขึ้น ต่อมาในสมัยเหมา เจ๋อตง พรรคคอมมิวนิสต์จีนที่ได้ชนะสงคราม จึงได้ก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้น สถานการณ์ในประเทศจีนมีความเปลี่ยนแปลงไปมากจนสามารถที่จะจัดการเลือกตั้งขึ้นภายในประเทศ และมีการจัดประชุมสภาผู้แทนราษฎรแห่งชาติ ปฏิรูประบบต่างๆเกือบทั้งหมด ส่งผลในประเทศจีนมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงประเทศสู่ระบอบสังคมนิยมอย่างเต็มตัว ถือได้ว่าเป็นการร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับถาวรขึ้นปี ค.ศ. 1954 ต่อมา ปี ค.ศ. 1974 มีการประกาศรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้น หมายถึงการที่พรรคคอมมิวนิสต์มีอำนาจอยู่เหนือกว่าสภาผู้แทนของประชาชนที่มาจากหลายส่วน จึงถือได้ว่าประเทศจีนได้ทิ้งความเป็นประชาธิปไตยลง แต่หลังจากที่เหมา เจ๋อตง เสียชีวิตก็มีการเรียกร้องประชาธิปไตยกลับมาอีกครั้ง จนได้มีการจัดตั้งรัฐธรรมนูญขึ้นอีกครั้งในปี ค.ศ. 1982 ในสมัยรัฐบาลเติ้งเสี่ยวผิง ที่ได้พัฒนาประเทศและปรับนโยบายต่างๆโดยใช้ระบอบสังคมนิยม และในทางการเมืองก็ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีที่ปรึกษาทางการเมืองหรือเรียกอีกอย่างว่า สภาที่ปรึกษาทางการเมืองของประชาชนในการทำกฎหมายหรือตัดสินใจปัญหาสำคัญของประชาชน (นิยม รัฐอมฤต และภุรภัทร์ เครือณพรัตน์, 2564)

ในรัฐธรรมนูญของประเทศจีนได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการปกครองแบบอำนาจประชาธิปไตยที่เป็นของประชาชน เป็นประชาธิปไตยแบบห่วงโซ่เต็มรูปแบบรอบด้าน และครอบคลุมทั้งหมด ซึ่งดำเนินการผ่านการเชื่อมโยงของการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยโดยให้ความสำคัญกับประชาชนในกลุ่มกรรมกรและกลุ่มเกษตรกร ทำให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และเคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน และในช่วงปีพุทธศักราช 2496 ได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งเกิดขึ้นเป็นฉบับแรก เป็นการสถาปนาระบบการเลือกตั้งแบบสังคมนิยมของจีนอย่างเป็นทางการ ทำให้ระบบการเลือกตั้งมีการพัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ โดยยึดระบบประชาธิปไตยแบบสังคมนิยมเป็นแบบอย่างจนทำให้เกิดระบบกฎหมายเลือกตั้งขึ้นมา ซึ่งในประเทศจีนได้นำระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากมาใช้ วิธีการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก ก็จะแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ 1) การเลือกตั้งโดยตรงที่มาจากประชาชนจะเป็นบุคคลที่เลือกตัวแทนด้วยตัวของประชาชนเอง กล่าวคือ ผู้แทนของสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติได้รับเลือกโดยตรงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตามกฎหมายการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ของสภาประชาชนในระดับเขตและระดับเมืองจะได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง จำนวนผู้แทนในแต่ละเขตเลือกตั้งจะมี

จำนวนเขตละ 1-3 คน จะขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรในแต่ละเขตพื้นที่ และการแบ่งเขตเลือกตั้ง ขึ้นอยู่กับการอยู่อาศัยของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเกี่ยวกับหน่วยงานที่เป็นเกณฑ์การแบ่งเขตเลือกตั้ง โดย หน่วยงานจะเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการเลือกตั้งคือคณะกรรมการ 2)การเลือกตั้งทางอ้อมโดย ประชาชนจะมีตัวแทนในการใช้สิทธิเลือกตั้งแทนประชาชน กล่าวคือ สภาประชาชนในระดับล่าง ได้แก่ ตำบล และอำเภอจะเลือกผู้แทนเข้าสู่สภาประชาชนในระดับที่สูงขึ้นไปตามกฎหมายการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของสภาประชาชนแห่งชาติ ซึ่งสภาประชาชนระดับสูงประกอบไป ด้วย จังหวัด มณฑล และประเทศจะได้รับการเลือกตั้งจากสภาประชาชนในระดับล่าง ใน ขณะเดียวกันผู้นำของหน่วยงานของรัฐในประเทศของจีนล้วนได้รับเลือกจากสภาประชาชนในระดับ เดียวกัน และเป็นการเลือกตั้งในทางอ้อมทั้งหมด (นิยม รัฐอมฤต, 2565)

7. ข้อดีข้อเสียของระบบการเลือกตั้งของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ข้อดี ทำให้ระบบการเมืองของประเทศจีนมีประสิทธิภาพ การบริหารงานเกือบทุกด้าน ของประเทศจีนมีความเจริญเติบโต และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ระบบการเมืองในปัจจุบันของ ประเทศจีน มีการวางแผนทาง และทำให้สังคมจีนมีความเป็นปึกแผ่นมากกว่าในอดีต ซึ่งแนวทาง ดังกล่าว จะมีผลต่อประเทศจีน ดังนี้ 1) การเมืองมีความกระตือรือร้นจากการกระจายตำแหน่งทาง การเมืองไปสู่กลุ่มต่างๆของประชาชน 2) รัฐไม่เสียค่าใช้จ่ายเกินความจำเป็น ในระบบผู้แทน ประชาชนของจีน รัฐจะให้สวัสดิการเพียงบางอย่างเท่านั้น เช่น ค่าเดินทาง ค่าที่พัก ค่าอาหาร ใน วันที่ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย 3) สังคมได้รับผลประโยชน์จากบุคคลที่รัฐแต่งตั้งให้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งบุคคลเหล่านี้ต้องผ่านการคัดเลือกมาแล้ว ว่าเป็นคนดีที่มีความรู้ ความสามารถ สร้างประโยชน์พร้อมยินดีรับใช้ประชาชน 4)สร้างความปรองดองในสังคม เมื่อรัฐบาล มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การทำงาน และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนจะได้รับ ผลประโยชน์ต่างๆ มีความพอใจจากการทำงานของรัฐบาล เกิดความมั่นคงทางสังคม และสร้าง ความปรองดองในหมู่ประชาชน ส่วนผู้ที่ได้รับตำแหน่งต่างๆทางการเมือง ย่อมมีความรู้สึกที่ดีที่ได้รับ โอกาสเข้ามาทำงานเพื่อรับใช้ประชาชน

ข้อเสีย เป็นการจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคลในการลงสมัครรับเลือกตั้ง พรรคคอมมิวนิสต์ เป็นผู้เข้ามาควบคุมการเมืองและผูกขาดการจัดตั้งรัฐบาล ระบบการเลือกตั้งนี้อาจจะไม่เหมาะ สำหรับกลุ่มบุคคลที่มีความคิดเห็นทางการเมืองที่รุนแรง และการหาเสียงเลือกตั้งก็ยังคงมีค่าใช้จ่าย ที่สูงมากเช่นกัน จึงทำให้การแจกเงินอาจกลายเป็นปัจจัยหลักในการเลือกตั้ง (นิยม รัฐอมฤต, 2565)

จากที่กล่าวมาในข้างต้นสรุปได้ว่า ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้มีการ เปลี่ยนแปลงจากระบบกษัตริย์มาเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ ซึ่งในรัฐธรรมนูญประเทศจีนยังให้ อำนาจประชาธิปไตยกับประชาชนในการเลือกผู้นำ ซึ่งการเลือกตั้งของจีนจะใช้ระบบเสียงข้างมาก แบ่งออกเป็นสองวิธี การเลือกตั้งทางตรงประชาชนจะเป็นผู้เลือกตัวแทนด้วยตนเอง และการ เลือกตั้งทางอ้อมประชาชนจะมีตัวแทนในการเลือกตั้งแทนประชาชนในการเลือกผู้บริหารประเทศ

ข้อดีคือทำให้การเมืองในประเทศมีประสิทธิภาพ สังคมได้รับประโยชน์จากบุคคลของรัฐ และข้อเสียจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการเลือกตั้ง การหาเสียงต้องเสียค่าใช้จ่ายที่สูง

8. เปรียบเทียบระบบการเลือกตั้งของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

คณะผู้ศึกษามีความคิดเห็นว่ารระบบการเลือกตั้งของทั้งสองประเทศมีความแตกต่างกันในระดับชาติ เนื่องจากประเทศไทยใช้ระบบแบบจัดสรรปันส่วนผสม ซึ่งเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในรัฐสภา ที่มีการนำคะแนนเสียงทุกคะแนนมาคิดคำนวณเพื่อตัดสินให้ได้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งระบบนี้เป็นระบบที่ค่อนข้างมีความซับซ้อน ทำให้ประชาชนเกิดความสับสนและเข้าใจได้ยาก ประเทศไทยจะให้สิทธิแก่ประชาชนในการเลือกเพียงแค่สภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น แต่ไม่มีสิทธิเลือกนายกรัฐมนตรี ส่วนประเทศจีนประชาชนมีสิทธิเลือกได้เพียงสภาประชาชนเท่านั้น ไม่มีสิทธิเลือกประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรี จึงแสดงให้เห็นว่าทั้งสองให้สิทธิแก่ประชาชนแค่การเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ในสภาแทนตนเอง

ในระดับท้องถิ่นของประเทศไทยใช้ระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก ใช้เสียงส่วนใหญ่ของประชาชนในการตัดสิน ถึงแม้ประเทศจีนจะเป็นการปกครองแบบระบอบคอมมิวนิสต์ แต่ก็ยังคงยึดหลักประชาธิปไตยโดยให้สิทธิต่อประชาชนในการเลือกตั้งให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ประชาชนเป็นหลัก จึงทำให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นในการออกมาใช้สิทธิของตนเองในฐานะที่เป็นประชาชนคนหนึ่งที่อยู่ภายใต้การปกครองของประเทศนั้น ๆ ประเทศไทยและประเทศจีนในทุกๆ ระบบการเลือกตั้งมีการใช้งบประมาณที่ค่อนข้างสูง ดังนั้นระบบการเลือกตั้งจึงมีความสำคัญในการคัดเลือกผู้ที่จะสามารถเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศไทยและประเทศจีน มีความเหมือนกันที่การเลือกนั้น ต้องเลือกคนที่มีความรอบรู้ มีความสามารถ เข้ามาดำรงตำแหน่ง พร้อมกับการรับใช้ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

การจะนำระบบการเลือกตั้งมาใช้ จะต้องมีการพิจารณาถึงสภาพปัญหาหรือสถานการณ์ของประเทศนั้น ๆ ดังนั้น คณะผู้ศึกษามองว่าในเรื่องของการเลือกตั้งควรใช้ระบบเสียงข้างมาก เนื่องจากใช้การลงคะแนนแบบเขตเดียวเบอร์เดียว มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นศูนย์กลาง ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเสียงมากกว่าหนึ่งก็จะได้เป็นผู้ชนะการเลือกตั้งในเขตนั้นๆ และเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองตามที่ได้รับมอบหมาย ถือได้ว่าเป็นการคิดคะแนนที่ไม่มีความซับซ้อน มีหลักเกณฑ์การคิดคำนวณคะแนนเสียงที่มีความตรงไปตรงมา และสะท้อนให้เห็นความต้องการในการเลือกตั้งของประชาชนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างแท้จริง ทำให้ประชาชนเข้าใจได้ง่าย เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้ใช้สิทธิเสรีภาพของตนเองในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกชนชั้นวรรณะ หรือแบ่งแยกเพศ ซึ่งในหลายๆ ประเทศทั่วโลกก็ได้มีการใช้ระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก เป็นการแสดงให้เห็นถึงการได้มาของผู้ที่มีประสิทธิภาพ ตรงตามความ

ต้องการของประชาชนเพื่อเข้ามาบริหารประเทศ รวมทั้งแก้ไขปัญหา และบรรเทาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นต่อประชาชน

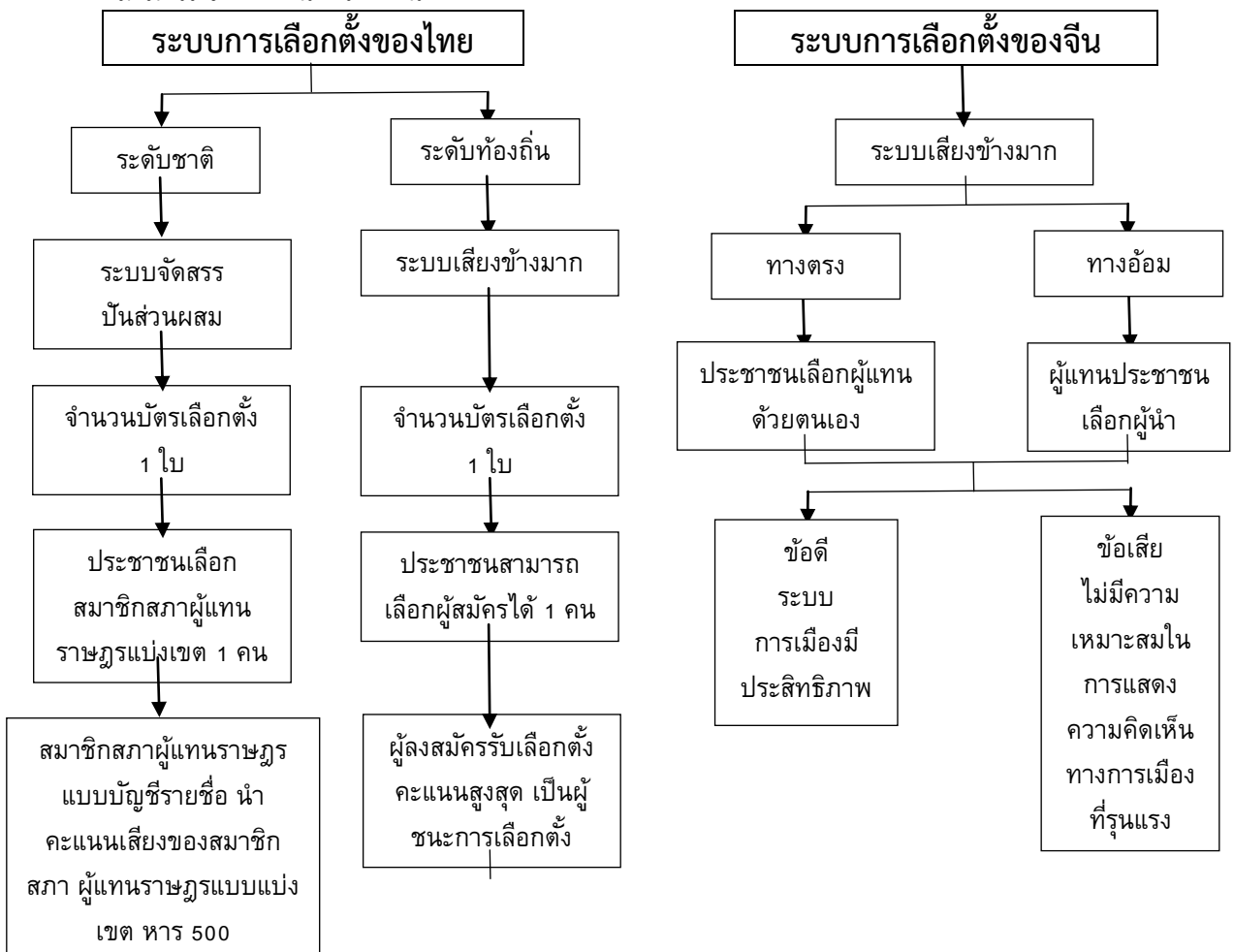
9. สรุป

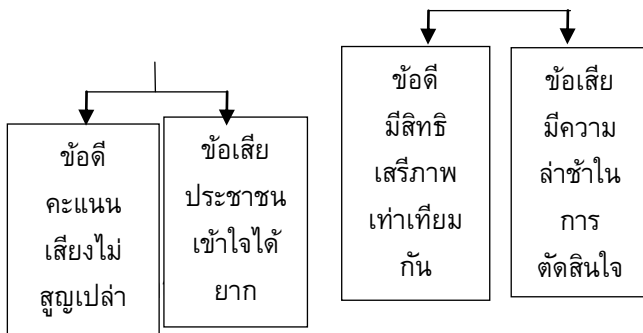
ระบบการเลือกตั้งมีความสำคัญต่อทุกประเทศ เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นในเรื่องของการเมืองเกี่ยวกับการเลือกผู้นำเข้ามาบริหารประเทศ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน การนำระบบการเลือกตั้งมาใช้จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น และต้องมีการทดลองการใช้ระบบให้เหมาะสมต่อระบบการปกครองภายในประเทศให้ได้มากที่สุด ระบบการเลือกตั้งประกอบด้วยระบบเสียงข้างมากเป็นระบบการตัดสินผู้ที่ได้รับคะแนนมากที่สุด ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนใช้การคำนวณคะแนนเสียงให้มีความเหมาะสมกับที่นั่งในสภา ระบบการเลือกตั้งผสมจะใช้ระบบเสียงข้างมากและสัดส่วนมาใช้ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และระบบการเลือกตั้งแบบอื่นๆ ไม่จัดอยู่ในระบบสัดส่วนและระบบเสียงข้างมาก

ประเทศไทยมีการเลือกตั้งสองระดับแบ่งออกเป็น ระดับชาติ และระดับท้องถิ่น จึงได้นำระบบการเลือกตั้งมาใช้ทั้งสองระบบ ประกอบด้วยระบบจัดสรรปันส่วนผสมที่ใช้ในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชน โดยมีวิธีการคำนวณคะแนน คือการนำคะแนนของผู้ที่ได้รับการเลือกตั้ง ผู้ที่ไม่ได้รับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตมาคิดคำนวณเพื่อหาที่นั่งให้กับพรรคการเมือง และหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ข้อดีของระบบนี้ทำให้พรรคการเมืองที่มีขนาดใหญ่สามารถส่งผู้สมัครได้หลายคน ทำให้คะแนนเสียงได้รับการพิจารณาอย่างไม่สูญเปล่า ข้อเสียทำให้เกิดความซับซ้อน ประชาชนเกิดความสับสน ทำให้พรรคการเมืองไม่มีความเข้มแข็ง ทำให้พรรคการเมืองที่มีคะแนนเสียงมากไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพได้ ส่วนในระดับท้องถิ่นจะให้ระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก ผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดก็จะเป็นผู้ชนะในการเลือกตั้ง ประเทศจีนได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยปฏิวัติการปกครองจากการปกครองในระบอบกษัตริย์เปลี่ยนแปลงมากระทั่งเข้าสู่ระบอบสังคมนิยมอย่างเต็มรูปแบบ โดยให้พรรคคอมมิวนิสต์มีอำนาจเหนือกว่าสภาผู้แทน ซึ่งเป็นการทิ้งความเป็นประชาธิปไตยลง แต่ในที่สุดประชาธิปไตยก็ได้กลับมาอีกครั้ง รัฐธรรมนูญของประเทศจีนได้ให้ความสำคัญกับการปกครองแบบอำนาจประชาธิปไตยที่เป็นของประชาชน เมื่อมีกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งขึ้นมา ซึ่งเป็นระบบการเลือกแบบสังคมนิยม ทำให้ระบบการเลือกตั้งมีการพัฒนาเรื่อยๆ โดยยึดระบบประชาธิปไตยแบบสังคมนิยม ที่ได้นำระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากมาใช้ แบ่งออกเป็นการเลือกตั้งทางตรงและการเลือกตั้งทางอ้อม ในทางการเมืองระบบการเลือกตั้งของประเทศจีนนั้น ผลการเลือกตั้งไม่มีความสำคัญต่อระบบการเลือกตั้ง แต่ให้ความสำคัญกับการแสดงความคิดเห็นร่วมกันมากกว่า ซึ่งเป็นระบบการเลือกตั้งที่มีความสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย ที่ให้ประชาชนมีสิทธิในการเลือกผู้แทนให้เข้ามาเลือกผู้นำเพื่อไปบริหารประเทศในที่สุด ดังนั้น การจะนำระบบการเลือกตั้งของแต่ละประเทศมาใช้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของแต่ละประเทศว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด

องค์ความรู้ใหม่

คณะผู้ศึกษาได้ศึกษาในหัวข้อระบบการเลือกตั้งของประเทศไทยและจีน: มุมมองเชิงเปรียบเทียบ โดยได้มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จึงทำให้เกิดองค์ความรู้จากการศึกษาครั้งนี้ที่สามารถจัดทำแผนผังได้ ดังนี้

แผนภาพ 1 เปรียบเทียบการเลือกตั้งของไทยกับจีน

เอกสารอ้างอิง

- ฐาณกร ศิริฤทธิ์วัฒนา. (2561). การคัดค้านผลการเลือกตั้งโดยผู้มีสิทธิเลือกตั้ง. วารสารศาสตรนิติศาสตร์, 4, 970-990.
- ชนิดาภา มงคลเลิศพล. (2560). ระบบการเลือกตั้งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เหมาะสมกับประเทศไทย, วารสารกระบวนการยุติธรรม, 10(3), 93-111.
- ณสดมภ์ ธิติปรีชา. (2560). ระบบเลือกตั้งและการจัดการเลือกตั้ง:เป้าหมายและผลลัพธ์ทางการเมือง. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปุน วิเศษศรี และคณะ. (2563). การปกครองระบอบประชาธิปไตย ตามการรับรู้ของประชาชนในอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 9(2), 27-29.
- อมร พิกุลงามไชติ. (2564). ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย, วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการการจัดการแห่งแปซิฟิก, 7(2), 131-132.
- พรรณรัตน์ ดิษฐ์เจริญ และคณะ. (2563). ปัญหากระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบผสมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 13(2), 177-178.
- ปิยนันท์ ช่วงษ์หล้า. (2564). ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการใช้ระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุพัฒน์จิตร ลาตบัวขาว. (2561). การเลือกตั้งท้องถิ่น ข้อจำกัดของกระบวนการประชาธิปไตย, วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 36(2), 170-193.
- นิยม รัฐอมฤต, ภูรภัทร์ เครือณพรรัตน์. (2564). สรุปสาระสำคัญของเวทีสัมมนาสาธารณะ, โครงการการรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ.

นิยม รัฐอมฤต. (2565). นวัตกรรมกรรมในระบบการเมืองจีน, สถาบันพระปกเกล้า, 20(3), 160-175.

ไทยรัฐออนไลน์. (ม.ป.ป.). ข้อดีข้อเสียระบบจัดสรรปันส่วนผสม. สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.thairath.co.th/clip/29635>.

วัฏจักรวงจรอุบาทว์กับการเลือกตั้งของไทย: แนวคิดและข้อถกเถียงทาง
วิชาการเพื่อหาทางออก

The Vicious Cycle and Election in Thailand: Concepts and
Academic Controversies for Solutions

ทศพร ปิงคำ

Todsaporn Pingkham

วินิจ ผาเจริญ

Winit Phacharoen

ธนบดี วัชรพลางกูร

Thanabadee Watcharapalangkul

พรสรวง สะอาดศรี

Pornsuang Saadsri

พลอยวรินทร์ คงนุ่น

Ploywarin Kongnoon

ภูวดล ชัยกาวิล

Phuwadon Chaikavil

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

School of Administrative Studies, Maejo University, Chaingmai

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นของวัฏจักรวงจรอุบาทว์กับการเลือกตั้งของไทย คณะผู้เขียนได้มองเห็นถึงปัญหาการเกิดขึ้นของวัฏจักรวงจรอุบาทว์ของการเลือกตั้งของไทย หลังจากการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง และเข้าสู่สภาวะปกติแล้วก็ตาม แต่ก็ยังพบว่ามีปัญหาในเรื่องของการทุจริตคอร์รัปชัน และการเลือกตั้งที่ไม่โปร่งใส และเป็นธรรม ซึ่งคณะผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องของวัฏจักรวงจรอุบาทว์กับการเลือกตั้งของไทย จากการทบทวนบทความวิชาการฉบับนี้ คณะผู้เขียนได้ค้นพบประเด็นสำคัญของวัฏจักรวงจรอุบาทว์กับการเลือกตั้งของไทยนั้น มีปัจจัยอย่างไรบ้างที่ทำให้เกิดวัฏจักรวงจรอุบาทว์ในการเลือกตั้งไทย ซึ่งไม่ว่าจะผ่านมาก็ยุคสมัยก็ตามก็ยังมียปัจจัย หรือต้นเหตุการเกิดวงจรอุบาทว์ที่เหมือนเดิม ซึ่งยังก่อให้เกิดวงจร

อุปาทว์แบบนี้ไม่รู้จักจบสิ้น การศึกษาในครั้งนี้ก็ความเป็นมาของวัฏจักรวงจรอุปาทว์กับการเลือกตั้งของไทย และเพื่อหาแนวทางการป้องกัน และแก้ไข ไม่ให้เกิดวัฏจักรวงจรอุปาทว์ของการเลือกตั้งไทยอีกต่อไป

คำสำคัญ: วัฏจักรวงจรอุปาทว์; การเลือกตั้ง; การทุจริตคอร์รัปชัน

Abstract

The objective of this academic article is to reflect on the problems arising from the vicious cycle of Thai elections. We, the authors of this academic article, have seen the problem of the vicious circle of elections in Thailand. After the regime change and returned to its normal state. But still found that there was a problem in the matter of corruption. and elections that are not transparent and fair, which the authors are interested in studying about the vicious cycle of Thai elections. from the making of this academic article The authors have discovered the key points of the vicious cycle and elections in Thailand. What are some factors that cause a vicious circle in the Thai election? which no matter how many eras have passed, there are still factors or the cause of the same vicious cycle Which still causes a vicious cycle like this every time This study is about the history of the vicious cycle and the Thai elections. and to find ways to prevent and correct the vicious circle of Thai elections no longer occur.

Keywords: vicious cycle; elections; Corruption

1. บทนำ

ประเทศไทยตั้งแต่ได้มีการเปลี่ยนรูปแบบการปกครองหลายครั้ง ซึ่งในครั้งแรกของการเปลี่ยนรูปแบบการปกครองของไทยนั้น ได้เกิดขึ้นเมื่อ 24 มิถุนายน พุทธศักราช 2475 มาเป็นรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างที่เราเห็นในปัจจุบันเป็นระยะเวลา 90 ปี ที่ได้ผ่านมานับตั้งแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตย ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองยังไม่

สามารถดำเนินตามวิถีประชาธิปไตยอย่างเต็มรูปแบบ ในการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองไทยนั้น พบว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอยู่หลายๆ ครั้ง เกิดการรัฐประหารกันอยู่เรื่อย ๆ ตามสถานการณ์ หรือ เหตุการณ์ทางการเมือง ซึ่งมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรก และยังมีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญอยู่เรื่อยๆ จนถึงปัจจุบันนี้เป็นฉบับที่ 20 ก็คือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

จึงสามารถเรียกได้ว่า “วงจรรอบาทว์” นั่นก็คือ วงจรทางการเมืองที่มีประชาธิปไตยสลับกับระบบเผด็จการ หรือการเลือกตั้งสลับการรัฐประหาร ซึ่งคนจำนวนไม่น้อย รวมถึงในตำรารัฐศาสตร์ก็จะโทษกันว่า เป็นเพราะพวกนักการเมืองที่มาจาก การเลือกตั้ง ที่เลือกเข้ามาดำรงตำแหน่งเพื่อทำหน้าที่แทนประชาชน หลังจากบุคคลที่ถูกเลือกเข้ามาทำหน้าที่ได้ไม่ดี เกิดการคอร์รัปชันคดโกง ทหารก็เข้ามาทำการรัฐประหาร แต่ก็จะมีคนจำนวนหนึ่งก็จะโทษว่า ทหารนั้นแหละ “ตัวดี” คอยจ้องจะยึดอำนาจจากผู้ที่ยึดตำแหน่งของผู้นำได้ตลอดเวลา โดยที่กลุ่มทหารจะอ้างถึงเหตุการณ์ความวุ่นวายในบ้านเมืองในโลกปัจจุบัน และ ความไร้ประสิทธิภาพของนักการเมืองในการบริหารบ้านเมือง ที่มาจากการเลือกตั้งของไทย (พระอุดมสิทธินายก [กำพล คุณงกร], 2565)

การเกิดจรรจบาทว์ในตำราของประวัติศาสตร์ ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของทหาร ในประเทศที่ด้อยพัฒนา คือ การค้าเงินเสถียรภาพ หรือการประดับประดาสร้างความมั่นคงในการปกครองของผู้ปกครอง หรือการบริหารบ้านเมืองของผู้ปกครอง แต่เมื่อใด ทหารเห็นว่าการปกครองของผู้ปกครองนั้น “ไร้ประสิทธิภาพ” เช่น ความล้มเหลวของผู้ปกครองในการบริหารบ้านเมือง หรือการดูแลประชาชนในประเทศ ไม่ว่าเป็นการที่ประชาชนมีความแตกแยก หรือความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง เป็นต้น ซึ่งถ้าเกิดเหตุการณ์นี้ขึ้นทหารก็จะเข้ามาเป็นผู้ควบคุมเสียเอง จึงสามารถเรียกว่าเป็นการทำรัฐประหารนั่นเอง (เดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์, 2508)

วัฏจักรจรรจบาทว์นั้นมีความเชื่อมโยงกับการเลือกตั้งของไทย โดยที่เรานั้นปฏิเสธไม่ได้เลยว่าในการเลือกตั้งของไทย นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น จะปฏิเสธว่าไม่มีวัฏจักรจรรจบาทว์เข้ามาเกี่ยวข้องไม่ได้ เพราะว่า มีเหตุการณ์ของสถานการณ์ทางการเมืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงเป็นตัวที่ทำให้สะท้อนเห็นว่าทั้งสองอย่างมีความเชื่อมโยงกันอย่างแน่นนอน

ดังที่กล่าวมาข้างต้น การเขียนบทความวิชาการฉบับนี้ คณะผู้เขียนมีความสนใจในเรื่องของ “วัฏจักรจรรจบาทว์กับการเลือกตั้งของไทย” เพื่อศึกษาการเกิดวัฏจักรจรรจบาทว์ของการเลือกตั้งของไทย เฉพาะนั้นบทความวิชาการฉบับนี้คณะผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเนื้อหาสาระ โดยจะแบ่งเนื้อหาสาระของการศึกษาได้ ดังต่อไปนี้ 1) การวิวัฒนาการของการเลือกตั้งของไทย 2) แนวความคิดเกี่ยวกับวัฏจักรจรรจบาทว์กับ

การเลือกตั้งของไทย 3) ต้นเหตุของการเกิดวงจรอุบาทว์กับการเลือกตั้งของไทย 4) แนวทางการป้องกันและแก้ไขวัฏจักรวงจรอุบาทว์กับการเลือกตั้งของไทย 5)สรุป และองค์ความรู้ใหม่

2. วิวัฒนาการของการเลือกตั้งของไทย

ถ้าจะกล่าวถึง “การเลือกตั้ง” (Election) เป็นวิธีการคัดเลือกผู้คนนั้นเข้ารับตำแหน่งสำคัญโดยที่อาศัยเสียงคะแนนเสียงข้างมากจากการลงมติของสาธารณชนเป็นเกณฑ์ตัดสินผลคะแนนเสียงแต่ยังไม่ใช่เงื่อนไขที่เพียงพอ แต่ก็ยังเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าการเลือกตั้ง คือ หนึ่งองค์ประกอบพื้นฐานที่สุดที่มีอาจขาดได้ในการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน(Representative Democracy) ไม่ว่าจะเป็นในระดับสากล ระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น (ภุริ พวงศ์เจริญ, 2564)

ซึ่งในส่วนของประวัติศาสตร์การเลือกตั้งของสยาม หรือ “ประเทศไทย” ในปัจจุบันได้เกิดขึ้นครั้งแรกเกิดขึ้นเมื่อปี พุทธศักราช 2476 เพื่อสรรหาสมาชิกผู้แทนราษฎร ตามข้อกำหนดของรัฐธรรมนูญฉบับถาวรที่ประกาศใช้ในวันที่ 10 ธันวาคม พุทธศักราช 2475 ซึ่งในช่วงการเปลี่ยนระบอบการปกครองระบอบเก่า มาสู่ระบอบการปกครองใหม่ ทำให้เกิดการวิวัฒนาการของการเลือกตั้งของสยาม(ประเทศไทย) จึงทำให้หลังปีพุทธศักราช 2476 เผยให้เห็นว่าในสังคมสยาม หรือ ประเทศไทย ไม่มากนักน้อยทำให้แนวความคิดของประชาชนนั้นเปลี่ยนไปทำให้เกิดระบอบการเลือกตั้งนับตั้งแต่พุทธศักราช 2476 เป็นต้นมา (ภุริ พวงศ์เจริญ, 2564)

หลังจากเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง พุทธศักราช 2475 ประเทศไทยนั้นได้เข้าสู่แนวทางประชาธิปไตยหลังจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง ซึ่งประชาธิปไตยของไทยไม่ได้มีความราบรื่น ตามที่คณะราษฎรได้ตั้งความหวังไว้ แต่กลับประสบปัญหามาตลอด 90 ปี จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเรานั้นแบ่งสถานการณ์ทางการเมืองการปกครองภายหลังการเปลี่ยนการปกครองได้ออกเป็น 5 ยุค ดังนี้

1. ยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ 2475-พ.ศ 2490)

เป็นยุคของความขัดแย้งระหว่างคณะราษฎรกับกลุ่มผู้ปกครองเดิมประกอบไปด้วยกลุ่มเจ้าและพวกขุนนาง และความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในคณะราษฎรด้วยกันเอง รวมทั้งสถานการณ์ของสงครามโลกครั้งที่ 2 ในระยะห้าปีแรกของการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญปรากฏว่ามีเหตุการณ์เกิดขึ้นหลายเหตุการณ์อันมีผลนำไปสู่ความคลอนแคลนของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นกรณีการนำเสนอเค้าโครงเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ ที่มีแนวทางแบบคอมมิวนิสต์นอกจากนี้การเกิดการกบฏของกลุ่มนายทหารและข้าราชการใน

ต่างจังหวัดภายใต้การนำของพระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นวิจิตรวาทการกระทรวงกลาโหมโดยหวังทำการช่วงชิงอำนาจจากรัฐบาลในช่วงวันที่ 11-17 ตุลาคม พ.ศ. 2476

2. ยุคเผด็จการอำนาจนิยม (พ.ศ. 2490-พ.ศ. 2516)

การเมืองการปกครองของไทยภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 มีความเข้มข้นและความรุนแรงสูงจึงอาจกล่าวว่าเป็นยุคที่คณะทหารและกองทัพได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองการปกครองโดยการยึดอำนาจทำรัฐประหารเกิดขึ้นอย่างบ่อยครั้งจนกระทั่งมีการให้สมญาการปกครองในยุคนี้ว่าเป็น “ยุคอำมาตยาธิปไตย” โดยมีการรัฐประหารเป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนโดยในช่วง 25ปีระหว่าง พ.ศ. 2475 -2500 ได้มีรัฐธรรมนูญ 6 ฉบับมีการเลือกตั้ง 9 ครั้งมีการรัฐประหารและการกบฏ 10 ครั้งดังนั้นหากคิดเฉลี่ยอาจกล่าวได้ว่ามีรัฐธรรมนูญ 1 ฉบับต่อ 4 ปีมีการเลือกตั้ง 1 ครั้งต่อ 2 ปีและมีการขัดแย้งทางการเมืองในรูปแบบของรัฐประหารหรือการกบฏทุก ๆ 2 ปีครั้ง และในขณะเดียวกันพิจารณาเห็นว่าทหารได้กุมอำนาจในฐานะตำแหน่งนายกรัฐมนตรีประมาณ 21 ปี

3. ยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน (พ.ศ. 2516-พ.ศ. 2519)

เป็นช่วงที่การเมืองการปกครองของไทยได้เข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตยอย่างที่ควรจะเป็นอันได้แก่ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองไม่ว่าจะเป็นการผลักดันในการจัดทำรัฐธรรมนูญการเลือกตั้งรวมทั้งการรวมตัวของประชาชนทำการต่อต้านรัฐบาลอำนาจนิยมและเป็นผลสำเร็จผลจากการที่บทบาทอำนาจทางการเมืองการปกครองเป็นของกลุ่มบุคคลเพียงไม่กี่กลุ่มโดยส่วนใหญ่ก็คือกลุ่มข้าราชการทหารนับแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นต้นมา

4. ยุคกึ่งประชาธิปไตย หรือยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ (พ.ศ.2520-พ.ศ.2535)

ประชาธิปไตยครึ่งใบคือการประนีประนอมระหว่างเผด็จการกับประชาธิปไตย สืบเนื่องจากยุคสมัยการเบ่งบานของประชาธิปไตย เป็นต้นมาทำให้ประชาธิปไตยอย่างสุดกู่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมในขณะเดียวกันสังคมก็ไม่สามารถยอมรับการปกครองในระบอบเผด็จการได้อีกระบอบการปกครองจึงมีทั้งกลุ่มอำนาจเผด็จการและกลุ่มประชาธิปไตยอยู่ด้วยกันมีเหตุผลจากประการแรกเป็นอุบายของรัฐบาลที่ประสงค์จะครองอำนาจให้ยาวนานที่สุดโดยกำหนดในรัฐธรรมนูญในประเด็นสำคัญที่สุด 2 ประเด็นคือ (1) นายกรัฐมนตรีไม่ต้องผ่านการรับเลือกตั้งเป็นส.ส. (2) ข้าราชการประจำและทหารจะดำรงตำแหน่งข้าราชการประจำและดำรงตำแหน่งทางการเมืองไปพร้อม ๆ กัน

5. ยุคประชาธิปไตยฉบับประชาชน (พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน)

กล่าวได้ว่ายุคนี้เป็นเหตุการณ์ทางการเมืองในยุคปัจจุบันอันเป็นผลต่อเนื่องจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬที่ได้มีการปฏิรูปการเมืองและการปกครองจัดทำรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ฉบับที่ 16 ซึ่งบางครั้งก็เรียกว่า “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” เนื่องจากมาจากความต้องการและเรียกร้องของประชาชนชาวไทยและได้มีการจัดทำประชามติอย่างที่เป็นระบบส่งผลให้มีการคาดหวังว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้จะส่งผลให้การเมืองการปกครองของไทยมีการพัฒนาในแนวทางประชาธิปไตยได้ตามที่ควรจะเป็นจนมีผู้กล่าวว่าภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวคงจะไม่มีเหตุการณ์ปฏิวัติรัฐประหารในการเมืองไทยอีกต่อไป (สุทธิพจน์ สุทธิวจโน และคณะ, 2564)

ในการเลือกตั้งในช่วงพุทธศักราช 2476 ทำให้เกิด “สภาผู้แทนราษฎร” ที่แท้จริงเป็นครั้งแรกในการเลือกตั้งของไทย โดยการดำรงอยู่ของฝ่ายนิติบัญญัติที่ยึดโยงกับประชาชน ซึ่งจะเป็นเงื่อนไขในการกำหนดลักษณะพื้นฐาน ทิศทาง รวมถึงพลวัตของ “ระบอบรัฐธรรมนูญ”

ระบบการเลือกตั้ง คือ วิธีในการแปลเจตจำนงของประชาชน ให้เป็นจำนวนสมาชิกสภาที่ได้รับการเลือกตั้ง ดังนั้น ระบบการเลือกตั้งถือว่าเป็นระบบการคิดคะแนนของผู้ที่มาลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพื่อชี้ขาดว่าใครเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้ง เข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภา หรือ เป็นฝ่ายบริหารประเทศแทนประชาชน (พรณชญา ศิริวรรณบุศย์, 2558) ดังนั้น ระบบการเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการคัดเลือกตัวแทนของประชาชนในประเทศที่มีระบอบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมักจะมีการนำระบบเลือกตั้งที่แตกต่างกันมาใช้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ วัฒนธรรม การเมือง ลักษณะทางสังคม และในเรื่องพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ สำหรับระบบการเลือกตั้งที่มีใช้อยู่ในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งรวมทั้งประเทศที่มีการปกครองแบบ ระบอบเผด็จการอีกด้วย แต่การเลือกตั้งแบบทางตรงมีประเทศดังนี้ คือ ประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น ประเทศบรูไน ประเทศซาอุดีอาระเบีย และ ประเทศสหราชอาณาจักร เป็นต้น ซึ่งสามารถแบ่งรูปแบบระบบการเลือกตั้งออกได้เป็น 4 รูปแบบที่สำคัญ ได้ดังนี้

2.1 ระบบการเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงข้างมาก (Majoritarian System)

ซึ่งระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากนี้เป็นรูปแบบวิธีการเลือกตั้งที่ต่างกัน ซึ่งเราสามารถแบ่งรูปแบบระบบวิธีการเลือกตั้ง ภายใต้ระบบเสียงข้างมาก ได้ดังนี้

2.1.1 ระบบการเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงข้างมาก รอบเดียว (Majority or Plurality System)

ระบบการเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงข้างมาก รอบเดียว ใช้การลงคะแนนเสียงแบบเขตเดียวเบอร์เดียว โดยมีผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นศูนย์กลาง ผู้ลงคะแนนจะได้รับรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อที่จะเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งจำนวนหนึ่งคน ซึ่งผู้แทนราษฎรแต่ละเขต จึงเป็นผู้รับสมัครเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเสียงจากการเลือกตั้งสูงกว่าผู้รับสมัครเลือกตั้งคนอื่น ๆ ในเขตอื่น (ประดิษฐ์ ยมนานนท์, 2559)

2.1.2 ระบบการเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงข้างมาก รอบสอง (Two-Round System)

ในระบบการเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงข้างมาก รอบสอง มีลักษณะสำคัญ คือ การจัดการเลือกตั้งสองครั้ง ซึ่งการจัดการเลือกตั้ง รอบแรกกับรอบที่สองมักจะมียุทธศาสตร์ต่างกันไปประมาณหนึ่งสัปดาห์ หรือ สองสัปดาห์ การเลือกตั้งรอบแรกจัดขึ้นลักษณะเดียวกับการเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงข้างมาก แต่ในกรณีที่ไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดหรือพรรคการเมืองใดได้เสียงข้างมากเด็ดขาดในการเลือกตั้งรอบแรกก็จะมีการลงคะแนนเลือกตั้งรอบที่สอง ผู้แทนราษฎรในแต่ละเขตจึงเป็นผู้รับสมัครเลือกตั้งที่ได้มากเสียงข้างมากจากการเลือกตั้งรอบที่สอง (ประดิษฐ์ ยมานันท์, 2559)

2.2 ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (List Proportional Representation System)

ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อนั้น เป็นระบบที่ให้พรรคการเมืองนั้นเสนอรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้งแบบหลายเบอร์ ซึ่งผู้มีสิทธิเลือกตั้งในสิทธิลงคะแนนให้แก่พรรคการเมืองพรรคหนึ่ง โดยจำนวนผู้แทนราษฎรจะเป็นไปตามสัดส่วนของ ส่วนแบ่งคะแนนเสียงทั้งหมดที่พรรคการเมืองนั้นได้รับในเขตเลือกตั้ง ตามลำดับชื่อในบัญชีรายชื่อ ดังนั้น การเลือกตั้งระบบบัญชีรายชื่อเป็นรูปแบบของการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ที่มีความมุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเสียงหรือ จากความนิยมจากประชาชนกับที่นั่งที่พรรคการเมืองนั้นจะได้รับในฐานะสมาชิกสภา (ประดิษฐ์ ยมานันท์, 2559)

2.3 ระบบการเลือกตั้งแบบคู่ขนาน(Parallel System)

ระบบการเลือกตั้งแบบคู่ขนานนั้น เป็นระบบที่มีองค์ประกอบการเลือกตั้งทั้งแบบสัดส่วน และแบบคะแนนเสียงข้างมาก แต่ระบบการเลือกตั้งแบบคู่ขนานจะไม่มีการชดเชยความไม่เป็นสัดส่วนของการเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงข้างมาโดยที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะได้รับบัตรเลือกตั้งใบเดียว ซึ่งใช้ในการลงคะแนนเสียงให้ผู้รับสมัครการเลือกตั้ง และพรรคการเมือง หรืออาจได้รับบัตรเลือกตั้งสองใบโดยใบหนึ่งใช้เลือกผู้แทนในระบบเสียงข้างมาก และอีกใบหนึ่งใช้เลือกผู้แทนในระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน (ประดิษฐ์ ยมานันท์, 2559)

2.4 ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม(Mixed System)

ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสมนั้น เป็นระบบการเลือกตั้งที่นำข้อดีของระบบคะแนนเสียงข้างมาก และระบบแบบตัวแทนแบบสัดส่วนมารวมกันโดยมีระบบการเลือกตั้งสองระบบที่ใช้สูตรต่างกันดำเนินการควบคู่กันไป ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคนเดียวก็มีสิทธิการลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งภายใต้ระบบทั้งสอง ซึ่งผลการเลือกตั้งจากทั้งสองระบบ จะมีผลเชื่อมโยงกันโดยการจัดสรรที่นั่ง ผลการเลือกตั้งใน

ส่วนของแบบสัดส่วนขึ้นอยู่กับผลการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตของระบบคะแนนเสียงข้างมาก เพื่อช่วยชดเชยความไม่เป็นสัดส่วนของการเลือกตั้งแบบผสม(ประดิษฐ์ ยมานันท์, 2559)

จากการอธิบายถึงความเป็นมาของ “การวิวัฒนาการของการเลือกตั้ง” นั่นก็คือ วิธีการคัดสรรบุคคลเข้ามาดำรงตำแหน่งที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการบริหารบ้านเมือง และทางการเมือง ทั้งทางตรง และทางอ้อม ในบริบทของสังคมไทย คณะผู้เขียนจึงสรุปได้ว่า การวิวัฒนาการของการเลือกตั้งของไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นระบบการเลือกตั้งที่เป็นวิธีการคัดสรรผู้คน หรือ บุคคลเข้ามาเพื่อดำรงตำแหน่งในการบริหารบ้านเมือง หรือ ในบริบททางการเมืองในสังคมไทยในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นทางการเมืองที่แตกต่างกันของบุคคล หรือ ประชาชน และการใช้อำนาจในการแก้ปัญหาเหล่านี้ เช่น การทำรัฐประหาร แยกอำนาจจากผู้บริหาร หรือ ผู้นำก่อนหน้า โดยใช้กำลังทหารในการยึดอำนาจ จึงกลายเป็นวัฏจักรวงจรอุบาทว์ของการเลือกตั้งไทย

3. แนวความคิดเกี่ยวกับวัฏจักรวงจรอุบาทว์กับการเลือกตั้งของไทย

ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2475 นับเวลารวมตั้งแต่นั้นถึงวันนี้เกือบจะ 90 ปีแล้ว แต่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ไม่ก้าวหน้าไปเท่าที่ควรจะเป็น ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่รู้ ไม่เข้าใจในหลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ว่าจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ประเทศชาติ และประชาชนส่วนใหญ่ได้รับ ทั้งนี้ จะเห็นได้จากการไปลงคะแนนเลือกตั้งส่วนใหญ่จะยึดติดกับตัวบุคคล แทนที่จะเลือกตั้งโดยจากนโยบายและพฤติกรรมของพรรคการเมืองว่าเป็นมาอย่างไร เกิดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อันใด เป็นไปตามหลักประชาธิปไตยหรือไม่ แนวความคิดของวงจรอุบาทว์ของการเลือกตั้งไทย เริ่มมาจากความหลากหลายของการเลือกตั้งของพรรคการเมืองรวมถึงการหาเสียงที่ทำให้เกิดความไม่โปร่งใสแฝงอยู่ในบริบทนั้นด้วย สมาชิกทุกคนที่มาลงการเลือกตั้ง เขาทั้งหมดนั้นมียากเป็น ยากได้ โดยที่พวกเขาจะยึดผลประโยชน์จากพวกพ้องของตนเองก่อนที่จะคิดถึงผลประโยชน์ของประเทศ จะเห็นได้จากการที่การทุ่มทุนในการเลือกตั้ง และมีการถอนทุนหลังจากที่มีการเลือกตั้งแล้ว โดยการเป็นรัฐบาลแล้วแสวงหาประโยชน์โดยใช้อำนาจ ทั้งในรูปแบบของการกินตมน้ำและทอนน้ำ แต่ครั้นปกครองประเทศไปได้ระยะหนึ่ง มีพฤติกรรมไม่โปร่งใส และบริหารประเทศไม่ถูกใจประชาชน ก็เกิดการชุมนุมต่อต้านเผด็จการ ทำให้ต้องแก้ปัญหาด้วยการจัดให้มีการเลือกตั้ง เพื่อลดความกดดันทางการเมือง และเหตุการณ์ผลักดันเปลี่ยนการปกครองระหว่างระบอบประชาธิปไตยกับระบอบเผด็จการ ในทำนองนี้ได้เกิดขึ้นซ้ำซากหลายครั้งหลายหนในประวัติศาสตร์การเมืองไทยนับตั้งแต่ปี 2475 เป็นต้นมา แต่ก็ไม่ได้ทำ

ให้การเมืองไทย ไม่ว่าจะปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยหรือเผด็จการ และที่เป็นเช่นนี้ อนุমানได้ว่า การเมืองจะดีหรือไม่ดี มิได้ขึ้นอยู่กับระบบ แต่ขึ้นอยู่กับบุคคลเป็นหลัก

ซึ่งในสังคมไทยปัจจุบันเรามักจะได้ยินคำว่า “วงจรรูปาราชการเลือกตั้งของ ไทย” ที่ทุกคนจะได้ยินทุกครั้งเวลาที่มีการเลือกตั้ง จนเหมือนจะชินไปแล้วและไม่ได้ ให้ความสำคัญกับผลที่จะตามมาเท่าไร

ดังนั้น การเมืองไทยไม่ดีเท่าที่ควรจะเป็น เมื่อเทียบกับประเทศต้นแบบ ประชาธิปไตย เช่น ประเทศอังกฤษ เป็นต้น และเมื่อเทียบกับประเทศที่ปกครองด้วย ระบอบเผด็จการ เช่น ประเทศจีน เป็นต้น (สามารถ มั่งส้ง, 2565)

จากการอธิบายถึงแนวความคิดเกี่ยวกับวัฏจักรวงจรรูปาราชการเลือกตั้งของ ไทยนั้นก็คือ การที่สังคมไทยตั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน ได้พบกับปัญหา เรื่อง วัฏจักรวงจร รูปาราชการเลือกตั้งของไทย คณะผู้เขียนจึงสรุปได้ว่า แนวความคิดเกี่ยวกับวัฏจักร วงจรรูปาราชการเลือกตั้งของไทยนั้น เป็นตัวกำหนดทิศทางของสังคมไทย โดยที่เรานั้น ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อสังคม และทางการเมือง

4. ต้นเหตุของการเกิดวงจรรูปาราชการเลือกตั้งของไทย

วงจรหรือวัฏจักรการเมืองเกิดขึ้น กล่าวคือ เมื่อมีรัฐบาลตามระบอบ ประชาธิปไตยที่มาจากกาเลือกตั้ง รัฐบาลที่มาจากกาเลือกตั้งก็ต้องหาสินบนให้พรรค พรรคก็ต้องสร้างโครงการต่าง ๆ เมื่อมีการเปิดโปงโดยพรรคฝ่ายตรงกันข้ามหรือพรรคฝ่าย ค้านและสื่อมวลชน ก็เป็นโอกาสดีที่ฝ่ายกองทัพซึ่งเป็นอิสระจากรัฐบาลที่จะสร้างกระแสให้ ประชาชนต่อต้านรัฐบาล กรณีล่าสุดก็คือ การสร้าง กปปส. เพื่อปูทางไปสู่การทำ รัฐประหารและก่อตั้งรัฐบาลทหาร เมื่อมีรัฐบาลทหารก็จะมีข่าวการทุจริตฉ้อราษฎร์บัง หลวง ซึ่งคงจะทำเองไม่ได้ ต้องได้รับความร่วมมือจากข้าราชการประจำ ตั้งแต่ชั้น ปลัดกระทรวงและอธิบดีขงเรื่องขึ้นมา ทำเอกสารที่ทำการวิเคราะห์และทำการประมวล จัดซื้อจัดจ้างให้ ซึ่งแหล่งข่าวก็ไม่สามารถปิดไว้ไม่ได้ ความอึดอัดก็ได้เกิดขึ้นเพราะ ตรวจสอบไม่ได้จนเกิดกระแสการเรียกร้องประชาธิปไตยเกิดขึ้น และต้นเหตุที่ทำให้เกิดวัฏ จักรวงจรรูปาราชการเลือกตั้งของไทย สามารถพบเห็นได้ทั่วไปตามโซเชียล และ แหล่งข่าวต่าง ๆ

เราสามารถพูดได้เต็มปากว่า ต้นเหตุของการเกิดวงจรรูปาราชการเลือกตั้ง ของไทยนั้นเกิดจากกลุ่มนักการเมืองภายในประเทศไทย โดยโครงสร้างทางการเมือง หรือวัฏจักรทางการเมืองถูกนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายอย่างเป็นทางการ หลังจากการเกิด เหตุการณ์รัฐประหารที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นในยุคสมัยของรัฐบาลของทักษิณ ชินวัตร ในปี 2549 และในการทำรัฐประหารปีอื่น ๆ โครงสร้างดังกล่าวก็คือ การตราประทับทกฎหมาย

ปรับโครงสร้างสภากลาโหม ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งโยกย้ายตำแหน่งนายทหาร แม้ว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะเป็นประธานสภากลาโหมโดยตำแหน่งและมาจากฝ่ายการเมือง หลายครั้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมกับนายกรัฐมนตรีเป็นคนเดียวกัน แต่สภากลาโหมก็ประกอบด้วยนายทหารประจำการ และคนที่สำคัญที่สุด ก็คือ ผู้บัญชาการกองทัพบก เพราะเป็นผู้เดียวที่จะสั่งให้มีการปฏิบัติ ยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินได้

สาเหตุที่ทำให้เกิดวิกฤตจรรยาบรรณของการเลือกตั้งของไถยนั้น เกิดจากการกระทำของทั้งภาครัฐและภาคประชาชนที่ส่งผลกระทบในวงกว้างจนกลายเป็นวงจรอุบาทว์ที่จะเกิดขึ้นทุก ๆ ครั้งในช่วงที่มีวาระการเลือกตั้งทั่วประเทศไทย เกิดจากการกระทำของภาครัฐและการกระทำของภาคประชาชน สามารถอธิบายได้ดังนี้

4.1 ปัญหาที่เกิดจากการกระทำของภาครัฐ

3.1.1. เกิดจากการที่ข้าราชการใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนเอง โดยมีชอบด้วยกฎหมายหรือการกระทำใดๆก็ตามที่ส่งผลในทางที่ดีและทางที่ไม่ดีให้กับผู้ลงสมัครหรือพรรคการเมืองอื่นๆ

4.1.2. เกิดจากการใช้อิทธิพลของระบบราชการ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลหรือพรรคร่วมรัฐบาลมักจะเป็นฝ่ายได้เปรียบมากกว่าเมื่อเทียบกับพรรคฝ่ายค้าน

4.1.3. เกิดจากคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งมีส่วนรู้เห็นเป็นใจกับการกระทำความผิดในกรณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

4.2 ปัญหาที่เกิดจากการกระทำของภาคประชาชน

4.2.1. การใช้กลวิธีการพนัน เนื่องจากพฤติกรรมของคนไทยที่ชอบเล่นการพนันในทุกเรื่องอย่างไม่มีเหตุผล จึงมีการนำกลวิธีการพนันเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการเลือกตั้งเพื่อต้องการที่เอาชนะพรรคของฝ่ายตรงข้าม โดยจะกระทำก่อนการเลือกตั้งและหลังการเลือกตั้ง ยิ่งโดยเฉพาะผู้สมัครรับที่มีฐานะร่ำรวย มักจะนิยมใช้วิธีนี้เพราะวิธีการที่ได้ผลและไม่ต้องติดหนี้บุญคุณใคร

4.2.2. กลวิธีการทำลายการหาเสียงของพรรคคู่แข่ง อาทิเช่น การฉีกโปสเตอร์ของพรรคคู่แข่ง การสืบทอดประวัติที่ไม่ดีของผู้ลงสมัครพรรคคู่แข่ง การจัดการหาหมอปิ่นรับจ้างเพื่อจัดการกับหัวหน้าพรรคฝั่งตรงข้าม แต่กลวิธีการทำลายเหล่านี้เป็นวิธีการขจัดพรรคคู่แข่งที่ไร้จิตสำนึกในคุณธรรมของประชาธิปไตยมากที่สุด

จากการอธิบายถึง ต้นเหตุการเกิดวงจรอุบาทว์ของการเลือกตั้งของไถยนั้น ก็คือ คนไทยนั่นเองแหละที่มีส่วนในการทำให้เกิดวงจรอุบาทว์ขึ้นในโครงสร้างทางการเมืองในระบบของการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นในส่วนที่รัฐบาลได้กระทำ หรือ ในส่วนที่ประชาชนได้

กระทำก็ตาม ที่ทำให้เป็นต้นเหตุของการดำเนินวัฏจักรวงจรอุบาทว์ทางระบบการเลือกตั้ง หรือทางการเมือง คณะผู้เขียนจึงสรุปได้ว่า ต้นเหตุการเกิดวัฏจักรวงจรอุบาทว์ของการเลือกตั้งของไทยนั้นเกิดจากภาครัฐ และ ประชาชน หรือเอาง่ายก็คือ คนไทยเองนั่นแหละที่ทำให้วงจรอุบาทว์ในการเลือกตั้งของไทยนั้นดำเนินต่อไปตามสถานการณ์การเมืองในประเทศไทย ดังนั้นจะต้องมีแนวทางป้องกัน และแก้ไขไว้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดวัฏจักรวงจรอุบาทว์ขึ้นอีก

5. แนวทางการป้องกันและแก้ไขวัฏจักรวงจรอุบาทว์กับการเลือกตั้งของไทย

จากสภาพปัญหาดังกล่าวถ้ามองในภาพรวมของประเทศจะพบปัญหาต่าง ๆ ที่ทำให้ วัฏจักรวงจรอุบาทว์นั้น ได้เกิดขึ้นซ้ำไปซ้ำมา หากไม่มีการปรับเปลี่ยนแก้ไข วาหะจากวงจรอุบาทว์ก็จะเกิดขึ้น อีก ทางคณะผู้เขียนจึงยกตัวอย่างแนวทางการแก้ไข วัฏจักรวงจรอุบาทว์ ดังนี้

1. พยายามปรับเปลี่ยนและ สร้างภาพลักษณ์วัฒนธรรมทางการเมืองของสังคม ให้เอื้อต่อการพัฒนา ไปในรูปแบบประชาธิปไตยแบบ โปร่งใส เพราะความสำเร็จในรูปธรรมของ ประชาธิปไตยนั้นขึ้นอยู่กับความพยายามในการพัฒนา ทั้งภาครัฐเอกชนและประชาชน ควรให้ความร่วมมือกันอย่างกว้างขวางจึงต้องอาศัยมาตรการที่มีประสิทธิภาพ และความตั้งใจจริง จากผู้นำ และฝ่ายรัฐบาล โดยเป็น การพัฒนาที่ใช้ใจแลกใจไม่ใช่ใช้กำลังข่มขู่ จากทหาร

2. ควรเพิ่มมาตรการป้องกันการทุจริตในองค์กร ของรัฐบาลรัฐในทุกภาคส่วน การทุจริตและคอร์รัปชันในสังคมไทยนั้น เป็นสิ่งที่หลายคนมองข้าม เพราะคิดว่า ทำไปแล้วจะไม่ได้รับบทลงโทษ ที่ร้ายแรง เพราะบทลงโทษข้าราชการที่ทำผิดส่วนใหญ่จะเป็นการให้โยกย้ายตำแหน่ง แต่ยังคงสามารถทำงานราชการได้ ภาครัฐจึงควรมีการ ตรวจสอบเชิงรุก และเน้นบทลง โทษ ให้การคอร์รัปชัน ให้เป็นที่ตระหนักต่อข้าราชการ ว่าถ้าเกิดได้กระทำลงไปแล้วจะได้รับการลงโทษที่รุนแรง ไม่คุ้มเสียที่จะทำการโกง หรือคอร์รัปชัน

3. ควรเพิ่มเพื่อบทลงโทษแก่ผู้ที่กระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้งสูงขึ้น และเพิ่มมาตรการให้มีผลบังคับตามกฎหมายอย่างจริงจัง

4. ควรมีการควบคุมในเรื่องงบประมาณของพรรคการเมืองอย่างเข้มงวด และจะต้องแสดงรายละเอียดการเงินอย่างชัดเจน

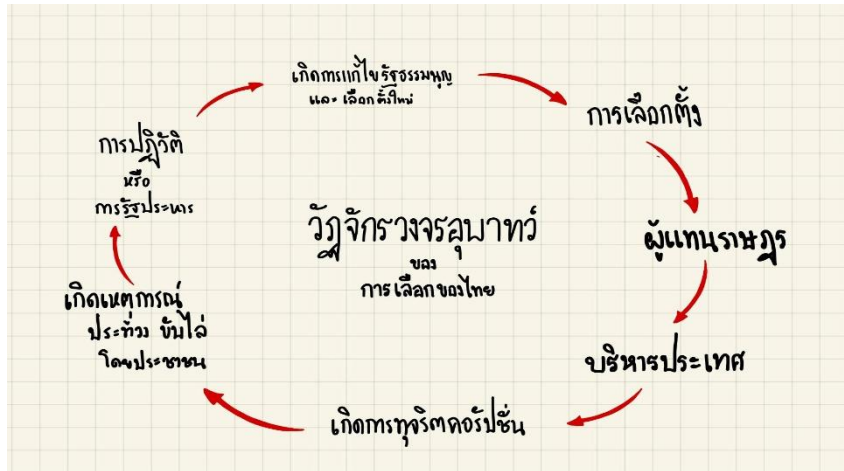
จากการวางมาตรการต่างๆที่กล่าวข้างต้นนั้น ก็เพื่อป้องกันการเกิดวัฏจักรวงจรอุบาทว์ของการเลือกตั้งของไทย เช่น การป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียง การป้องกันการเกิดรัฐประหาร และ การกินโกงเงินภาษีประชาชน เป็นต้น ดังนั้นจึงมีแนวทางการแก้ไข หรือ มาตรการรับมือ เพื่อไม่ให้เกิดวัฏจักรวงจรอุบาทว์อีกต่อไป

6. สรุป

วัฏจักรวงจรอุบาทว์ของการเลือกตั้งของไทยนั้น เกิดจากการโกง หรือการทุจริตคอร์รัปชัน หรือการยึดอำนาจจากการทำรัฐประหาร ซึ่งจะเชื่อมโยงไปในเรื่องการพัฒนาการการเลือกตั้งของไทย รูปแบบระบบการเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงข้างมาก ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนบัญชีรายชื่อ ระบบการเลือกตั้งแบบคู่ขนาน ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม การพัฒนาการของการเลือกตั้งของไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นระบบการเลือกตั้งที่เป็นวิธีการคัดสรรผู้คน หรือ บุคคลเข้ามาเพื่อดำรงตำแหน่งในการบริหารบ้านเมือง หรือ ในบริบททางการเมืองในสังคมไทยในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นทางการเมืองที่แตกต่างกันของบุคคลหรือประชาชน และการใช้อำนาจในการแก้ปัญหาเหล่านี้เช่นการทำรัฐประหารแย่งอำนาจจากผู้บริหารหรือผู้นำก่อนหน้าโดยใช้กำลังทหารในการยึดอำนาจจึงกลายเป็นวัฏจักรวงจรอุบาทว์ของการเลือกตั้งไทย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ เป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดวัฏจักรวงจรอุบาทว์ ซึ่งแนวทางการแก้ไขที่ได้กล่าวมาข้างต้นก็จะช่วยแก้ไขป้องกัน การเกิดของวัฏจักรวงจรบาของตันเลือกตั้งไทย เพื่อไม่ให้เป็นปัญหาระดับที่ใหญ่ไปกว่าเดิม

7. องค์ความรู้ใหม่

ในบทความวิชาการ เรื่อง “วัฏจักรวงจรอุบาทว์กับการเลือกตั้งของไทย” นั้น คณะผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้า ทำความเข้าใจ และสรุปให้เห็นถึงวัฏจักรวงจรอุบาทว์กับการเลือกตั้งของไทย ตามความเข้าใจของคณะผู้เขียนที่ได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลมา จึงได้ทำเป็นรูปแบบ “My Mapping หรือ แผนมโนทัศน์” โดยการนำเอาเนื้อหาที่ศึกษามาวิเคราะห์ตามความเข้าใจได้ ดังนี้ วัฏจักรวงจรอุบาทว์กับการเลือกตั้งของไทยนั้น มีการสืบเนื่องมาจากอดีตตั้งแต่การเปลี่ยนระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และเกิดการเลือกตั้งเพื่อคัดสรรคนเข้ามาดำรงตำแหน่ง จึงมีการคอร์รัปชัน หรือ การทุจริต ทำให้เกิดการรัฐประหารขึ้นวนไปแบบนี้เรื่อยๆ สิ่งเหล่านี้จึงถูกเรียกว่า “วัฏจักรวงจรอุบาทว์” ของการเลือกตั้ง

เอกสารอ้างอิง

- ประดิษฐ์ ยมนันทน์. (2559). การปฏิรูปพรรคการเมือง และรัฐบัญญัติว่าด้วยพรรคการเมือง ของ ประเทศเยอรมนี (*Reforms in Political Parties*). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อสาารักชาติดินแดน.
- พระอุดมสิทธินายก. (2565). วงจรอำนาจรัฐหรือวงจรอุบาทว์. สืบค้น 10 มกราคม 2566, จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/254405/173644>.
- พรรณชญา ศิริวรรณบุศย์. (2558). ระบบเลือกตั้งกับการคาดคะเนชัยชนะในการเลือกตั้งของพรรคการเมือง. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/socialresearchjournal/article/view/82697/65706>.
- ภูริ พวงค์เจริญ. (2564) การเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกของสยาม: บ่อเกิด โครงสร้างเชิงสถาบัน และ ปฏิบัติทางสังคม. สืบค้น 16 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.kpi.ac.th/uploads/pdf/C5KhsETQNgionL7ttlXUTxoPt6MV>.
- สุทธิพนธ์ สุทธิวจโน และคณะ. (2564). วิวัฒนาการและแนวโน้มการปกครองระบอบประชาธิปไตยในไทย. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/thaijo.org/index.php/IARJ/article/view/256337/170993?fbclid=IwAR1wU5pcCXG4YVCs2qkPnP97IWfF0CuJidBXGPJsZ8D6-iKGNcU8ngUCVR0>.
- เดชาชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์. (2508). *หลักรัฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: มปป.

พรรคการเมืองในการผลักดันนโยบายพืชกัญชา ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ
ชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว
ของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

Political parties in pushing for cannabis plant policy under the concept
of bioeconomy Circular Economy and Green Economy of the
government of General Prayut Chan-o-cha

จรัณ หนักแน่น

Jarun Nuknaen

ชินวัตร สุวรรณโน

Chinnawat Suwanno

โชคนรินทร์ บัวบาน

Choknarin Buaban

อภิญา พัฒน์ธิพงษ์

Apinya Puttipong

อัฉราภรณ์ สำราญใจ

Atcharaporn Samranjai

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

School of Administrative Studies, Maejo University, Chaingmai

E-mail: winit.phacharuen@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการผลักดันนโยบายพืชกัญชาเสรีภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ วิเคราะห์และถกเถียงต่อการบริหารจัดการของรัฐบาลไทยในการส่งเสริมพืชกัญชาเสรี การวิเคราะห์เปรียบเทียบนโยบายพืชกัญชาเสรีของไทย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ แคนาดา เยอรมนี อิสราเอล อูรุกวัย และญี่ปุ่น ตลอดจนผลดีและผลเสียที่เกิดจากนโยบายพืชกัญชาเสรี รวมถึงแนวทางการผลักดันและการปรับปรุงแก้ไขนโยบายกัญชาเสรีในอนาคต พบว่า จากการศึกษา นโยบายกัญชาเสรีรัฐบาลให้ความสำคัญเกี่ยวกับการผลักดันให้กัญชา

เป็นพืชทางการแพทย์ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อจำหน่ายเป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตยารักษาโรคและทางการแพทย์ ก่อให้เกิดกระแสสนับสนุนและความตื่นตัวในการศึกษาของพืชกัญชาจากประชาชน ปัจจุบันทั้งในประเทศและนอกประเทศ ได้ให้การยอมรับในประโยชน์พืชกัญชา อย่างไรก็ตาม การนำนโยบายพืชกัญชาไปสู่การปฏิบัตินั้นมีความซับซ้อนของการที่หน่วยงานนำไปปฏิบัติ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบตามมา เช่น ศักยภาพขององค์กร โดยองค์กรต้องมีความสามารถและความพร้อม ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร งบประมาณ โครงสร้างการบริหาร เทคโนโลยี รวมถึงต้องมีการรับมือกับการต่อต้านและความร่วมมือต่อนโยบาย

คำสำคัญ: นโยบายกัญชาเสรี; พืชทางการแพทย์; BCG Economy Model

Abstract

This article aims to study the liberalization of cannabis plant policy under the concept of bioeconomy, circular economy and green economy. It was a qualitative study. Analyze and debate on the administration of the Thai government in the promotion of liberalized cannabis plants. A comparative analysis of the marijuana liberalization policy of Thailand, the United States, the United Kingdom, Canada, Germany, Israel, Uruguay, and Japan, as well as the pros and cons of the marijuana liberalization policy. Including guidelines for pushing and improving the liberalized marijuana policy in the future, it was found that from the study of the liberalized marijuana policy, the government focused on pushing marijuana as a medical plant. The main objective is to sell as raw materials to produce medicines and medical applications. Cause a wave of support and awareness of the study of the cannabis plant from the public. Currently, both domestically and internationally. However, the implementation of a cannabis policy is complicated by the agency's implementation. This may cause consequences such as the potential of the organization. The organization must have the ability and readiness. Whether it is personnel, budget, management structure, technology, including dealing with opposition and policy cooperation.

Keywords: Liberal Cannabis Policy; Medical Plants; BCG Economy Model

1. บทนำ

พืชกัญชา ถือว่าเป็นยาเสพติดชนิดหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาเสพติดเรื้อรังในสังคมไทย ทั้งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ ในอีกแง่หนึ่ง ตลอดเวลาที่ผ่านมาพรรคการเมืองมีการผลักดันให้เกิดการแก้ไข พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษแต่ในขณะนั้นก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จนกระทั่งในปี 2562 นโยบายกัญชาเสรี เป็นการรณรงค์หาเสียงของพรรคภูมิใจไทย ภายหลังพรรคภูมิใจไทยได้เข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งหัวหน้าพรรคภูมิใจไทย นายอนุทิน ชาญวีรกูล จึงได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข (พัฒนากรณ์ ดอนตูม ไพร, พิพัฒน์ พันมา, มณฑนา หน่อแก้ว และโชติ บดีรัฐ, 2564) ดำเนินการผลักดันนโยบายกัญชาของพรรคภูมิใจไทยให้เป็นพืชสมุนไพรทางเลือกในทางแพทย์และการปลูกพืชกัญชาอย่างต่อเนื่องในการผลิตยารักษาโรคและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรไทย (นารา หนูแดง, 2565)

ดังนั้น นโยบายรัฐบาลที่ผลักดันให้พืชกัญชาเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ที่มีศักยภาพต่อปัจจัยต่าง ๆ เนื่องจากสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกภาคส่วน จึงมีการส่งเสริมการนำพืชกัญชามาใช้ในเชิงพาณิชย์ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด BCG Economy Model กำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยให้เติบโตควบคู่ไปกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืนภายใต้โครงการสนับสนุนอุตสาหกรรมแปรรูปพืชกัญชาที่ขับเคลื่อนโดยกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อตอบสนองเศรษฐกิจชีวภาพ Bioeconomy และได้มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันปกป้องสิ่งแวดล้อม ลดปัญหาโลกร้อนซึ่งเป็นเมกะเทรนด์สำคัญของโลก และเป็นโมเดลในการสร้างโอกาสทางการค้าใหม่ ๆ จากความต้องการที่เพิ่มขึ้นทั้งด้านการตลาด พฤติกรรมของผู้บริโภคและผู้ประกอบการไทยทุกระดับ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถและยกระดับการแข่งขัน รวมทั้งขยายส่วนแบ่งตลาดในตลาดโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต (ฉัตรวัฒน์ ชัยณญาภักดิ์, 2565)

บทความนี้ผู้ศึกษามีความสนใจและได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการผลักดันนโยบายพืชกัญชาภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียวของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และถกเถียงต่อการบริหารจัดการของรัฐบาลไทยในการส่งเสริมพืชกัญชาเสรี ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนนโยบายพืชกัญชาเสรีภายใต้ BCG Economy Model การวิเคราะห์เปรียบเทียบนโยบายพืชกัญชาเสรีของไทย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ แคนาดา เยอรมนี อิสราเอล อูรุกวัย และญี่ปุ่น ผลดีและผลเสียที่เกิดจากนโยบายพืชกัญชาเสรี รวมถึงแนวทางการผลักดันและการปรับปรุงแก้ไขนโยบายกัญชาเสรีในอนาคต

2. การบริหารจัดการของรัฐบาลไทยต่อการส่งเสริมนโยบายกัญชาเสรี

ประเทศไทยนำแนวนโยบายการบริหารจัดการส่งเสริมพืชกัญชาเสรีให้เป็นพืชทางการแพทย์ของประเทศ เป็นนโยบายสาธารณสุขในด้านสุขภาพของรัฐบาลขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อระบบสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในประเทศ โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนมีทางเลือกที่ก่อให้เกิดสุขภาพที่ดีของตนเองได้และสามารถเข้าถึงทางเลือกต่าง ๆ ได้ยิ่งขึ้น รัฐบาลไทยภายใต้การบริหารของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงมีการนำ “นโยบายพืชกัญชาเสรี” โดยเป็นนโยบายรณรงค์หาเสียงของพรรคภูมิใจไทยมาใช้ในเชิงการแพทย์ทางเลือก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการรักษาโรคในทางการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนปัจจุบัน พร้อมทั้งสร้างรายได้แก่ครัวเรือนและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ รัฐบาลยังให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการปลูกพืชกัญชาได้อย่างเสรีเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบที่นำไปผลิตยารักษาโรค ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงมีกระบวนการดำเนินนโยบายพืชกัญชาเสรี โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนสามารถเข้าถึงยาที่ผลิตมาจากพืชกัญชาที่ได้รับการรับรองทางการแพทย์ จึงมีการจัดตั้งและมอบหมายให้ “สถานพืชกัญชาทางการแพทย์” เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานกระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนนโยบายพืชกัญชาเสรี (พัฒนกรณ์ ดอนดุ่มไพรและคณะ, 2564)

การผลักดันนโยบายพืชกัญชาเสรีของพรรคภูมิใจไทยในฐานะพรรคร่วมรัฐบาล ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ในวันที่ 13 กันยายน 2562 มีการเสนอร่างกฎหมาย 2 ฉบับ คือ ร่างพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ แก้ไขเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติสถาบัน พืชยาเสพติดแห่งประเทศไทย เพื่อให้พืชกัญชาสามารถใช้เป็นพืชทางการแพทย์ โดยประชาชนสามารถปลูกและผลักดันให้เป็นพืชเศรษฐกิจได้ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การเสนอตั้ง “สถาบันพืชยาเสพติดแห่งประเทศไทย” เป็นหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบในการศึกษาวิจัย วิเคราะห์ และพัฒนาพืชยาเสพติด รวมทั้งออกใบอนุญาตให้ประชาชนหรือนิติบุคคลสามารถที่จะปลูก ผลิต การนำเข้าและส่งออกอย่างเป็นระบบ
2. แยก “พืชยาเสพติด” ที่สามารถใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ ออกจาก “สารเสพติด” เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยยาเสพติด ค.ศ.1961 และ ค.ศ.1972 ขององค์การสหประชาชาติที่ไทยเป็นรัฐภาคีอยู่
3. เพื่อประโยชน์สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ ให้พลเมืองไทยสามารถปลูกได้ไม่เกินครอบครัวละ 6 ต้น เพื่อการบริโภคส่วนบุคคล เพื่อการรักษาทางการแพทย์ ผลิต และจำหน่าย

การกำหนดกรอบนโยบายและแผนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพต้องกระทำตามหลักการที่ชัดเจนและปรับปรุงนโยบายให้เหมาะสมต่อบริบทในสังคมไทย จึง

ต้องมุ่งเน้นไปที่ปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1. การเข้าถึงทางการแพทย์ 2. การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) 3. ความปลอดภัยต่อสาธารณะ และ 4. การลดความเสี่ยงจากการใช้กัญชา (Risk-based approach) เป็นสิ่งสำคัญเพื่อใช้เป็นหลักในการขับเคลื่อนนโยบายพืชกัญชาเสรีให้ดำเนินไปได้ในทิศทางเดียวกันและเกิดความสอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง (ดวงหทัยชนก เรืองหนองยาง, 2561)

สามารถสรุปได้ว่า หลังจากที่รัฐบาลไทยได้จัดตั้งนโยบายพืชกัญชาเสรีให้เป็นพืชทางการแพทย์ รัฐบาลจึงให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมในการปลูก ครอบครอง และจำหน่ายพืชกัญชาจากการกำกับดูแลของรัฐบาล อีกทั้งแยกพืชกัญชาออกจากพืชชนิดที่เป็นสารเสพติด และกำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนนโยบายกัญชาเสรีให้มีประสิทธิภาพและพัฒนาในการดำเนินงานต่อไป

3. ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนนโยบายกัญชาเสรีภายใต้ BCG Economy Model

การขับเคลื่อนนโยบายกัญชาเสรีภายใต้ BCG Economy Model ประกอบด้วย 3 เศรษฐกิจหลัก ได้แก่ B Bio Economy ระบบเศรษฐกิจชีวภาพ มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างคุ้มค่า เชื่อมโยงถึง C Circular Economy ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ที่คำนึงถึงการนำวัสดุต่างๆ กลับมาใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ และทั้ง 2 เศรษฐกิจนี้อยู่ภายใต้ G Green Economy ระบบเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งมุ่งแก้ไขปัญหามลพิษ เพื่อลดผลกระทบต่อโลก (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.), 2563)

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการต่อยอดภูมิปัญญาและความรู้ของประชาชนชาวบ้าน เพื่อสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูป รวมถึงศึกษาวิจัยการใช้กัญชาทางการแพทย์เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจนั้น นำไปสู่การขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์จากกัญชาทางการแพทย์ ซึ่งเป็นหนึ่งในนโยบายที่กระทรวงสาธารณสุขเร่งรัดดำเนินการสนับสนุนและส่งเสริมสมุนไพรไทยอย่าง กัญชา กัญชง ให้เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีคุณค่าทางการแพทย์เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการบริการและได้ใช้เพื่อสุขภาพอย่างครอบคลุม ให้อยู่ในแผนพัฒนาระบบบริการ (Service Plan) โดยส่งเสริมและพัฒนาการจัดระบบความรู้พัฒนาแหล่งผลิตและผลิตภัณฑ์สมุนไพร คุ้มครอง อนุรักษ์ และส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และเป็นทางเลือกให้แก่ประชาชนในการดูแลสุขภาพ ดังนั้น รัฐบาลไทยได้มอบหมายให้กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเป็นผู้ดูแล และจัดทำโครงการขับเคลื่อนกัญชา กัญชง กระเทียม ทางแพทย์แผนไทยการแพทย์ทางเลือกและการแพทย์พื้นบ้านไทยภายใต้ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาโมเดลเศรษฐกิจ BCG ได้ดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ดังตารางที่ 1.

ตารางที่ 1. แผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนนโยบายกัญชาเสรีภายใต้ BCG Economy Model

กิจกรรม/ขั้นตอน (หน่วยงานรับผิดชอบ)	ระยะเวลาดำเนินการและการใช้จ่ายงบประมาณ				
	ไตรมาส ที่ 1	ไตรมาส ที่ 2	ไตรมาส ที่ 3	ไตรมาส ที่ 4	ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ
กิจกรรมที่ 1 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนปลูกกัญชาทางการแพทย์ให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพและเพียงพอกับความต้องการใช้ทางการแพทย์แผนไทย (สกกท.)	←			→	มีแผนการส่งเสริมและพัฒนาการปลูกพืชกัญชา เพื่อรองรับการผลิตตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชา และการกระจายยาฯ ให้เพียงพอกับความต้องการ
กิจกรรมที่ 2 พัฒนาโรงพยาบาล WHO-GMP เพื่อบริหารจัดการยาสมุนไพรและตำรับยาที่มีกัญชาปรุงผสมในระบบบริการสาธารณสุขของรัฐ (สพท.)	←			→	โรงพยาบาล WHO GMP มีความพร้อมสามารถผลิตตำรับยาที่มีกัญชาเพื่อรองรับในระบบบริการสาธารณสุขของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อการใช้
กิจกรรมที่ 3 จัดทำมาตรฐานวัตถุดิบกัญชาและควบคุมกำกับมาตรฐานตำรับยาที่มีกัญชาหลังกระจายสู่สถานบริการสาธารณสุขเพื่อให้ผู้ป่วยเข้าถึงกัญชาทางการแพทย์แผนไทยที่มีมาตรฐานและปลอดภัย (สกกท.)	←			→	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนร่วมกับ ร.พ.ส.ต. สามารถปลูกและผลิตวัตถุดิบกัญชาทางการแพทย์แผนไทยที่มีคุณภาพและเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
กิจกรรมที่ 4 สนับสนุนการขับเคลื่อนการใช้กัญชาทางการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกในด้านบริหารจัดการและวิชาการ (สกกท.)	←			→	มีการประชุมเพื่อขับเคลื่อนการใช้กัญชาทางการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กิจกรรมที่ 5 สนับสนุนการผลิตตำรับยาที่มีกัญชาให้เพียงพอกับความต้องการใช้ทางการแพทย์และครอบคลุมทุกเขตสุขภาพ (กยส.)	←			→	มีผลิตภัณฑ์พืชกัญชาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานและเพียงพอต่อผู้รับบริการในหน่วยบริการสังกัดกรมการแพทย์แผนไทยฯ
กิจกรรมที่ 6 จัดทำแนวทางการตั้งตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาปรุงผสมตามองค์ความรู้การแพทย์แผนไทย (สกกท./สพท.)	←			→	มีผลการศึกษาการตั้งตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาปรุงผสมตามองค์ความรู้การแพทย์แผนไทย จำนวน 1 เรื่อง
กิจกรรมที่ 7 ส่งเสริมการนำตำรับยาที่มีกัญชาไปใช้ประโยชน์ในหน่วยบริการสาธารณสุขทุติยภูมิและตติยภูมิ เพื่อรองรับการจัดบริการคลินิกกัญชาทางการแพทย์แบบบูรณาการและการศึกษาวิจัย (สกกท.)	←			→	มีหลักสูตรการปรุงยาเฉพาะรายแก่แพทย์แผนไทยใน รพ.สต. ครอบคลุม 150 แห่ง
กิจกรรมที่ 8 ศึกษาการใช้น้ำมันกัญชาทางการแพทย์ทางเลือกคลินิกหมอครอบครัวของแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว (กทล.)	←			→	มีผลการศึกษาการใช้น้ำมันกัญชาทางการแพทย์ทางเลือก จำนวน 1 เรื่อง

ที่ ม า :

ส ถ า บั น ก า ร แ พ ท ย์ แ พ น ไ ท ย ,

2564

สามารถสรุปได้ว่า การที่จะขับเคลื่อนนโยบายกัญชาเสรีในประเทศไทยให้เป็นเศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างมีประสิทธิภาพได้ จำเป็นต้องเตรียมความพร้อมทั้งโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนา Solution Platforms/Technology เช่น ฐานข้อมูลของอุตสาหกรรม สร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพของชุมชนด้วยการบูรณาการองค์ความรู้ในท้องถิ่นและจุดแข็งด้าน ความหลากหลายชีวภาพ ต่อยอดไปสู่การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม โดยพัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อยกระดับ การใช้สมุนไพรเพื่อการพึ่งตนเองและเพื่อความมั่นคงทางสุขภาพ ใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพของสมุนไพรตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ตั้งแต่การคัดเลือกชนิดพันธุ์ การขยายพันธุ์ และพัฒนาพันธุ์เพื่อการปลูกที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่นำไปสู่การพัฒนา และยกระดับสมุนไพรไปสู่มาตรฐานระดับที่เป็นที่ยอมรับ เกิดการพัฒนาต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เพิ่มการสร้างงาน พร้อมทั้งเพิ่มความมั่นคงด้านสุขภาพในชุมชนและประเทศชาติ

4. เปรียบเทียบนโยบายกัญชาเสรีของไทย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ แคนาดา เยอรมนี

อิสราเอล อูรุกวัย และญี่ปุ่น

พืชกัญชาเป็นพืชสมุนไพรที่ใช้ประโยชน์กันมาอย่างยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นในทางการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนปัจจุบันหรือนำมาเป็นส่วนประกอบในอาหาร สำหรับยาแผนไทยยังมีการนำพืชกัญชามาใช้ในทางการแพทย์เช่นเดียวกัน ในอดีตประเทศต่าง ๆ เคยจัดพืชกัญชาให้อยู่ในหมวดหมู่ยาเสพติดให้โทษ (วिरยา ถาอุปชิต และนุศราพร เกษสมบุรณ์, 2562) ตามข้อตกลงระหว่างประเทศและกฎหมายของประเทศนั้น ๆ ภายหลังจึงมีการอนุญาตให้มีการใช้พืชกัญชาในแต่ละประเทศและยังคงมีรายละเอียดรวมทั้งระเบียบข้อบังคับที่แตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่และกฎหมายสูงสุดของประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ แคนาดา เยอรมนี อิสราเอล อูรุกวัย และญี่ปุ่น เป็นต้น ในปัจจุบันมีจำนวน 33 ประเทศทั่วโลกที่มีการอนุญาตให้ใช้พืชกัญชาทางการแพทย์อย่างถูกกฎหมาย และอย่างน้อย 6 ประเทศมีการอนุญาตให้ใช้กัญชาเพื่อสันทนาการได้ (อัณณณ สัจจาสัย, 2564) ซึ่งในแต่ละประเทศมีรายละเอียดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รูปแบบการใช้พืชกัญชาในประเทศต่าง ๆ

ประเทศ	สารสกัด cannabinioids	การใช้แบบพืชสมุนไพร	การใช้เป็นสารสกัด	การกำหนดข้อบ่งใช้ของการใช้แบบพืชสมุนไพรและสารสกัด
1. ไทย	dronabinol, cannabidiol	อนุญาต	อนุญาต	จำกัดข้อบ่งใช้
2. สหรัฐอเมริกา	dronabinol, nabilone	รัฐร้อยละ 50 อนุญาต	อนุญาต	จำกัดข้อบ่งใช้/แตกต่างกันในแต่ละรัฐ
3. อังกฤษ	dronabinol, nabilone	อนุญาต	อนุญาต	จำกัดข้อบ่งใช้
ประเทศ	สารสกัด cannabinioids	การใช้แบบพืชสมุนไพร	การใช้เป็นสารสกัด	การกำหนดข้อบ่งใช้ของการใช้แบบพืชสมุนไพรและสารสกัด
4. แคนาดา	nabiximol, nabilone	อนุญาต	อนุญาต	ไม่จำกัดข้อบ่งใช้
5. เยอรมนี	nabiximol, nabilone	อนุญาต	อนุญาต	ไม่จำกัดข้อบ่งใช้
6. อิสราเอล	nabiximol	อนุญาต	อนุญาต	จำกัดข้อบ่งใช้
7. อูรุกวัย	dronabinol, nabilone	อนุญาต	อนุญาต	จำกัดข้อบ่งใช้
8. ญี่ปุ่น	-	ไม่อนุญาต	ไม่อนุญาต	อยู่ในช่วงพิจารณา

ที่มา : วีรยา ถาอูปชิต และนุศราพร เกษสมบุรณ์, 2562

อย่างไรก็ตาม ประเทศต่าง ๆ ทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนาต่างก็มีความพยายามในการนำพืชกัญชามาใช้ประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นทางการแพทย์ อาหาร หรือใช้ในทางสันตินาการ จากตารางข้างต้นในแต่ละประเทศมีการกำหนดรูปแบบการใช้พืชกัญชาอย่างชัดเจน และมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของประเทศนั้น ๆ ในปัจจุบันหลายประเทศในโลกเริ่มมีการเปิดรับพืชกัญชามากขึ้น มีปัจจัยต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องที่ทำให้หลายประเทศมีแนวโน้มในการจัดการและความคุมพืชกัญชา ทั้งลดความเคร่งครัดในเรื่องของกฎหมาย หรือทำให้พืชกัญชากลายเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายขึ้นมา ซึ่งมีปัจจัยที่หลายประเทศให้ความสำคัญ 5 ประเด็น ได้แก่ 1.สงครามยาเสพติด หลายประเทศทั่วโลกพืชกัญชาผ่อนปรนกฎหมายอนุญาตให้ประชาชนใช้กัญชาทางการแพทย์หรือเพื่อสันตินาการได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้ภาครัฐสามารถที่จะควบคุมดูแลและลดการก่ออาชญากรรม รวมถึงนำพืชกัญชามาใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมภายในประเทศ 2.การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นรอบโลก เป็นปัจจัยที่ทำให้หลายประเทศต้องมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น 3.เด็กและเยาวชนที่เจ็บป่วย ในอดีตเด็กที่ป่วยถูกปฏิเสธการเข้าถึงพืชกัญชาซึ่งสามารถช่วยรักษาโรคได้ จึงมีการผลักดันให้มีการอนุญาตให้ใช้กัญชาในทางการแพทย์ 4.ตลาดกัญชา เกษตรกรสามารถเข้าถึงการปลูกกัญชาเพื่อการแพทย์มากขึ้น เป็นตลาดและให้ผลกำไรที่ดีอีกทางหนึ่งแก่เกษตรกรและผู้ใช้ประโยชน์จากพืชกัญชา

ในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันในด้านของนโยบายพืชกัญชาทางการแพทย์ ทั้งด้านกฎหมาย การบังคับใช้ หน่วยงานควบคุมกำกับ รวมถึงข้อห้ามและขออนุญาตของการใช้พืชกัญชา โดยขึ้นอยู่กับบริบทของประเทศนั้น ๆ ในการดำเนินนโยบายการควบคุมดูแลของรัฐ ดังตารางที่ 3.

ตารางที่ 3. ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายพืชกัญชาทางการแพทย์ในประเทศไทย สหรัฐอเมริกา อังกฤษแคนาดา เยอรมนี อิสราเอล อูรุกวัย และญี่ปุ่น

ประเทศ	กฎหมาย/ผลบังคับใช้	นโยบาย	หน่วยงานควบคุมกำกับ	ข้อห้าม/ข้ออนุญาต
1. ไทย	พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษและพระราชบัญญัติสถานบำบัดยาเสพติดแห่งประเทศไทย	นโยบายกัญชาเสรี	กระทรวงสาธารณสุข	ยาที่ผลิตมาจากพืชกัญชาที่ได้รับการรับรองทางการแพทย์
2. สหรัฐอเมริกา	State regulations มีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ.2539-2560 มลรัฐแรกที่อนุญาตให้ใช้กัญชาทางการแพทย์คือ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย	รัฐบาลกลางกำหนดให้กัญชาเป็นยาเสพติดควบคุมประเภท 1 (Cass I) และมีกัญชาทางการแพทย์ถูกกฎหมายถึงใน 28 รัฐ และ District of Columbia	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) Food and Drug Administration (FDA)	แพทย์กำหนดจำนวนปริมาณที่สามารถมีได้
3. อังกฤษ	พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้ยาในทางที่ผิด (Misuse of Drugs Act) พ.ศ.2514	พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้ยาในทางที่ผิดฉบับนี้ นับว่าเป็นรากฐานในการพัฒนานโยบายยาเสพติดของประเทศอังกฤษ โดยจำแนกยาบัญชีหลักออกเป็น 3 ประเภท	รัฐบาล	สามารถใช้ในทางการแพทย์
4. แคนาดา	Controlled Drugs and Substances Act, Access to Cannabis for Medical Purposes Regulations (Augst 2559) มีผลบังคับใช้ ปี 2542	มีการเข้าถึงกัญชาทางการแพทย์และการวิจัย อาจใช้สำหรับกรณีอาการคลื่นไส้และอาเจียนรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับเคมีบำบัด โรคมะเร็ง เป็นต้น	กระทรวงสาธารณสุขแคนาดา Health Canada	การผลิตการจัดจำหน่ายและการจำหน่ายนอกระบบที่ควบคุมดำเนินการจะมีโทษทางอาญา
5. เยอรมนี	Narcotics Law มีผลบังคับใช้ 19 มกราคม พ.ศ. 2560	มีการอนุญาตให้ใช้กัญชาทางการแพทย์ได้ในเดือน มีนาคม 2560 แต่ยังมีปัญหาการกัญชาทางการแพทย์ในเยอรมนีที่มีราคาสูง	กระทรวงสาธารณสุขและสถาบันแห่งชาติเพื่อการใช้ยาและเครื่องมือแพทย์ (BfArM)	จำกัด จำนวนตามที่ระบุไว้ในใบสั่งยา
6. อิสราเอล	Hazardous Substances Law มีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ.2535	เป็นประเทศแรกของโลกที่พบสารสกัด THC และ CBD รวมทั้งเป็นประเทศชั้นนำที่ใช้กัญชาเกรดทางการแพทย์และการใช้กัญชาทางการแพทย์	IMCA เป็นหน่วยงานกัญชาที่กระทรวงสาธารณสุขอิสราเอลจัดตั้งขึ้น	การลงโทษทางปกครองในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรการด้านสุขภาพ
7. อูรุกวัย	Ley No. 19.172 มีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ.2556	นโยบายให้มีการปลูกและการซื้อขายกัญชาอย่างถูกต้องตามกฎหมายภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ	IRCCA เป็นหน่วยงานที่ควบคุมกัญชาของประเทศอูรุกวัย	อนุญาตให้เพาะปลูกกัญชาได้ แต่จำกัดในการปลูกได้ครัวเรือนละ 6 ต้น
8. ญี่ปุ่น	อยู่ในกระบวนการศึกษาผลกระทบของพืชกัญชา	อยู่ในกระบวนการศึกษาผลกระทบของพืชกัญชา	อยู่ในกระบวนการศึกษาผลกระทบของพืชกัญชา	อยู่ในกระบวนการศึกษาผลกระทบของพืชกัญชา

ที่มา : วีรยา ถาอุปชิต และนุศราพร เกษสมบูรณ์, 2562

สามารถสรุปได้ว่า มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการปลูกและการใช้พืช กล้วยาของประเทศต่าง ๆ ข้างต้น เป็นอีกมาตรการหนึ่งที่น่าสนใจและควรนำมาศึกษา วิเคราะห์ ถกเถียง และถอดบทเรียนจากการบังคับใช้กฎหมายของแต่ละประเทศมาใช้เป็น แนวทางในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการปลูกและการใช้พืชกล้วยา ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ตลอดจนพัฒนาและส่งเสริมทางนโยบายพืชกล้วยา ต่อไป

5. ผลดีและผลเสียที่เกิดจากนโยบายกล้วยาเสรี

นโยบายกล้วยาเสรีถูกนำเสนอในการเลือกตั้งในปี 2562 ของพรรคภูมิใจไทย ทำให้ในขณะนั้นประชาชนเกิดกระแสต่าง ๆ และความตื่นตัวภายในสังคมไทย โดยมีการตั้งคำถามและความกังวลถึงความพร้อม ตลอดจนความเหมาะสมที่จะมีการปลดล็อกพืช กล้วยาในประเทศ อย่างไรก็ตาม นโยบายกล้วยาเสรี มักแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายที่ มองว่าพืชกล้วยามีผลดีมากกว่าผลเสีย โดยพิจารณามุมมองของผู้บริโภคในสังคมไทยว่า สามารถที่จะเข้าถึงพืชกล้วยาในทางการแพทย์ได้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการรักษาโรคทำให้ ประชาชนได้บริโภคพืชกล้วยาที่มีคุณภาพมาตรฐานและราคาที่เป็นธรรม ภายใต้ระบบ สาธารณสุขโดยการควบคุมจากรัฐบาล รวมถึงเป็นการป้องกันเยาวชนที่เข้าถึงพืชกล้วยา ซึ่ง มีวิธีการควบคุมเช่นเดียวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และบุหรี่ย เป็นต้น (เจณิตตา จันทวงษา, 2565) และยังเป็นการทำให้อายุขัยที่ลึกลับให้ กลับเข้ามาสู่วงจรอย่างถูกต้องตาม กฎหมาย ทั้งในมุมมองของรัฐยังเป็นการลดภาระด้านงบประมาณและงานพิจารณาคดีใน ระบบกระบวนการยุติธรรมทางกฎหมายอาญา อีกทั้งลดจำนวนผู้ต้องขังในคดีการ ครอบครองพืชกล้วยาที่ไม่ใช่วัตถุประสงค์ทางการแพทย์มากยิ่งขึ้นและยังสามารถกำหนด แนวทางปฏิบัติและควบคุมกำกับได้ง่าย และยังสามารถให้ประเทศมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการ จัดเก็บภาษี ตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำของวัฏจักร อุปสงค์ อุปทานของพืชกล้วยา โดย เป็นการขับเคลื่อนนโยบายพืชกล้วยาทางการแพทย์และนโยบายพืชกล้วยามีลักษณะเข้าได้ กับ “เศรษฐศาสตร์การเมือง” (political economy) และนำรายได้ไปใช้ในระบบสังคม และสนับสนุนการแก้ไขปัญหาเสพติดชนิดอื่น ๆ ต่อไป

ในขณะที่ยีกฝ่ายหนึ่ง มองว่าพืชกล้วยามีผลเสียมากกว่าผลดี โดยพิจารณาว่า นโยบายพืชกล้วยาเสรีทางการแพทย์นั้นส่งผลให้เกิดการรณรงค์ใช้กล้วยาเพิ่มขึ้นอย่างมี นัยสำคัญ ส่งผลให้มีจำนวนวันในการใช้พืชกล้วยามากขึ้น นำไปสู่การทดลองเสพสารเสพติด ชนิดอื่น ๆ ตามมา เช่น โคเคน ผิ่น และเฮโรอีน ทั้งนี้ในมุมมองของการบริโภคพืชกล้วยานั้น อาจมีการใช้ที่ไม่เหมาะสมเนื่องมาจากการควบคุมจากภาครัฐที่กำกับไม่เข้มงวด เช่น เปิด โอกาสให้มีจุดแจกจ่ายจำนวนมาก ผู้ผลิตและผู้ถือครองพืชกล้วยาจำนวนมากแต่ไม่ได้รับ

การอนุญาตจากภาครัฐ รวมไปถึงร่างพระราชบัญญัติกัญชา กัญชงฯ ยังมีมาตรการคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ไม่มากพอ อย่างไรก็ตาม ทางกรมแพทย์ของประเทศไทยมีความซับซ้อนสูงในการนำระบบพืชกัญชาเข้ามาร่วม ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อยสามระบบ คือ แพทย์แผนปัจจุบัน แพทย์แผนไทยและหมอพื้นบ้าน ที่ไม่ได้เกิดการยอมรับกันและกันและเชื่อมต่อกันเพื่อประโยชน์ของผู้ป่วยอย่างเพียงพอ ทำให้ไม่เอื้อต่อการเข้าถึงบริการเท่าที่ควร ส่งผลให้มีการใช้พืชกัญชาทางการแพทย์นอกกรอบจำนวนมากยากต่อการควบคุมดูแล ซึ่งที่สำคัญหากเกิดปัญหาด้านระบบการสร้างความรู้ทางการแพทย์เกี่ยวกับพืชกัญชาและปัญหาด้านสังคมจากนโยบายกัญชาทางการแพทย์ย่อมส่งผลกระทบเป็นวงกว้างทั้งสังคม เศรษฐกิจและประเทศชาติ (พัฒนปกรณ์ ดอนตุ้มไพรและคณะ, 2564)

สามารถสรุปได้ว่า การถกเถียงในนโยบายกัญชาเสรียังไม่มีข้อยุติที่ชัดเจน แต่สำหรับนโยบายกัญชาทางการแพทย์นั้น มีการเปิดกว้างในการนำพืชกัญชากลับมาสู่สังคมมากขึ้น ดังนั้นรัฐต้องสร้างองค์ความรู้ให้กับประชาชนเพื่อให้ประชาชนรู้เท่าทันทั้งคุณและโทษของพืชกัญชา ตลอดจนการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความพร้อมและความเหมาะสมในการใช้พืชกัญชา อย่างไรก็ตาม รัฐจะต้องมีการดำเนินการอย่างเคร่งครัด ให้มีความถูกต้องและชัดเจน เพื่อป้องกันหรือหลีกเลี่ยงการขยายตัวของพืชกัญชาในตลาดที่ผิดกฎหมาย

7. แนวทางการผลักดันและการปรับปรุงแก้ไขนโยบายกัญชาเสรีในอนาคต

ในปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลกต่างให้ความสำคัญในการนำพืชกัญชามาใช้ประโยชน์ ทั้งสารสกัดและส่วนต่าง ๆ ของพืชกัญชา กรณีของประเทศไทย พรรคภูมิใจไทยนำเสนอแนวนโยบายกัญชา ในการเลือกตั้งปี 2562 ภายใต้สโลแกน “พืชแก้จนของคนไทย นโยบายสร้างรายได้ประชาชน” และ “พืชแก้จน พืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ กัญชาเสรี” หรือเป็นที่รู้จักกันในชื่อ “กัญชาเสรี” การเปิดตัว “กัญชาเสรี” และพรรคภูมิใจไทยได้แถลงนโยบายของพรรคชี้แจงว่าต้องการใช้โมเดลของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา มาเป็นต้นแบบ เพราะหลังจากทำให้เปิดเสรีแล้วก็ทำให้รัฐแคลิฟอร์เนียกลายเป็นตลาดค้ากัญชาเสรี ได้สร้างมูลค่าอย่างมากและยังสามารถเก็บภาษีจากประชาชน ในขณะนั้นนโยบายของพรรคภูมิใจไทยถึงว่าเป็นนโยบายที่สุดโต่ง ทำให้พรรคการเมืองใหญ่อื่น ๆ เช่น พรรคเพื่อไทย อนาคตใหม่ ประชาธิปัตย์ ต่างยกประเด็นมาใช้ในการหาเสียงเช่นเดียวกัน (พัฒนปกรณ์ ดอนตุ้มไพรและคณะ, 2564)

อย่างไรก็ตาม พรรคภูมิใจไทยได้หาเสียงไว้ในช่วงเลือกตั้งว่าจะทำให้ “พืชกัญชาเสรี” เป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้กับประชาชนและประเทศ แต่เมื่อพรรคภูมิใจ

ไทยได้เข้าร่วมรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา แล้วกลับเบี่ยงเบนนโยบายให้กลายเป็นการส่งเสริม “พืชัญชาเพื่อการแพทย์” ที่มีเงื่อนไขและข้อจำกัดต่าง ๆ มากมาย (อัญมณี สัจจาสัย อ่างใน อรรถสิทธิ์ พานแก้ว, 2563 : ออนไลน์) ด้วยเหตุนี้แล้วกล่าวได้ว่านโยบายพืชัญชาเสรีจึงไม่ได้เป็นเพียงนโยบายสาธารณะที่น่าเสนอในช่วงเลือกตั้งเท่านั้นแต่ยังเป็นยุทธศาสตร์ทางการเมืองเพื่อต่อรองตำแหน่งในรัฐบาลอีกด้วย โดยการใช้พืชัญชาไม่ได้เป็นไปตามอย่างเสรีจริง แต่หากยังอยู่ในการควบคุมดูแล ผูกขาดอย่างเข้มงวดเมื่อมีการผลักดันการใช้พืชัญชาทางการแพทย์เข้าสู่วาระแห่งชาติ โดยได้มอบหมายให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดกฎเกณฑ์และควบคุม ทั้งนี้ผู้มีสิทธิ์ปลูกพืชัญชาจะต้องได้รับการอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา โดยมีบุคคลที่สามารถใช้และผลิตพืชัญชาได้ตามกระทรวงสาธารณสุข (อัญมณี สัจจาสัย, 2564) ดังภาพที่ 1.

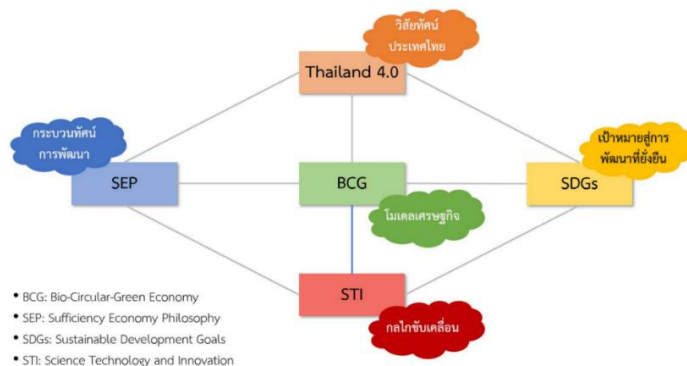
ภาพที่ 1 ผู้มีสิทธิ์การใช้และการผลิตพืชัญชา

ที่มา : สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

อย่างไรก็ตาม พืชัญชาเสรีนั้นดำเนินไปโดยมีกระบวนการของการเข้ามาใช้อำนาจในการควบคุมที่มีการอิงจากรูปวรรณกรรมอย่าง “กัญชาเสรี” ที่อิงกับหลักการทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ ปัจจัยทางการเมือง และสังคม รวมถึงการอ้างอิงประโยชน์ที่มีต่อประชาชนที่มีความเชื่อมโยงกับความรู้ การจัดการระเบียบทางสังคม และที่สำคัญคือการอ้างถึงการเป็นยาสมุนไพรเป็นยาที่ใช้ในการรักษาโลก “กัญชาทางการแพทย์ และในทางเศรษฐกิจ” (สุกัร สมอนา, 2565) นอกจากนี้ เห็นได้จากการสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) อยู่ระหว่างการประสานกับกรมวิชาการเกษตร ที่เดินหน้าวิจัยพัฒนาพืชัญชา กัญชง เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์และเชิงพาณิชย์แบบครบวงจร (นารา หนูแดง, 2563) ดังที่ นางสาวมนัญญา ไทยเศรษฐ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและ

สหกรณ์ เปิดเผยว่าได้มีการลงนามความร่วมมือ 2 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1.ได้มีการวิจัยปรับปรุงพันธุ์พืช เครื่องจักรกลและเทคโนโลยี เพื่อช่วยลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตให้เกษตรกร รวมถึงแก้ปัญหาแมลงศัตรูพืชที่ระบาด ควบคุมดูแลมาตรฐานสินค้าเกษตรทั้งส่งออกและนำเข้า โดยเป็นการยกระดับมาตรฐานการผลิตการเกษตรของประเทศให้เจริญเติบโต 2.การพัฒนาและร่วมกับองค์กรบริหารจัดการโครงการที่เกี่ยวข้องกับการกำจัดก๊าซเรือนกระจก ตลอดจนความร่วมมือทางวิชาการกัญชา กัญชง เพื่อประโยชน์ในทางการแพทย์และเชิงพาณิชย์อย่างครบวงจรกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้วยเหตุนี้ เป็นภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน เพื่อผลักดัน BCG Economy หรือ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy) (กรมประชาสัมพันธ์, 2565 : ออนไลน์) ประเทศไทยนั้นมีความหลากหลายทางชีวภาพและผลผลิตทางการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ พืชสมุนไพรส่วนใหญ่ของประเทศมาจาก 3 แหล่งสำคัญ ได้แก่ สมุนไพรที่ได้จากการปลูก สมุนไพรจากแหล่งธรรมชาติ และสมุนไพรจากการนำเข้า ดังนั้นแล้วจึงมีการพัฒนาสมุนไพรไทย ภายใต้กรอบการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีของประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงได้กำหนดแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพร ฉบับที่ 1 ในเรื่องของสมุนไพรขึ้นเพื่อเป็นการยกระดับให้เป็นสากล โดยการพัฒนาสมุนไพรภายใต้แนวคิด BCG Economy (คณะกรรมการขับเคลื่อนภารกิจของคณะกรรมการนโยบายสมุนไพรแห่งชาติ, 2562)

สำหรับประเทศไทยได้นำหลักยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564 มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งเป็นแผนหลัก ดังภาพที่ 2.

ภาพที่ 2 โมเดลเศรษฐกิจ BCG ภายใต้ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทย

ที่มา : กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยได้ทำอนุสัญญาว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ.1961 และอนุสัญญาว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ.1971 ซึ่งอนุสัญญาทั้ง 2 ฉบับนี้

ยินยอมต่อการใช้พืชกัญชาทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์ได้ แต่รัฐบาลต้องคำนึงถึงความถึงความปลอดภัยต่อสุขภาพของพลเมือง และป้องกันไม่ให้รั่วไหลไปยังตลาดมืด ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนานโยบายการส่งเสริมพืชกัญชาให้เป็นพืชเศรษฐกิจให้เป็นสากลให้ทัดเทียมกับประเทศมหาอำนาจหรือประเทศในขอบข่าย พร้อมทั้งประเมินขีดความสามารถในการกำกับดูแลการใช้พืชกัญชาเพื่อให้การดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพืชกัญชาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ในอีกแง่หนึ่งนโยบายกัญชาเสรีในอนาคตอาจมองได้ว่า พืชกัญชาที่ตกอยู่ในอำนาจของรัฐจากการดำเนินการเพื่อที่จะเข้ามาควบคุม ผู้ขาด จากข้างต้นที่รัฐเป็นผู้ที่รับผิดชอบเพียงผู้เดียวที่สามารถควบคุม สร้างกฎระเบียบ กำหนดโทษ และควบคุมกลไกทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพืชกัญชา ซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมของความสัมพันธ์ของผู้ใช้อำนาจกับผู้รองรับอำนาจ (สุกัร สมอนา, 2565) สำหรับผู้ที่รองรับอำนาจอาจตกอยู่ในความเสี่ยงหากเกิดความการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันในอนาคต ในทางกฎหมายหรือการสานต่อนโยบาย

สามารถสรุปได้ว่า การที่พรรคภูมิใจไทยได้นำเสนอนโยบายกัญชาทางการแพทย์ขึ้นมานั้นทำให้หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชนของไทย ต่างมีการร่วมมือกันและให้ความสำคัญในการผลักดันพืชกัญชาให้ถูกกฎหมาย รวมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อนำพืชกัญชามาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ช่วยให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีและยาวนานขึ้น และยังสามารถสร้างมูลค่าตลาดกัญชาเพื่อการแพทย์ของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม รัฐต้องมีการผลักดันในการใช้ประโยชน์ให้มากกว่านี้ ซึ่งเชื่อมโยงไปถึงเงื่อนไข กฎระเบียบ กฎหมายการเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชาทางยา รักษาโรคและทางเศรษฐกิจ

8. สรุป

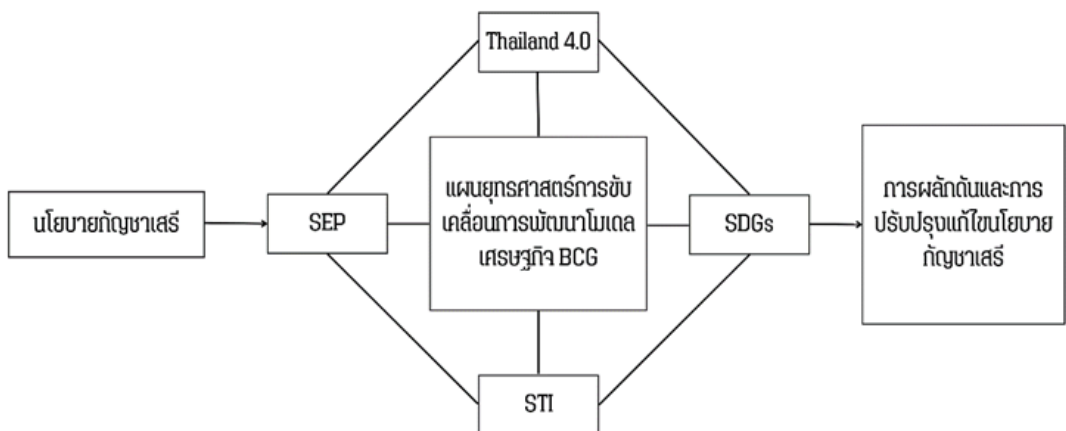
การผลักดันนโยบายพืชกัญชาของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นำเสนอโดยพรรคภูมิใจไทย ในการเลือกตั้งปี 2562 ที่ได้นำเสนอนโยบายกัญชาหรือกัญชาเสรี ทำให้มีกระแสต่าง ๆ เกิดขึ้นทั้งมองว่าพืชกัญชามีผลดีมากกว่าผลเสีย และมองว่ามีผลเสียมากกว่าผลดี แม้ว่าพรรคการเมืองใหญ่อื่นๆ เช่น พรรคประชาธิปัตย์ อนาคตใหม่ และเพื่อไทย จะหยิบยกประเด็นกัญชาขึ้นมาเพื่อตั้งคะแนนเสียง แต่ก็นับได้ว่าพรรคภูมิใจไทย มีแนวความคิดเรื่องกัญชาที่ชัดเจนและสร้างความดึงดูดความสนใจกับประชาชน อย่างไรก็ตาม การน่านโยบายพืชกัญชาไปสู่การปฏิบัตินั้นมีความซับซ้อนของการที่หน่วยงานนำไปปฏิบัติ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบตามมา เช่น ศักยภาพขององค์กร โดยองค์กรต้องมีความสามารถและความพร้อม (สุกัร สมอนา, 2565) อย่างการให้พืชกัญชาเป็นพืชที่รองรับการขับเคลื่อน ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและ

เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy) นั้น องค์กรต้องมีความสามารถและความพร้อม ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร งบประมาณ โครงสร้างการบริหาร ตลอดจนเทคโนโลยีทรัพยากร รวมถึงการประเมินแผนงานและโครงการ อีกทั้งยังต้องมีการรับมือกับการต่อต้านและความร่วมมือต่อนโยบาย เช่น การไม่เห็นด้วย การไม่เชื่อมั่นต่อนโยบาย ด้วยเหตุนี้ นโยบายพืชกัญชาอาจมีการปรับปรุงระบบการกำกับดูแลเพื่อให้องค์กร หน่วยงานที่รับผิดชอบ รวมถึงประชาชนทุกคนในสังคมไทยมีความพร้อมและความสามารถในการนำเอานโยบายไปปฏิบัติในอนาคต

นโยบายพืชกัญชาเสรีไม่ได้เป็นเพียงนโยบายสาธารณะที่น่าเสนอในช่วงเลือกตั้งของพรรคภูมิใจไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นยุทธศาสตร์ทางการเมืองที่ถูกจัดวางไว้เพื่อต่อรองตำแหน่งในรัฐบาลของพรรคภูมิใจไทยในฐานะพรรคร่วมรัฐบาล ถึงแม้ว่า นโยบายพืชกัญชาเสรีจะไม่ได้ประสบความสำเร็จเต็มที่ อย่างที่พรรคภูมิใจไทยได้หาเสียงไว้ แต่นายอนุทิน ชาญวีรกูลในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ก็สามารถใช้นโยบายนี้เป็นผลงานของตนเองและพรรคภูมิใจไทย ตลอดการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีไปจนถึงการเลือกตั้งครั้งต่อไปได้อีกด้วย

9. องค์ความรู้ใหม่

คณะผู้ศึกษาได้ศึกษาในหัวข้อการผลักดันนโยบายพืชกัญชา ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียวของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยได้มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จึงทำให้เกิดองค์ความรู้จากการศึกษาในรูปแบบแผนผัง ดังนี้

จากกรอบแนวคิดสามารถอธิบายได้ว่า นโยบายพืชกัญชาเป็นนโยบายที่รองรับในการผลักดันแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาโมเดลเศรษฐกิจ BCG Economy

Model โดยการดำเนินการเพื่อนำเอานโยบายพืชกัญชาไปปฏิบัตินั้นได้น้อมนำหลักการของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) เป็นหลัก ในการพัฒนาสู่ “เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นการร่วมกันในการบริหารจัดการของภาครัฐ-เอกชน/ชุมชน/สังคม-มหาวิทยาลัย/สถาบันวิจัย-เครือข่ายต่างประเทศ เชื่อมโยงกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ นวัตกรรม (Science, Technology & Innovation: STI) เพื่อให้เกิดการผลักดันนโยบาย พืชกัญชาสู่ทางการแพทย์และเศรษฐกิจ BCG ไปพร้อม ๆ กันกันตามวิสัยทัศน์ Thailand 4.0 ดังนั้นหากนำนโยบายกัญชาทางการแพทย์ รองรับการใช้ขับเคลื่อน ภายใต้ BCG โมเดล ของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งครอบคลุมอุตสาหกรรมแพทย์และ สุขภาพ จะทำให้นโยบายกัญชาเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อที่จะให้ประเทศไทยสามารถใช้ ประโยชน์จากกัญชาทางด้านการแพทย์ได้อย่างปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (2565). *กรมวิชาการเกษตร เดินหน้าวิจัยพัฒนาดัญชา กัญชง เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์และเชิงพาณิชย์แบบครบวงจร*. สืบค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/33/iid/124669?fbclid=IwAR3MLpTayQHsl10hwz2JDNztmJ8uWYKVLIRKM6Y8IHPVMGvZknc1f8TdQPM>.
- คณะกรรมการขับเคลื่อนการกิจของคณะกรรมการนโยบายสมุนไพรแห่งชาติ. (2562). *การพัฒนาสมุนไพรภายใต้กรอบการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีของประเทศไทย เพื่อเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว*. สืบค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.dtam.moph.go.th/index.php/th/download/4326-dl0058.html>.
- เจณิตตา จันทวงษา. (2565). *คุณกัญชาเสรีอย่างไรให้ปลอดภัยกับเด็กและเยาวชนที่สุด*. สืบค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 18 2565, จาก <https://www.the101.world/cannabis-legalizationandyouth/?fbclid=IwAR28bkWJxKckNaTB85KQeDLebix6ORp89kF9LT8qtEaeCchPtBNlhQZ-M>.
- ฉัฐวัฒน์ ชัชฌาญากัญ. (2565). การส่งเสริมนโยบายกัญชาในสังคมไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 47(1), 171-186.
- ดวงหทัยชนก เรืองหนองยาง. (2561). การประยุกต์ใช้แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการจัดการระบบสาธารณสุขของประเทศไทย. *วารสารศิลปการจัดการ*, 2(3), 169-177.
- นารา. (2565). แนวทางการพัฒนานโยบายส่งเสริมให้กัญชาเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศไทย. *วารสารรัฐศาสตร์วิจารณ์*, 7(1) 16-26.
- พัฒนปกรณ์ ดอนตุ้มไพร และคณะ. (2564). นโยบายกัญชาเสรีในฐานะพืชทางการแพทย์. *วารสาร Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(1), 185-197.
- วีรยา ถาอุบชิต และนุศราพร เกษสมบุญ. (2562). นโยบายกัญชา: การวิเคราะห์เปรียบเทียบไทย สหรัฐอเมริกา แคนาดา เยอรมัน และอิสราเอล. *วารสารเภสัชกรรมไทย*, 13(1), 6-15.
- สถาบันการแพทย์แผนไทย. (2564). *โครงการที่ได้รับอนุมัติตามแผนการบริหารงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการกรมการแพทย์แผนไทยฯ ประจำปี*

- งบประมาณ 2564. สืบค้น กุมภาพันธ์ 18, 2565, จาก <https://ittm.dtam.moph.go.th/index.php/3/349-2564-2>.
- สุภีร์ สมอนา. (2565). รูปแบบของอำนาจในกัญชา : ศึกษาจากวาทกรรมกัญชา-กัญชาเสรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 10(2), 146-156.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). (2563). BCG Economy Model คืออะไร. สืบค้นเมื่อ กุมภาพันธ์ 18, 2565, จาก https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/what-is-bcg-economy-model/.
- อัญมณี สัจจาชัย. (2564). ปลดล็อกกัญชา ออกจากยาเสพติด. สืบค้น กุมภาพันธ์ 18, 2565, จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2792.